

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק"ט | פרשת משפטים-שקלים | תשפ"ג

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
זמני כניסת ויציאת שבת קודש:	16:51	18:05	18:45	17:06	18:07	18:42	17:14	18:24	17:03	18:11	18:34
	כניסת השבת	אילת השבת	כניסת השבת	אילת השבת	כניסת השבת	אילת השבת	כניסת השבת	אילת השבת	כניסת השבת	אילת השבת	כניסת השבת

השבוע בגליון:

חשיפה: הסיפור מאחורי הקמת תנועת המוסר | עמ' כ"ב

סגולה: בדוק ומנוסה! סגולה נפלאה לפרנסה לברך ברכת המזון מתוך הכתב - סיפור

אישי בן זמננו | עמ' ב'

אקטואליה: משמיעים על השקלים - פרטי דינים בנתינת זכר למחצית השקל | עמ' ט"ו

פנינים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

'שאני יושב בלי פרנסה - לא מפריע לך, רק שאני יושב ב'זיבורך דוד...'

כל אִלְמָנָה וְיָתוּם לא תַעֲנֹן (כב, כא).
רבי יענקל ראדישקובער ז"ל היה איש גלמוד מדוכא כל ימיו ביסורים, פעם מצאו אצלו כתוב כדלהלן:

'הבוקר אחרי התפלה ניגש אלי יהודי, ושאל אותי למה אני יושב ב'זיבורך דוד'. חשבתי לעצמי: זה שאני יושב בלא אשה, זה לא מפריע לך, זה שאני יושב בלי פרנסה, זה לא מפריע לך, מה כן מפריע לך, שאני יושב ב'זיבורך דוד'...

גל דברים של טעם

מדוע צריך למסור את הכרית היחידה שלו לעבדו העברי

כי תקנה עבד עברי שש שנים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יֵצֵא לְחַפְשֵׁי חָנָם (כא, ב).

סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל: מסרתי שיעור לבעלי בתים, ולמדנו את הסוגיא של עבד עברי, למדנו את הדין של "כי טוב לו עמך", שהגמ' דורשת (קדושין כב, א) עמך במאכל עמך במשחה, שכל דבר שיש לך אתה גם צריך לתת לעבד, ואם יש לך רק שמיכה אחת או כרית אחת, אתה צריך להביא את זה לעבד.

קם אחד הבעה"ב ברוגז, ואמר שזה לא יכול להיות שהתורה תגיד שאם יש כרית אחת,

הרב הקדוש רבי יצחק מסקווירא זצוק"ל, אמר: הפירוש של האור החיים' הקדוש, על הפסוק (כא, יא) 'וַיֵּצֵא חָנָם אֵין כֶּסֶף', איז א גוטער פראוועניא, היינו פרקליט טוב, שמליץ יושר ומלמד זכות על כלל ישראל.

זה לשון האור החיים' הקדוש (בד"ה ואמר עוד 'זאם שלש אלה'):...וַיֵּצֵא חָנָם' (כא, יא), פירוש, הגם שלא יהיה בידם לא תורה ולא מצות [חנם]. - ואפילו לא יִכְסֹּפוּ לדבר הגאולה, והוא אומרו 'אין כסף'. [בכל זאת, 'וַיֵּצֵא' כי יסוריה יספיקו - לפדיונה.

ילקוט מאורי אור

הבעה"ב צריך לתת אותה לעבד. סגר את הגמ' ברוגזה ויצא.

למחרת חזר, שאל אותו הרב, מה קרה, מדוע חזרת? אמר הבעה"ב, חשבתי, האדון הזה יש לו רק כרית אחת, יש לו רק שמיכה אחת, מה אתה הולך וקונה עבד, הרי אין לך כסף? אם אתה כזה סכל, מגיע לך שלא תישן על כרית.

מדשן ביתך - בפרשתנו

האור החיים הק' בפירושו על פסוק זה - הוא פרקליט טוב

וַיֵּצֵא חָנָם אֵין כֶּסֶף (כא, יא).

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ז

פניני אביר יעקב עמ' ד'

עכשיו, ובגלל כך אינו מרגיש טעם ערב בתפילתו. אולם הרבי השיבו קצרות כדרכו: "ועוד תני בר קפרא, אילו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, ולמה אין מערבין בה דבש? מפני שהתורה אמרה...",

רק כשיצא מלפניו אמר האמרי אמת ז"ע: "הנה זה עודנו לבו דואב על העדר ההכנה, ומרגיש בחסרונה, אבל רוב רובם בכלל לא מרגישים שחסר להם משהו..."

גיסו של הרבי, הוא הגה"ק רבי צבי חנוך הכהן לוי ז"ע אב"ד בעגדן, סיפר לפניו באותם ימים – כמראה מקום בעלמא – שמובא בספר ישן כי ישנו אבר מסויים בגוף האדם אשר אינו מגיע לעיירות מלאה רק אחרי שעות אחדות מיקצתו מן השינה, ומאחר שצריך להתפלל בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", אולי מן הראוי להרחיק את שעת התפילה משעת היקיצה בבוקר? חייך האמרי אמת ז"ע והשיבו בשנינות: "אכן כך... אכן כך... יש להקדים בלילה לישון ולקום בבוקר מוקדם, כדי שעד שעת התפילה בזמנה יתעוררו כל האיברים..."

הוא גופו אמר אז בדרך צחות: הבריות אומרים, מה הבדל יש בין פשיטתה של אטריות (לוקשן קוגעל) לפשיטתה מתפוחי אדמה, שהראשונה אפילו לא עלתה יפה באפייתה – נשאר ממנה לכל הפחות אטריות וצימוקים וכו', הראויות למאכל כמות שהן, מה שאין כן האחרת – אם אינה מצליחה לא נשאר ממנה כלום... כן הוא גם לענין התפילה, אם מתפללים "בזמנה" – אזי אפילו אם לא היתה ברעותא דליבא כראוי, מכל מקום הלא התפלל תפילה כמאמרה... תפילה בזמנה... אבל אם מתפללים "שלא בזמנה", וגם עצם התפילה לא היתה כדבעי, מה נשאר ממנה?... ראש גולת אריאל (ח"א עמ' רד)

המהפכה של מרן האמרי אמת להתפלל בזמנה

ואנשי קדש תהיון לי (כב, ל).

כשעשה מרן האמרי אמת מגור ז"ע את המהפכה בזמני התפילה אשר היו נהוגים עד הנה במקלות החסידים, והורה לחסידיו להתחיל ולהתפלל תפילת שחרית "בזמנה", לא היה זה דבר של מה בכך... הזקנים מן הדור הקודם, שהתרגלו כל חייהם להתפלל בשעה מאוחרת, לאחר הרבה "הכנות", לא הסתגלו בנקל לסדר החדש.

דומה היה עליהם כאילו מדובר בשינוי חוקות יומם ולילה... אולם הוא ז"ע עמד איתן בדעתו, ואט אט החדיר אצל כולם את שינוי זמני התפילה ל"תפילה בזמנה"...

לימים סיפר בנו מרן הפני מנחם מגור ז"ע כי באותה תקופה נכנס פעם חסיד פלוני אל הקודש פנימה, ושפך שיחו לפני אביו הקדוש, כי ההכנות לתפילה שהורגל בהן מימים ימימה חסרות לו

חידוש נפלא - שכל יהודי מתחייב בז' מצות בני נח קודם הגיעו לבן י"ג

ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה (כד, ג). וברש"י ואת כל המשפטים, שבע מצוות בני נח ושבט וכבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה.

וצריך ביאור בשלמא הני מצוות שניתנו להם במרה הוצרך משה לספר לישראל כי עכשיו נצטוו במצוות אלו, אבל שבע מצוות בני נח הלא כבר נצטוו מימי אדם הראשון ולא נתחדש עכשיו, וא"כ אמאי הוצרך משה להזהירם על זה.

ו"ל לפי מש"כ בשו"ת חת"ס (ו"ד סי' פק"ד) דבן נח נעשה גדול משעה שבה לכלל דעת ולא כישראל שנעשה גדול כשהוא בן י"ג שנה, דשיעור בן י"ג לגדלות בישראל היה מהלכה למשה מסיני שנאמר בין שאר שיעורין שהן הלל"ם וכמש"כ בשו"ת הרא"ש, אבל בן נח שלא נאמר בו שיעורין נעשה גדול משעה שבה לכלל דעת בן ח' או ט'.

וכתבו האחרונים (עיין אור שמח וחלקת יואב) דבמצוות בני נח מתחייבים ישראל לא משעה שבאו לכלל י"ג שנה אלא משעה שבאו לכלל דעת, דבשעת מתן תורה לא להקל יצאו אלא להחמיר, וע"כ נשאר דינם להחמיר כבן נח עכ"ל.

ועפ"ז י"ל בזה שבא משה להודיעם עכשיו ז' מצוות בני נח, שלא יעלה על דעת ישראל דמזמן מתן תורה ואילך שנתחדשו שיעורים לישראל ממילא נשתנו דיניהם גם למצוות בני נח ונתחייבו עליהם רק משעת גדלות של ישראל, לכן הודיעם משה דלגבי ז' מצוות בני נח נשאר דינם כמקודם דמצווים משעה שבאו לכלל דעת.

להורות נתן - בפרשתנו

סגולת השבוע

סגולה לרפואה לקנות בהרחבה לכבוד שבת

רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט). אמרו חז"ל (שבת יב). הנכנס לבקר את החולה בשבת, אומר: שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. ור' מאיר אומר, יכולה היא שתרחה.

אומר הגה"ק רבי משה מחוסט ז"ע בספרו ערוגת הבושם: למדין אנו מזה, שהשבת בכוחה להגן ולרפא את החולה, וכל הרפואות תלויות ביום השבת. ואם כן, מי שממעט בהוצאות שבת וי"ט, יצטרך ליתן מה שמקמץ מן השבת על צרכי רפואה לשלם שכר הרופא וכדו', והוא מזה כנגד מזה. זהו שאמר הכתוב: רק שבתו - דק' הוא לשון מיעוט, מי שממעט משבתו - הוצאות שבת וי"ט; יתן על ורפא ירפא - הוא צריך להוציא מכספו על צרכי רפואה.

ומוסיף הערוגת הבושם: עוד יש לרמוז, שאם האדם משתדל לתקן מה שהיה ממעט בהוצאות שבת, יזכה להתרפאות ממחלתו, שהרי "יכולה היא שתרחה". וכך יהא הכתוב נדרש: רק שבתו יתן - אם יתן ויתקן מה שהיה ממעט מהוצאות השבת, אז, ורפא ירפא - בזכות זה יתרפא ממחלתו.

ויש לציין לדברים נפלאים שכתב הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל בספרו מאור עינים (שלהי ליקוטים) לבאר מאמרם ז"ל (שבת יב): "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא": הנה ידוע בעולם הרפואה, שלהכין תרופה לרפואת את החולה, צריך לאסוף סממנים ועשבי רפואה ממקומות שונים ואף יש סממנים שצריך לטרוח אחריהם ולהביאם ממקומות רחוקים, וכשגומרים לאסוף את הסממנים הדרושים טוחנים ומערבבים אותם, כך מכינים תרופה ומזור לחולה.

והנה בשבת קודש - אומר המאור עינים - כלול ומונח הכל ויש בה כל הסגולות, ולכן נקראת השבת 'כלה' (עי' ב"ק לב): מלשון דכולה בה, וזהו "שבת היא מלזעוק" לשון אסיפה, שבשבת אין צריכים לאסוף סממנים ממקומות שונים או רחוקים, ולכן "ורפואה קרובה לבוא" שאינו צריך לאסוף ממדינות רחוקות.

מְכַשֶּׁפָּה לֹא תִחִי:

**הרופא המכשף שלא הצליח מול
המחשבות הטהורות של "אין עוד מלבדו"!!!
סיפור מהימן על גודל כוח הקדושה מול
כוחות הטומאה...**

**אותות ומופתים נקשרו בשמו של הרופא הנוכחי. חולי
דלקות פרקים רבים שהגיעו למרפאתו כשהם מובלים
על כסא גלגלים, שבו כעבור זמן להודות לו, צועדים על
רגליהם ובריאים כאחד האדם. מיטב עסקני הרפואה
נמנו וגמרו אודותיו כי 'אתמחי גברא ואתמחי קמי'.**
**כבר בכניסה אל הבית, החל ליבו של רבי דניאל להלום
מפחד. הילת המסתורין שריחפה בחלל, לא מצאה חן
בעיניו כלל. מי יודע אם לא נקלע למאורה של כישוף?**

מעשה פלא נורא התרחש עם הגה"צ רבי דניאל פריש זצוק"ל מח"ס 'מתוק
מדבש' על הזהו"ק, שהביא לקידוש שמו ית' לעיני עמי הארץ.

היה זה כאשר ייסוריו מדלקת הפרקים גברו מאוד, ובעצת כ"ק אדמו"ר
הגה"ק מטהאש זיע"א, יצא לדרוש ברופאים בתקווה להעלות ארוכה למדווי.
את ראשית דרכו עשה אל לונדון הבירה בה ישב באותו זמן רופא בעל שם
עולמי. מהר מאוד נוכח שאין לו לרופא האנגלי להציע כל חדש והוא החל
אורז את חפציו.

בעודו מתכנן את המשך דרכו, השיג אותו מכתב של אחד מאנשיו
המספר בהתרגשות אודות רופא מסתורי המתגורר בעיירה נידחת, לא הרחק
ממעגל, בירת הפיליפינים, ובידו תרופה למחלה חשוכה המרפא. היה בו
במכתב זה משום לועג לרש, אחר שידם של הרופאים המהוללים קצרה
מלהושיע. אמנם היהודי התעקש, ולאחר שדבריו נבדקו ביסודיות, התחוויר
כי יש בהם ממש. קיים מספר לא מבוטל של חולים שנסעו למעגל לא כשהם
רתוקים למיטתם וחזרו בריאים.

אחר התייעצות עם ידידיו גדולי ישראל, שם רבי דניאל פעמיו למעגל, אל
מלווה בבנו החשוב ובעל הייסורים רבי צבי אריה. יחד עם התקווה החדשה,
מלא ליבו חשש. מי יודע מה טיבם של הרופאים המסתוריים בפיליפינים?

אחרי שהסתדר בבית האכסניא שהוכן לו על ידי עסקן מקומי, החל רבי
דניאל לברר אודות מקומה של העיירה הנידחת המדוברת. התברר כי היא
שוכנת במרחק ארבע שעות נסיעה ממעגל הבירה, בלב סביבה נחשלת
ותמהונית שילדיה בקושי ראו מכונית. ההגעה אל הרופא כרוכה איפוא
בתלאות לא מועטות, אך אם כבר הגיע עד לכאן, לא יסוג עכשיו.

כעבור שעת נסיעה מבית המלון שבבירה, החלו להיעלם בהדרגה בניגוי
הגבוהים של הכרך ועמק כפרי ישן ועזוב הלך ונפרש לכל מלוא העין. אלפי
בתים מטים לנפול, מקורים באלומות קש צהובים מיושן וטובלים בשפע
פסולת אנושית. כעבור ארבע שעות, הגיע בבת אחת כביש האספלט אל
קיצו, ושביל חצץ שופע מהמורות תפס את מקומו. רבי דניאל ירד מהרכב
והחל מדדה בקושי, כשהוא נתמך בידי בנו, בואכה הכפר הקטן שבמורד.

ישישים מזוקנים וחובשי טורבנים, הביטו עליהם בפליאה מפתחי הבקתות.
נחילי ילדים לבושי סחבות נהרו לעברם מהחצרות והציעו סלי נצרים למכירה
תמורת גרושים. קשה היה למצוא את הדרך בהמולה הכפרית.

בשיחה טלפונית שקיים ר' צבי אריה מהמקום עם איש הקשר שלהם,
נמסר להם כי ביתו של הרופא צריך להימצא לקראת סוף הרחוב הראשי,
מאחורי חנות קטנה לממכר מטאטים.

***

אותות ומופתים נקשרו בשמו של הרופא הנוכחי. חולי דלקות פרקים רבים

שהגיעו למרפאתו כשהם מובלים על כסא גלגלים, שבו כעבור זמן להודות
לו, צועדים על רגליהם ובריאים כאחד האדם. מיטב עסקני הרפואה נמנו
וגמרו אודותיו כי 'אתמחי גברא ואתמחי קמי'.

כבר בכניסה אל הבית, החל ליבו של רבי דניאל להלום מפחד. הילת
המסתורין שריחפה בחלל, לא מצאה חן בעיניו כלל. מי יודע אם לא נקלע
למאורה של כישוף?

אדם בעל פנים מלומדות יצא מחדרו של הרופא ורבי דניאל ניגש אליו
בבקשו לדלות מפיו פרטים אודות שיטת הטיפול. עיניו של האיש גדלקו.
"הרופא מומחה בהמשכת כוחות רוחניים המתקנים את 'ההילה הרוחנית'
האופפת את הגוף, ובכך הוא פותר את 'שורש הבעיה' שממנה נמשכת
המחלה"...

**הוא חזר
להסתכל על רבי
דניאל במבט זעף
ומאשים. - תוכל
לומר לי על מה
אתה חושב???
רבי דניאל השיב
ברוגע: אני חושב:
אין עוד מלבדו!!!
שבורא העולם,
אור האין סוף,
הוא אחד יחיד
ומיוחד וחוש ממנו
אין כלום!!!
לא טוב! לא טוב!
רטן הרופא וגוו
הזקף קימעה.
אם תרצה
שאעזור לך
תצטרך לחדול
מהמחשבות
הללו ולהתמסר
אלי. להתבטל
אלי. אתה מבי?**

רבי דניאל הקשיב והתחלחל. עשרות
שנות מלחמתו עם יצר הרע פרצו החוצה.
הוא לא יניח לטומאה דריסת רגל בגופו
ובנפשו, ויהי מה!

ברגע הראשון חשב להשמיע קול זעקה
ומרה ולברוח כל עוד נשמתו בו. אך
במחשבה שנייה אמר לעצמו: הלא הרבש"ע
הוא אחד יחיד ומיוחד ובעל הכוחות כולם,
ובלעדיו אין שום כוח בעולם! אין ספק כי
בעודי מוסר את נפשי במחשבה על ייחוד
שמו יתברך, אין שום כוח טומאה בעולם
יכול לשלוט בי! ומתוך מחשבות נוקבות
אלו צעד בעוז לעבר חדרו של הרופא.

כשנפתחה הדלת נעץ ברופא התמהוני
את עיניו הרושפות והתיישב ללא אומר
ודברים על הכסא. הגיגיו הסוערים הטילו
אימתה ופחד על סביבותיו. הרופא נרתע
לרגע והביט בו בעיניים קמות. לאחר מכן
התקרב והחל לאפוף את ראשו בתנועות
ידיו. עיניו נעצמו בריכוז גבוה ומצחו נחרש
תלמים, ידיו נעו מעלה ומטה כמו כנפיים
ומפיו בקעו מלמולים.

מחשבותיו הקדושות של רבי דניאל
סערו וגופו הכחוש רטט מפחד. אפילו
על מלוויו שניצבו הרחק, נפלה חרדת
אלוקים. אין עוד מלבדו!!! כולא קמיה
כלא חשיבא!!! הקדושה נכנסת לחור הפתן
ותוקעת סכין בקדקדו. אין טומאה ואין
כישוף, הכל הכל הבלים! אין עוד מלבדו
יתברך וכל הכוחות כולם בטלים ומבוטלים
כעפרא דארעא!...

וכך תיאר רבי דניאל לימים את הרגעים:
"ואני ציירתי לפני עיני, בבחינת 'שווית' ה'

לנגדי תמיד", וחזרתי הרבה פעמים "אני מאמין שלימה שהבורא
יתברך שמו, 'מלא כל הארץ כבודו', 'לית אתר פנוי מיניה' והוא 'ממלא כל
עלמין ולעילא מכל עלמין ותחת כל עלמין' והוא מחיה וממחה כל העולמות
וכל הברואים והנמצאים בהם בשפעו הקדוש והטהור, ואלמלי יצויר העדר
שפעו רגע חלילה, היו הכל בטלים ומבטלים, ואמרתי כמה פעמים מש"כ
'ואתה מחיה את כולם'..."

פתאום החלו עיניו של הרופא לפלבל והוא החוויר כסיד. עוזרו שניצב
לא הרחק בהה בו בפחד ודאגה גם יחד. לרגע עצר הרופא ונעץ ברבי דניאל
מבטים ממושכים. רבי דניאל לא חדל ממחשבותיו. על פניו שכן אור יקרות.
הרופא חזר לתנועותיו ביתר שאת. גופו החל להרטיט ולשונו פצחה במסכת

שח הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א:

סיפר לי כבוד אדוני אבי מורי ורבי זצ"ל מעשה נפלא, שהיה הוא בעצמו נוכח בשעת מעשה:

בימי בחורותו עלה פעם עם קבוצה נבחרת של בחורים תלמידי חכמים מחבריו אל ביתו של מרן הראב"ד, הגאון הצדיק רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל – בעל מחבר ספר "לפלות ראובן", כדי להבחן בפניו על כל מסכתות בבא מציעא, גטין, קדושין, גפ"ת, גמרא, פ"ש (רש"י), תוספות, ישר והפוך. הבחורים הללו התייצבו למבחן הקשה לאחר שינון וחזרה פעמים רבות; חדשים שלמים בטרם המבחן הם הדירו שינה מעיניהם עד שהיה תלמודם שנון ושגור בפיהם, כהגדרת רבותינו ז"ל (קידושין ל, א) "ושננתם" (דברים ו, ז), שיהיו דברי תורה מחודדים בפיהם, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמר לו מיד.

ברם, בחור אחד בקבוצה היה מהחלשים בישיבה, שנטפל לאותה חבורה נבחרת של העילויים בעצה מתוחכמת של רבותיו, כדי לרוממו ולעודדו ולתת לו את התחושה שאף הוא נמנה עם המצוינים המתייצבים למבחן המיוחד אצל הרב, על אף שרמת ידיעותיו ושליטתו בחומר הנלמד היו חלשות ביותר, בלשון המעטה. אמנם חומש רש"י ידע הבחור טוב מאוד. הגאון קיבל על כך עדכון מבעוד מועד מפי ר"מ הישיבה, והיה מוכן לכך שאת בחור פלוני צריך לבחון בצורה שונה.

משנכנסה הקבוצה קיבלם הרב בסבר פנים יפות, והחל בוחן אותם במסכתות לימודיהם לאורך ולרוחב בשניות ובחריפות, והיה שבע רצון מרמת ידיעותיהם ובקיאותם המופלגת בכל מכמני הסוגיות היטב.

בהגיעו אל אותו בחור, התייחס אליו בטבעיות בדיוק כמו לשאר הבחורים, אבל בחכמתו הגדולה המציא עצה על אתר: לבחון בשאלה קלה, שהציגה כחמורה וכקשה.

היה זה במסכת בבא מציעא פרק המפקיד, בסוגיית הגמרא (דף ל"ט ע"א) הדנה בפירוש הפסוק שבפרשת משפטים (כג, יא) "והשביעת תשמיטתה ונטשתה".

שתי התיבות הללו, "תשמיטתה ונטשתה"

– פנה הרב בשאלתו לאותו בחור – "הנן נדירות בש"ס. רק שלוש פעמים כתוב זאת בש"ס (סוכה דף מ"ד ע"ב, מו"ק דף ג' ע"א, ב"מ דף ל"ט ע"א), אולי תוכל בחכמתך ובמיטב ידיעתך, לפרש לי אותן?"

הייתה זו לכאורה שאלה קלה, אבל הנימה והצורה בה הציג הרב את השאלה הקשה הזו, על המלים הנדירות בלשון הש"ס – עשו רושם של שאלה רבת חשיבות. הבחור, שהיה נתון כל העת במתח אדיר לנוכח בקיאותם המופלאה של חבריו לספסל הלימודים ותשובותיהם הקולעות, שמח מאוד לשמוע את השאלה שנבחרה עבורו, בדיוק פסוק מחומש, שהוא יודע היטב.

פניו אורו, הוא נעמד על מקומו, והסביר היטב את כוונת הכתוב "תשמיטתה ונטשתה", כפי שרש"י בחומש מסביר ב' פירושים: "תשמיטתה" – מעבודה, "ונטשתה" – מאכילה, אחר זמן הביעור. דבר אחר: "תשמיטתה" – מעבודה גמורה כגון חרישה וזריעה, "ונטשתה" – מלזבל ומלקשקש (עכ"ל רש"י בחומש).

כששמע הרב את תשובתו הבהירה של הבחור, הראה לו פנים שמחות מאוד. "זייער גוט" (טוב מאוד), אמר בחיבה גלויה ושופעת, "זה מוכיח שידוע

לחשים. ידיו נעו בפתאומיות כלפי מעלה, כאילו אוספות רוח ממקור נעלם, ואחר שבו וירדו באיטיות לעבר ראשו של רבי דניאל, כאילו מאצילות עליו את הרוח שנאסף. גופו של הרופא התפתל אנה ואנה כטובע אוזו בקש עד שהוא צנח על כסא סמוך כשפיו נמלטת זעקה: אוי!!!...

הוא חזר להסתכל על רבי דניאל במבט זעף ומאשים.

תוכל לומר לי על מה אתה חושב???

רבי דניאל השיב ברוגע: אני חושב: אין עוד מלבדו!!! שבורה העולם, אור האין סוף, הוא אחד יחיד ומיוחד וחזן ממנו אין כלום!!!

לא טוב! לא טוב! רטן הרופא וגו הוקף קימעה. אם תרצה שאעזור לך תצטרך לחדול מהמחשבות הללו ולהתמסר אלי. להתבטל אלי. אתה מבין? אוי כמה שרבי דניאל הבין. הוא זינק מהכיסא ופרץ החוצה בצעדי ריקוד. הרופא ועוזרו הביטו אחריו בעיניים קמות, וקולטים בדרך הכואבת שיש כוח מעל כל הכוחות.

השמש שכבר נטתה אל פאתי מערב, הזכירה לרבי דניאל כי הגיעה שעת המנחה. הוא מיהר לצאת מהכפר המשוקץ ועמד להתפלל בין עצי השדה. עיניו נישאו השמימה והמילים הקדושות פרצו מפיו בהתלהבות אדירה: אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה... גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר!!!... תיבות התפילה התערבבו עם מילים נרגשות באידיש שהתגלגלו מפיו ועם דמעות שזלגו ללא מעצורים. במה אודה לך אבי שבשמים על שזיכית אותי לגלות את אמתות ייחודך כאן בעמקי שאול?

"ויהי בעלות המנחה, ויגש אליהו הנביא ויאמר, ה' אלוקי אברהם יצחק וישראל, היום ייוודע כי אתה אלוקים בישראל, ואני עבדך, ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה, ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' האלוקים ואתה הסיבות את לבם אחורנית, ותפל אש ה' ותאכל את העולה... וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו, ה' הוא האלוקים! ה' הוא האלוקים!"... (מלכים א' י"ח, ל"ו-ל"ט).

וכך העיד רבי דניאל על עצמו: "והתפללתי תפילת מנחה מתוך התעוררות והתרוממות הנפש שאפילו בתפילת נעילה ביה"כ לא זכיתי לזה, ולוואי שאזכה להרגיש זאת עוד פעם בימי חייו!"

הסיפור הנורא והמסעיר עשה לו כנפיים בכל רחבי העולם ועורר רבים לתשובה ולאמונה פשוטה בהש"ת הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיבא.

רבי דניאל עצמו שב אל ביתו שבירושלים עיר הקודש וכתב את דבר המעשה הנורא בזיכרונותיו, כשהוא מסיים: "ומאז ועד עתה ב"ה, אין יום שלא היו לי יסורים ל"ע... הקב"ה יחזק את כוחי ומוחי לעבודתו יתברך..." (גליון קנין תורה)

תשמיטתה ונטשתה:

השאלה הגורלית בבית הרב ששינתה לבחור את חייו עד שגדל לתלמיד חכם גדול

הייתה זו לכאורה שאלה קלה, אבל הנימה והצורה בה הציג הרב את השאלה הקשה הזו, על המלים הנדירות בלשון הש"ס - עשו רושם של שאלה רבת חשיבות. הבחור, שהיה נתון כל העת במתח אדיר לנוכח בקיאותם המופלאה של חבריו לספסל הלימודים ותשובותיהם הקולעות, שמח מאוד לשמוע את השאלה שנבחרה עבורו, בדיוק פסוק מחומש, שהוא יודע היטב.

"מהיום תתחיל לאכול 'המוציא' בכל יום, ותראה ברכה", הוא אמר לי. הסברתי לו שזה בגלל קושי בריאותי שיש לי, אבל הוא לא קיבל את הדברים. "תגיד לרבנית שלך שתאפה לחמניות קטנות, ובכל סעודה תאכל לחמניה אחת. קבלו על עצמכם שגם אתה וגם אשתך תברכו בכל יום ברכת המזון". הוא היה נחוש בדעתו. הוא היה בטוח שעל ידי ברכת המזון תבוא ישועתי, וראיתי שבכל מאודו הוא רוצה לעזור לי.

בכל אופן הרעיון נראה לי משונה. קשה לשנות הרגל של שנים. כאשר חזרתי הביתה, בערב ראש חודש, אמרתי לעצמי שמתאים שאלך לכותל המערבי להתפלל ערבית. הצעתי לאשתי לבוא גם כן, וכך הגעתי לרחבת הכותל ונתקלתי בעלון השגחה פרטית של פרשת תולדות. לקחתי עלון אחד כזה. והנה, מה כתוב בעמוד הראשון, מעשה ביהודי שהתקשה בפרנסה, והחליט להתחזק בסגולה של ספר החינוך, ולברך ברכת המזון בכוונה. הוא מספר שראה שזה כל כך עוזר לו, שהוא רואה חובה לפרסם את הדבר כדי לעזור לכולם.

ראיתי בכך סימן משמים, כי אכן זה מה שהקב"ה רוצה ממני. כבר באותו ערב דיברתי על כך עם רעייתי, והיא נעמדה הכן לאפות את הלחמניות הקטנות בשיעור הדרוש המחייב בברכת המזון.

התחלתי בשגרת סעודות. נוטל ידיים, אוכל ומברך את הקב"ה על כל החסדים והטובות שעושה עמנו תמיד. עוד לפני שאספר לכם עד כמה הסגולה הועילה, אני מוכרח לומר שעצם העניין, יש בו דבר גדול מאוד. לעצור, להתבונן ולהקדיש כמה דקות כדי להודות על הכול, זה דבר נפלא כשלעצמו. החוויה הזו לבדה כבר שווה את המאמץ.

עברו פחות משבועיים, והנה ניגש אלי חבר עשיר. אני יודע שיש לו כסף, אבל מעולם לא קיבלתי ממנו סכומים גדולים. הוא ניגש אלי מעצמו ואמר לי, "אתה עומד לחתן את הבן בעזרת ה', נכון?" - "נכון".

"ובכן, יש לי בשבילך עשרת אלפים שקל. כשתצטרך, תבוא לקחת ממני".

השתוממתי והודיתי, אבל אחר כך חשבתי, שמן הסתם לא תצא תועלת מהצעתו הנדיבה, כיוון שבטבעי אני מתבייש לגשת ולבקש צדקה. איני מסוגל לבקש את המגיע לי' בנדיבות לבו של הזולת. אולם למחרת התברר שהחבר חשב על כך. "תקשיב", הוא ניגש אלי ואמר,

"אתה לא צריך לבקש את הכסף. קח עכשיו את כל הסכום, ותשמור אותו לענייני הכנסת כלה". וכך הוא מוציא מול עיניי חבילה נכבדת של שטרות כחולים: עשרת אלפים שקלים במזומן.

התרגשתי מאוד. נפעמתי ממש. ראיתי שנפתחו שערי ישועה, והחלטתי לשדרג את הקבלה שקיבלנו על עצמנו. ביום שישי, בזמן שכל הילדים בבית, אספתי את כולם והראיתי להם במחשך, את חבילת השטרות של עשרת אלפי השקלים. סיפרתי לילדי על הנסיעה למירון, על העלון ועל ברכת המזון.

אתה מצויין, משום שאלו הן מלים נדירות מאד, שלא מופיעות הרבה, ואם הוכחת ידיעתך באלו המלים, בודאי יודע אתה היטב גם את השאר".

כשהסתיים המבחן הארוך וניגשו הבחורים לקבל את תעודותיהם מיד הרב, כתב לו הרב לאותו בחור תעודה יפה ומעודדת, וכך שמח לבו בהרגשה מדוממת ביותר, שהנה יצא מהמבחן הגדול אצל הראב"ד כשוה בין כולם, והוכיח לעצמו שגם הוא הצליח, גם הוא עבר את המבחן, ממש כמו כולם.

מעמד המבחן הגדול הזה נחרט עמוק בלבו, ונסך בו עידוד רב. כבר כמה שנים שהוא מתהלך במין "יאוש" פנימי, רחמנא ליצלן. תדמיתו בעיני עצמו היתה שלילית וירודה, כמי שאף פעם לא יכול להצליח. בסתרי לבו אפילו תכנן לעזוב את הלמודים בקרוב, ברם, בעקבות אותו מעמד, לאחר שנוכח לדעת שגם הוא יכול ויודע כמו כולם - שינה את תכניתו, וניגש אל הלימודים ביגיעה יתירה ועמל קשה, מתוך תקווה איתנה להתעלות בלימודיו. בסופו של דבר, בעקבות החיזוק העצום שקיבל אותו בחור בבית הרב, וסיפוקו מהתעודה המפוארת שנתלתה במסגרת הדורה בסלון ביתו - השקיע עצמו כל כולו בתורה הקדושה, עד שברבות הימים נהפך לתלמיד חכם גדול. (ע"פ טיב המעשיות, הובא בגיליון 'דרישה וחקירה')

וברך את לחמך:

סיפור אישי משנה זו - האברך שהתחיל להתחזק לברך ברכת המזון מתוך הכתב וראה ישועות מופלאות....

עברו פחות משבועיים, והנה ניגש אלי חבר עשיר. אני יודע שיש לו כסף, אבל מעולם לא קיבלתי ממנו סכומים גדולים. הוא ניגש אלי מעצמו ואמר לי, "אתה עומד לחתן את הבן בעזרת ה', נכון?" - "נכון". "ובכן, יש לי בשבילך עשרת אלפים שקל. כשתצטרך, תבוא לקחת ממני".

השתוממתי והודיתי, אבל אחר כך חשבתי, שמן הסתם לא תצא תועלת מהצעתו הנדיבה, כיוון שבטבעי אני מתבייש לגשת ולבקש צדקה. איני מסוגל לבקש את המגיע לי' בנדיבות לבו של הזולת.

אולם למחרת התברר שהחבר חשב על כך. "תקשיב", הוא ניגש אלי ואמר, "אתה לא צריך לבקש את הכסף. קח עכשיו את כל הסכום, ותשמור אותו לענייני הכנסת כלה". וכך הוא מוציא מול עיניי חבילה נכבדת של שטרות כחולים: עשרת אלפים שקלים במזומן.

מספר אברך מירושלים: מאז שנפתח קו השגחה פרטית, התעוררנו, החברותא ואני, לשוחח מדי פעם בענייני אמונה. בערב ראש חודש כסלו נסענו יחדיו למירון, וניצלנו את הדרך לשיחה בענייני אמונה. הוא סיפר לי סיפורים של השגחה פרטית אצלו, אני סיפרתי לו משלי, ויחד הודינו לה' על הכול. וגם ביקשתי. מאוד ביקשתי. סיפרתי לחברי על ההתמודדות שיש לי בענייני פרנסה, כמה אני לחוץ וכמה קשה לי, בפרט עכשיו כשבחסדי השי"ת גם אירסתי את בני, ואיני יודע אנה אני בא.

חברי השתתף עמי והתחיל לדבר אתי על פלאי הסגולה של ספר החינוך - לברך ברכת המזון בכוונה מתוך הכתוב. הוא אמר לי שזה בדוק ומנוסה, אך אני אמרתי לו, שזה כבר כמה שנים שאיני נוטל ידיי לסעודה באמצע השבוע.

היא הלכה עם בני לחנות נעליים, שם הראו לו נעליים אלה ואחרות, עד שהוא מדד נעל מצוינת במידה המתאימה. "הייתי רוצה את הנעל הזאת בדוגמה אחרת", אמר בני. המוכר הסתכל על הקופסה ואמר לו, "אם תיקח את הנעל הזאת שאתה מודד, תוכל לקבל אותה בחינם".
ברור שעם שכנוע כזה, הוא לקח את הנעליים שמדד. רק שאלה הייתה בפיו, "איך זה יכול להיות? הרי כאן זו חנות, ולא חלוקת חתן"

בפיו, "איך זה יכול להיות? הרי כאן זו חנות, ולא חלוקת חסד".
"פשוט מאוד", אמר המוכר, "היה כאן נער שקנה את הנעליים, והלך אתן
ברחוב במשך שעה, עד שהחליט שהן לא טובות לו. הבעיה הייתה שהוא
כבר הלך אתן שעה ברחוב, ואנחנו איננו מוכרים נעליים שכבר הלכו בהן.
אביו אמר לי שאני אתן אותן בחינם למי שצריך, ולכן סימנתי על הקופסה
שהנעליים האלה הן בחינם, והנך מתכבד לקבל אותן אם אתה רוצה".

הוא התכבד, וכך כבר באותו יום החזירה לי אשתי את הכסף, כדי שילך
למטרתו הראשונה. ושוב מעשה עם אותו נער נחמד, שגדל והיה צריך חליפה
חדשה. ראיתי מודעה גדולה של רשות חנויות ידועה, המודיעה על חמישים
אחוזי הנחה. אמרתי לבני, "זאת הזדמנות לקנות לך חליפה במחיר טוב".

רק כאשר הגענו לחנות, גילינו שההנחה של חמישים האחוזים היא בסך
הכול על כמה סוגים של מכנסיים, ואילו על חליפות יש הנחה של עשרים
אחוז בלבד. בכל זאת, מכיוון שכבר הקדשנו את הזמן, נכנסנו לחנות, והנה
אני מבחין בחליפות בודדות שעליהן מצוין מחיר של חמש מאות שקלים.
אמרתי לבני, שאלו כמעט חמישים אחוזי הנחה, שהרי מחיר חליפה מגיע
לכאלף שקלים.

"תהיה ישועה עוד יותר גדולה", אמר לי הבן, ואכן כשהגענו לקופה התברר
שיש הנחה על החליפה, ולמעשה שילמנו עליה 360 ש"ח בלבד.

אלו הסיפורים שהתקבצו אצלנו בתקופה הקצרה שמערב ראש חודש
כסלו שנה זו, וכולם בעקבות הסגולה הבדוקה של ברכת המזון. כל זאת
מלבד ההרגשה הטובה שמרוויחים מברכת המזון, המילים המחזקות שאנחנו
אומרים, הבקשות הנפלאות, ועל כולן – הזכות לקיים מצוות עשה דאורייתא
בשמחה ובטוב לבב.

(גל השנחה פרטית)

שוחחתי מעט באופן כללי על מצבנו הכלכלי, ועל כך שברוך ה' אנחנו גם
עומדים לפני חתונה. ביקשתי מהם שיקבלו על עצמם גם הם, לברך ברכת
המזון בכוונה מתוך הכתוב. מובן שלא מקיימים מצוות רק בשביל הסגולות,
ועל כן הרחבתי בזכותנו הגדולה להודות לה' על טובו וחסדו, יחד עם זה שזו
סגולה לפרנסה בעולם הזה.

ואכן, בשבת קודש הייתה התעוררות גדולה, ובשולחן שבת בירכו כולם
מתוך הכתוב כיאה וכיאות.

ההמשך הגיע בעוצמה. הישועות החלו לרדוף אחרינו. אשתי, שעד אז לא
עבדה, מצאה עבודה קלילה ונעימה. אמנם לא מדובר בסכום גדול במיוחד,
אבל בהחלט בהכנסה שיש בה כדי לסייע. אני עצמי לומד שני סדרים בכולל,
ובעבר עוסק בעבודה מסוימת, כדי לצאת ידי חובת ההשתדלות. עד אז לא
עלה בדעתי לבקש העלאה במשכורת, אבל כשראיתי את השפע היורד אלינו
משמים, חשבתי שאולי אפשר לנסות גם את זה. ביקשתי העלאה, וכבר
למחרת הודיעו לי שיוסיפו לי סכום יפה בכל חודש.

אחד מהילדים לקח את דברי ברצינות רבה, והוא החל להשקיע באופן
מיוחד בברכת המזון. יום אחד נקרעו לו הנעליים, באופן שכבר לא היה
אפשר ללכת בהן. אמרתי לאשתי שתיקח מאתיים וחמישים שקלים, מתוך
סכום כסף שהיה מוכן אצלי כדי להחזיר הלוואה כלשהי, וקיוויתי שבקרב
אוכל להשלים את החסר.

היא הלכה עם בני לחנות נעליים, שם הראו לו נעליים אלה ואחרות, עד
שהוא מדד נעל מצוינת במידה המתאימה. "הייתי רוצה את הנעל הזאת
בדוגמה אחרת", אמר בני. המוכר הסתכל על הקופסה ואמר לו, "אם תיקח
את הנעל הזאת שאתה מודד, תוכל לקבל אותה בחינם".

ברור שעם שכנוע כזה, הוא לקח את הנעליים שמדד. רק שאלה הייתה

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב •
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

נכה
מתחילים
את היום!

עצות וסגולות:

ענייני ענווה (ב')

העניו מוחל גם לעושים לו רעה

בא ללמד המדות שצריך להתנהג בהם הענו. צריך אפלו מי שעשה לו רעה, לא יעשה לו מדה כנגד מדה, רק מוחל על גלבונו ועובר על מדותיו. ועוד צריך שיהיה שפל רוח בפני כל אדם, קטן וגדול. ומי יביאנו לידי ענוה זו, יזכר כי סופו להיות רמה ותולעה ואיך ירום לבבו, וכמו שאמר התנא (אבות פ"ד מ"ד) מאד מאד הוי שפל רוח בפני כל אדם שתקות אנוש רמה, דקדק ואמר 'בפני כל אדם, לומר אפלו פחות שבפחותים הוי שפל רוח בפניו.

(פיתוחי חותם פרשת נח, ד"ה ויקטן ילד)

העניו מונע את משבחו מלשבו

כתבו בעלי המוסר, דהענו השלם במדותיו וחסידותו, כשמשבחים אותו ומזכירים מעשיו הטובים לפניו, אומר להם שתקו, הם כי לא להזכיר, כי אין אתם יודעים כמה רעות יש בידי, ואלו הייתם יודעים אותם תדעו פחיתות ערכי לפני המקום, לכן די לכם מקול שבחי.

(פיתוחי חותם שם)

התורה מתקיימת רק באדם שפל

מי ימצא רצה לומר דהרוצה לזכות בה ירדף מדת הענוה, ויהיה קורא על עצמו 'מי אנכי', דהתורה נמשלה למים (תענית ז.), וכמו שהמים אינם רודפים רק מקום השפל, כך התורה אינה מתקיימת רק באדם השפל.

(דורש טוב, דורש ט' לנפטרים)

עיקר היראה באמצעות ענוה

עקר קיום התורה וחכמתה ביד האדם הוא שתהיה בו מדת השפלות והענוה, כמו שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, ועקר יסוד היראה היא הענוה, כמו שנאמר (משלי כב ד) 'עקב ענוה יראת ה'.' דמי שאין בו ענוה בטלה יראתו ובטלה חכמתו, לכן עקר קיום היראה והחכמה היא הענוה.

(מעגלי צדק, אות צ', ד"ה צעיר אנכי)

ע"י ענוה מעלה נפשו מעשיה ליצירה

הצרי הגדול המועיל לאדם להעלות נפשו מהעשיה ליצירה היא מדת הענוה, וזה שאמר דבקה לעפר נפשי, דהינו מאחר שנפשי במקום העפר כאמור, גם אני עשיתי עצמי שפל וענו כעפר, שאני מתנהג בענוה יתרה ונפשי כעפר לכל היתרה, ועל זה חגי כדברך, שהבטחתנו דלב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה (שם נא יט), ועל זה אני מבקש ממך חגי והקימני והעלני מעולם העשיה לעולם היצירה כאמור.

(מחשוף הלבן פרשת צו, ד"ה דבקה לעפר)

פנינים על הפרשה:

עצה להתגבר על היצר הרע

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך (שמות כא א). אפשר לרמוז המשפטים גימטריא 'גוף נשמה', לרמוז דכשיצר הרע יתגבר על האדם ומבקש להעבירו על דעת קונו, ובזה מאבד גופו ונשמתו, יזכר האדם דינים וענשים של אותו עולם, ובזה יכנעו גופו ונפשו. וזהו אשר תשים לפניך, לפני גוף ונשמה הנרמזים בתבת המשפטים. והנה ראשי תבות כל הפסוק אותיות 'לתאוה', לרמוז, מי שנתגברה עליו תאוות היצר, יזכר המשפטים, הם הדינים של אותו עולם:

(פיתוחי חותם פרשת משפטים)

תפילה בלשון רבים

ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך וגו' (שמות כג כה). למה פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד. דידוע דהתפלה נתקנה בלשון רבים, ואף על גב דאם אדם צריך לפרנסה או לרפואה וכיוצא, לא יאמר אני אפרש שאלתי לפני הקדוש ברוך הוא לבדי שאני צריך לה ואבקש על עצמי לבדי, אינו צריך לזה, דכל השאלות נתקנו בתפלה והכל בדרך כללות בלשון רבים, והקדוש ברוך הוא משגיח בפרטות, והצריך לאיזה דבר הקדוש ברוך הוא עושה לו צרכו, דהכל גלוי לפניו, ואין צריך האדם להודיע לו בפרטות:

וזהו שאמר ועבדתם את ה' אלהיכם, היא התפלה שנקראת עבודה, אמרו אותה בלשון רבים כמו שנתקנה, ואין היחיד הצריך לאיזה דבר צריך לפרט לעצמו לבקש על עצמו בלשון יחיד, כי הקדוש ברוך הוא משגיח על כל פרט ופרט, ואם אתה צריך לפרנסה אין אתה צריך לפרט, שהוא יתברך שמו משגיח וברך את לחמך ואת מימך, ואם אתה צריך לרפואה, הרי הוא משגיח וישלח לך רפואה, וזהו והסרתי מחלה מקרבך:

(פיתוחי חותם פרשת משפטים)

קריאת שמע בלא תפילין וכוונה - כמעיד עדות שקר

לא תשא שמע שווא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס (שמות כג א). אפשר לרמוז על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות יד:), דהקורא קריאת שמע בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר, דבקריאת שמע כתיב (דברים ו ח) 'ושקרתם לאות על ידך והוי לטטפת בין עיניך, ובשקורא קריאת שמע בלא תפילין

הרי מעיד עדות שקר. עוד, תבת 'שמע' ותבת 'אחד' (שם פסוק ד) חתום בהם 'עד' בסוף, ומשום הכי ע"ן ד'שמע' גדולה ודל"ת ד'אחד' גדולה, כלומר דהקדוש ברוך הוא עושה עד על האדם שמקבל אלהותו ואחדותו באמונה, ומקבל על מלכותו ועל מצותיו. ואם האדם מקים מצותיו יתברך ומקבל על מלכותו באמת, הרי קריאתו שקורא קריאת שמע אמת, והקדוש ברוך הוא נעשה עליו עד שקבל אלהותו באמת, וזה האדם מוסיף כח בקדשה. ואם הוא פושע ואינו מקים המצוות וקורא את שמע, הרי הוא מתיש כח הקדשה ומוסיף כח בסטרא אחרא רחמנא לצלן ומגביר אל אחר, ומשום הכי ר"ש ד'אחד' (להלן לד יד) גדולה כדלת של 'אחד', דזה לצמת זה עשה האלהים:

ק"ש בלא תפילין הוא 'שמע' של שווא

לכן צריך האדם לשמור עצמו שלא לתן כח לאל אחר, דכמו שאם היה אדם שלם עם השם ומקבל מלכותו באמונה הוא נותן כח בקדשה והקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו נעשה עליו עד, כך בהפך חס וחלילה, כשהוא רשע ואומר בפה כזב קריאת שמע, הרי הוא נותן כח בסטרא אחרא, ואל אחר נעשה עליו עד לרעתו ולחובתו. וזה שאמר לא תשא שמע שווא, דהינו לא תקרא קריאת שמע בלא תפילין, שהרי אתה מעיד עדות שקר, וזה נקרא 'שמע' של שווא:

הקורא ק"ש בלא תפילין מעיד עליו הס"מ חובה

ועוד, דע לך והבט והבן באותיות 'עד' החתומים בפסוק 'שמע', שהכונה היא כשתקבל עליך על מלכות שמים ותקים מצותיו, אז הקדוש ברוך הוא מעיד עליך וישכרך צפון עמו, ואם חס וחלילה בפה כזב אתה קורא קריאת שמע, הרי נתת כח לאל אחר, והוא נעשה עליך עד לרעתך ולחובתך. וזה שאמר אל תשת ידך עם רשע, רשע זה הוא סמאל שהוא אל אחר, דהינו אל תהיה רשע כמותו שיהיה חלקך מחלקו, דבזה אתה משימו להיות עד עליך, שהוא עד חמס המעיד על החמס, וזהו להיות עד חמס, דהינו להיותו ולעשותו להיות עד עליך, דזהו עד חמס, המעיד על החמס:

ק"ש בלא תפילין ומצוות הוא פיתוי שפתיים

ואפשר דלזה כון שלמה המלך עליו השלום שאמר (משלי כד כח) 'אל תהי עד חנם ברעך

אז הרי כנוטל אבן ומכה בה ליצר הטוב. או באגרף, מידי שעובר על מצות לא תעשה, שגורף האסור במגרפה ואוכלו, אגרף גימטריא 'זה האסור', גורף האסור ואוכלו ועובר על מצות לא תעשה. אי נמי, באבן רומז למצות לא תעשה, דמלת אבן במלוי אלף ב"ת נו"ן סופי תבות המלוי עם שלש אותיות אבן גימטריא 'לבטל שס"ה לאוין, דיצר הרע מקשה לבו ונעשה חצוף ואינו מתבייש לעבר על מצות לא תעשה, באגרף מלא וא"ו עם הכולל גימטריא ה"ם רמ"ח, שגורפו יצר הרע וגוררו מלקים מצות עשה. ומה שעשה יצר הרע לאדם הזה אבן או אגרף, בהם הכה האדם הזה ליצר הטוב שהוא רעהו, אבל לא מכת מות, רק ברח יצר הטוב ונתרחק מן האדם הזה, ודומה כמו שנפל למשכב, דכל עוד שלא מת האדם, יצר הטוב מצפה ומקוה שמא יחזור בו וישוב גם הוא למקומו כבראשונה, משום הכי קרי ביצר הטוב לא מת רק נפל למשכב:

תיקון נגד הימים שנתבטל מיצר הטוב
והתקון לזה הוא אם יקום והתהלך בחוץ, דהינו אם יחזור זה האדם בתשובה, ועל ידי תשובתו יקום יצר הטוב והתהלך בחוץ, וזהו על משענתו, היא התשובה שעשה זה האדם המכה, אז ונקה המכה, שהרי עשה תשובה עד שיחזר לו יצר הטוב. רק שבתו יתן, דהינו יעשה תקון כנגד הימים שנתבטל יצר הטוב וברח מעליו, ורפא ירפא, ישתדל האדם הזה לרפאות לעצמו רפואת הגוף ורפואת הנפש:

(מחשוף הלבן פרשת משפטים)

הרשעים נתפסו, צריך הקדוש ברוך הוא לשלם לאותם הצדיקים שכר כפול באותו עולם, וזהו שלם ישלם, שני תשלומין, המבער את הבערה זה הקדוש ברוך הוא:

(מחשוף הלבן פרשת משפטים)

מלחמת יצר הטוב ויצר הרע
וכי יריבן אנשים, והכה איש את רעהו, באבן או באגרף, ולא ימות ונפל למשכב, אם יקום והתהלך בחוץ, על משענתו, ונקה המכה, רק שבתו יתן ורפא ירפא (שמות כא יח-יט). אפשר לרמז על מריבת אדם עם יצר הטוב, דיצר הטוב משתדל עם האדם לקים מצות עשה ולא תעשה, ויצר הרע מקטרגו ומסית את האדם שלא לקים שום מצוה. ופעמים מתפתה האדם ושומע ליצר הרע ומתירשל מלקים מצות עשה אבל שומר עצמו שלא לעבר על מצות לא תעשה, ויש אדם שעובר על מצות לא תעשה ומקים מצות עשה, ויש שמקים הכל, ויש שמבטל הכל. וכששומע אדם ליצר הרע והולך אחר צאתו, יצר הטוב בורח ומתאבל על האדם שהוא עד שיחזור למוטב וישוב אליו, כמו שאמר (ישעיה נז יח) 'יאשלם נחמים לו ולאבלי':

'באבן או באגרף' הם ביטול מ"ע ומל"ת
זה שנאמר וכי יריבן אנשים, הוא האדם עם יצר הטוב, דיצר הטוב אומר לאדם לקים מצות עשה ולא תעשה, והוא לא רצה לשמע לו, וזהו והכה איש את רעהו, האדם הכה את יצר הטוב. באבן, דהינו שעשה האדם לבו קשה כאבן מלקים מצות עשה, וכיון שעשה האדם לבו קשה כאבן,

והפתית בשפתיו, 'עד' האמור כאן הוא עד החתום בפרשת 'שמע', ובא להזהיר שלמה המלך עליו השלום את האדם, שישים עד שבפסוק 'שמע' בין עיניו, וישמר עצמו מלקרות שמע בלא תפלין. ועוד ישמר עצמו מלהיות רשע לפני המקום, ותהיה קריאת שמע עליו ללעג וקלס, שהרי עד החתום בה הכונה היא כמו שכתבנו, שהקדוש ברוך הוא מעיד עליו שמקבל עליו על מלכותו ועל מצותיו, וכשיהיה רשע חס וחלילה חזרה העדות לאל אחר שהוא סמא"ל, שמעיד עליו שהוא רשע, אם כן נמצא קריאת שמע שקורא אינו רק פתוי שפתים, וזה שאמר 'אל תהי עד חנם ברעך', 'עד' הוא עד החתום ב'שמע', 'רעך' הוא הקדוש ברוך הוא, דהינו אם אתה קורא שמע ואתה עומד ברשעך, הריאך מתקים עד החתום בה, כיון שאין אתה מקבל על מלכותו, בטלה העדות לגבי דידך, ועד החתום ב'שמע' לגבי דידך הוי עד חנם, דלחנם הקבע בה, דחזרה העדות לאל אחר, אם כן קריאת שמע שאתה קורא אין זה רק פתוי שפתים, וזהו 'הפתית בשפתיו', לכן השמר לך:

(מחשוף הלבן פרשת משפטים)

הצדיקים שנתפסו בעוון הדור - שכרם כפול

כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבער את הבערה (שמות כב ה). אפשר לרמז על פי מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק ס.ו) בפסוק זה, דאין מדת הדין באה לעולם אלא בשביל הרשעים, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים. ולפי זה יש להשלים הפסוק, כיון שהצדיקים לא חטאו ובשביל

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 073-2951871

אוצרותיהם של מגידים

סיפר הגר"י גלינסקי: בכל אותן שנים ארוכות ומיסרות היה לי חלום אחד שלווה אותי תמיד - יום אחד, כך חלמתי, אצא מכאן ואז אפגוש את אמא שלי... אנשק את ידה ואומר לה: "אמא, אמא שלי, תודה רבה לך על שחסכת את פרוסת הלחם האחרונה שלך, כדי לשכור לי מלמד טוב".
אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לנצח...
כשהטרגדיה נודעה לי - לא רציתי לחיות יותר. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, והייתי אפוף ביאוש מוחלט. לבסוף יעץ לי מישהו ללכת ל"חזון איש", ואני שמעתי לעצתי והלכתי.

הגאון רבי שלמה לוינשטיין: סיפור חייו המאלפים של הגר"י גלינסקי זצ"ל, חמש עשרה שנות סיביר, לאחר מכן התברר לו שנשאר יחידי מכל משפחתו, ומה אמר לו מרנא החזון איש איך להתחזק ולא להתייאש ח"ו...

כצאת העבדים", שימו את דעת התורה בראש מעיניכם, ותנו לה לכון אתכם בכל אשר תפנו - אלו הם החיים המתוקנים שאותם מבקש הקב"ה שתחיו!

לעתים נדמה, שחיים מתוקנים מעין אלו הם חלום באספמיה...

רוב רובו של העם היהודי רחוק משמירת המצוות, ודעת התורה אינה זוכה כלל להתייחסות, אולם למרות המצב הקודר, לכאורה, מחובתנו לדעת כי אין מקום ליאוש כללי!

האם יצליח הרב גלינסקי לעלות למטוס?!

הרב פרידמן מרכסים ספר בהקשר לכך, כי הוא הזדמן לנסיעה לארצות הברית דרך אירופה בשנים עברו, כאשר כרטיסי הטיסה היו בעלי ספח המיועד לתלישה בידי הפקיד.

הוא מצא את עצמו עומד מאחורי רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, והנה הוא רואה, שהפקיד מעיף מבט אל הכרטיס וכשמבט חמור סבר בעיניו הוא אור לו: "אינך יכול לנסוע, חסרה כאן חתימה..." רבי יעקב לא הבין אנגלית, אבל את הבעיה הבין גם הבין. הוא הסתובב אל הרב פרידמן ואמר לו: "תגיד לו, שאם ה' רוצה - אני אהיה שם..."

הרב פרידמן לא אמר דבר, בחשש מה הוא התקרב והגיש את הכרטיס שלו לפקיד, ובאנחת רוחה ראה שהפקיד מאשר לו את הכניסה.

"התפללתי ערבית במנין שהתארגן במקום" - ממשיך הרב פרידמן בספורו - "ולאחר מכן עלייתי למטוס, כשלתדהמתי אני מגלה את רבי יעקב ישוב שם..."

כשראה אותי אמר: "נו, אמרתי לך שאם ה' ירצה אני אהיה כאן? אתה רואה שאסור להתייאש?"

מנין שאבתי את האמונה הזו

שב כאן, ואספר לך מנין שאבתי את האמונה הזו -

משל נפלא לשתי אחיות

כדוגמת אותן שתי אחיות אשר נולדו בבית אחד - אך מזלן שונה היה.

לאחת היה בעל עשיר שהצליח מאד בעסקיו, וחי חיי עושר ורוחה, כשהוא דואג להלביש את אשתו במיטב הבגדים ולקשטתה בתכשיטים יקרי ערך - אך מתייחס אליה בזלזול רב, מבלי לשמוע ולהאזין לעצותיה.

ואלו לשניה היה בעל שלא הצליח לפרנס את בני הבית, ודחוקה היתה עד מאד, אך לעומת זאת היה נותן כבוד רב לדעתו, שומע בתשומת לב את דבריה, ומתיעץ אתה מתוך הערכת אמת לשקול דעתה.

באחד הימים הגיעה האחות העניה לבקר את אחותה העשירה.

"הי אחותי", נצצו עיניה, "כמה טוב לך! בית מפואר יש לך! טבעות יקרות את עונדת על אצבעותיך! את לבושה היטב! ו..."

"אל תקנאי בי", קטעה אותה אחותה, "אמנם הכל נוצץ, אך אני - איני שווה מאומה. איש אינו מקשיב לי, בעלי אינו מתיעץ אתי, אין מקום להשוות בין החיים העלובים שלי, לחייך שלך!"

הנה כי כן, יכול האדם להניח את ספר התורה בארון קודש מחופה ביהלומים - ובכל זאת לא לשמוע לדעתה של התורה כלל, ולהתייחס אליה ביהס מבזה ומשפיל של עבדים.

באה, אפוא, התורה ומזהירה אותנו: "לא תצא

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא, ז).

הרעיון המוסרי הנפלא אשר חבוי בפסוק זה מהווה עבורנו מורה דרך לתפקידנו בעולם בתקופה זו, בה רב החושך על האור, ומתי מעט בלבד מבין כל באי עולם, דבקים בבוראם:

"וכי ימכר איש את בתו" - הקב"ה נתן לישראל את בתו, הלא היא התורה הקדושה, אולם למרות נתינה זו הוא עדין מתקשה להפרד ממנה כפי שאומר המדרש (שמות רבה לג, א) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" - משל למה הדבר דומה?

"למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לו לארצו ולטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך - יחידת היא... לפרוש ממנה - איני יכול, לומר לך 'אל תטלה' - איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא, זו טובה עשה לי - שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי".

כך הקב"ה אומר להם, לישראל: נתתי לכם את בתי היחידה, את התורה הקדושה, אך איני יכול לפרוש ממנה, עשו לי, אפוא, קיטון קטן, כדי שאוכל לדור אתכם - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

אבל לא כל ישראל מצליחים להבין עד כמה המתנה שבידם מיוחדת היא. הם מניחים אותה בארון קודש ומוציאים אותה רק לקראת התורה, משל היו אומרים לה: צאי, אמרי מה שיש לך לומר - ולכי חזרה למקומך...

לפיכך, בא הקב"ה ומצווה: "לא תצא כצאת העבדים" - אנא מכם, נהגו בה מנהג של כבוד, ולא כעבד בזוי!

התנהגות מכובדת כלפי התורה הקדושה אינה מתבטאת רק בסממנים חיצוניים, כי אם בחשיבות שאותה מעניק האדם לדבריה של התורה, ובאופן שבו הוא מקבל את דבריה, גם אם הדבר כרוך מצדו במאמצים מרובים.

אוצרותיהם של מגידים

לי בדין! ואין שום סיבה שאחזיר לך אותו".
האשה צעקה: "רחם עלי, הכסף אינו שלי!"
אבל הוא בשלו.

החזר את הכסף, אחרי זה אסביר לך מדוע...

לבסוף הלכו שניהם אל רבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנא. הרב שמע את טענות האשה, ולאחר מכן את דברי המוצא, שטען: "היא צועקת שארחה עליה, ואני כמובן, מרחם עליה, אך לא יותר מאשר אני מרחם על ילדי שלי... חלילה לי מלגעת ברכות שאינן שלי, אבל רכוש שמצד ההלכה הוא שלי - אין סיבה שאחזיר עליה משום רחמים... בביתי ארבע בנות מתבגרות, וסבור אני שהרחמים עליהם קודמים לרחמים על אותה אשה זרה".

רבי יצחק אלחנן הורה לו להחזיר מיד את הכסף ואמר כי אחר כך יסביר לו מדוע, ואכן לאחר שהחזיר אמר לו: "כל הסיבה לדין 'הרי אלו שלי' הוא משום שבדאי הבעלים כבר התיאש, אך במקרה זה הכסף אינו של האשה, אלא של בעלה, ומאחר שבעלה כלל אינו יודע שהוא אבד את הכסף, אין היא בעלת הבית על היאוש כללי! וממילא הכסף אינו שלך!"

בשלב זה הרים ה"חזון איש" את עיני קדשו אל הבחור השבור שמולו ואמר: "וכי אתה בעל הבית להתיאש?? וכי אתה בעל הבית על העולם?? הלא העולם הוא של הקב"ה, וכל זמן שהוא הבעלים, הרי שאין מקום ליאוש כללי!"

"מכאן זה" - סיים רבי יעקב גלינסקי את ספורו - "אזרתי את האמונה והבטחון שאם הקב"ה רוצה שאעלה על המטוס, אין מקום ליאוש! הוא הבעלים - והוא המחליט!"

ואף אנו צריכים לדעת, שאין מקום ליאוש על מצבו, הבה נתן לבורא העולם 'לסדר' את העולם באופן הטוב ביותר, ונתמקד במה שאנו צריכים לעשות - בידעה שאין לנו חיים ללא התורה הקדושה, ובדבקות האמתית באבינו שבשמים.

(הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוק האור)

ליריד כהרגלו. בלית ברירה קרא לאשתו ואמר: ראי נא, יש דברים שאיני יכול לומר עליהם, ובכל זאת אין ביכלתי לנסוע, לכן אבקשך לקחת את הכסף ולנסוע במקומי.

האשה הסכימה, האזינה בתשומת לב לכל ההוראות שנתן לה, נטלה את הכסף וצברה אותו בשתי צרירות, הכניסה לתיקה - והלכה.

ההמולה שקדמה את פניה של אשה זו, אשר מעולם לא יצאה מן הכפר, גרמה לה לאבד את עשתונותיה, והיא צנחה תחתיה מעולפת. דקות ספורות שכבה כך, עד שרוחה שבה אליה, ומאחר שידעה שאין לה כל בררה אחרת, קמה והחלה ללכת.

היא טיילה בין הדוכנים, עד שמצאה מוכר, שנראה היה לה שנתן לסמוך על המלה שלו, החלו להתמקח אותו, וכששניהם הגיעו לעמק השוה, פתחה את תיקה כדי להוציא משם את הכסף, ולחרדתה היא מגלה ש... אין כסף... איפה הכסף? ידיה רעדו כששפכה את תכולת התיק על הארץ, אולם כל החיפושים לא העלו דבר.

אין כסף - - - ככל הנראה, כשהתעלפה, נפל הצרור, ומישהו זדון לב נצל את המצב, לקח אותו והלך...

הכסף כלל אינו שלי! - החלה האשה זועקת - מה יהיה על ילדי הרעבים ועל בעלי החולה!?

צעקותיה משכו תשומת לב משאר הנוכחים, ולא חלף זמן רב, עד שהגיעה עדות מהימנה עלאדם שנראה מרים את הכסף.

כשהגיעו אליו שאלה אותו האשה: "מצאת את הכסף?"

"כן" - השיב האיש - "אבל הוא שלי..."

"הוא היה עטוף בשתי צרירות" - נתנה האשה את הסימנים.

"כן" - הסכים המוצא - "אבל הלכה היא, שאדם שמצא כסף בעיר שרובה גויים הוא שלו, משתי סבות: האחת, משום שמסתבר שהמאבד הוא גוי, והשנייה, משום שככל הנראה המאבד התייאש, כי שער שגוי ימצא את זה ולעולם לא יחזיר. ואם זו ההלכה, הרי שהכסף שמצאתי שייך

למדתי בביאליסטוק - פתח ואמר - לאחר הסכם ריבנטרופ-מולוטוב נשארה ליטא חופשית, אך עד מהרה כבשו הרוסים את המקום והחלו להתנכל לבני הישיבות, ולא חלף זמן רב עד שכולנו הועלינו לרכבת בדרך לסיביר.

נסענו במשך עשרה ימים או יותר כבהמות... הרוסים לא הרשו לצאת מן הקרון אפילו לצרכים הבסיסיים ביותר, והסבל היה בל יתואר. ואז עצרה הרכבת בסיביר, והבנו כי יכול להיות גרוע יותר.

חמש עשרה שנה היינו בסיביר, כלואים ללא כל סיבה נראית לעין. לא ידענו, שהמאסר בפינה הקפואה הזו מציל אותנו ממות בטוח בתאי הגזים של הנאצים הארורים, אשר במבצע ברברוסה כבשו את כל רוסיה עד סטלינגרד.

בכל אותן שנים ארוכות ומיסרות היה לי חלום אחד שלווה אותי תמיד - יום אחד, כך חלמתי, אצא מכאן ואז אפגוש את אמא שלי... אנשק את ידה ואומר לה: "אמא, אמא שלי, תודה רבה לך על שחסכת את פרוסת הלחם האחרונה שלך, כדי לשכור לי מלמד טוב".

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לנצח...

לא רציתי לחיות יותר...

כשהטרגדיה נודעה לי - לא רציתי לחיות יותר. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, והייתי אפוף ביאוש מוחלט. לבסוף יעץ לי מישהו ללכת ל"חזון איש", ואני שמעתי לעצתו והלכתי.

לחזון איש שמע את כל מה שהיה לי לומר, ואמר לי: אני רוצה לספר לך סיפור:

בליטא חי יהודי שקט ורגוע, שעסק לפרנסתו במסחר. מידי שנה בשנה היה היהודי לווה סכום כסף גדול, נוסע ליריד לקובנא, שם היה מחדש את כל מאגרי הסחורה שלו, ובמהלך השנה כולה היה מוכר את הסחורה שקנה, מכסה את ההלוואה שלקה, ומפרנס בכבוד את בני ביתו.

באחת השנים, לאחר שדאג לעצמו להלוואה, נפל היהודי למשכב, ושוב לא יכול היה לנסוע

אוצרותיהם של מגידים

הוא יצא מהטנדר ועצר את הגוי הראשון, היה זה גוי שחור. הוא שאל אותו איזה סכום הוא מבקש עבור הנסיעה. הגוי אמר לו: מאה דולר. בלי ויכוחים הושיט לו בעל המעשה מאה דולר ומסר לו את המפתחות. אולם הדבר היה ללא הועיל. התנועה לא נפתחה והיה נראה שהם נשארים שם תקועים. בלית ברירה יצא בעל המעשה הוא ואשתו ובניו מהטנדר. אחר ביקש מהגוי שיסיע את הטנדר לחניה, לא לפני שהוא חוזר בעל פה על מספר הטלפון שלו כדי שיוכל להתקשר אליו בצאת השבת. כך הוא נשאר לעמוד עם משפחתו תחת כיפת השמים כשחפציו אינם עמו, ואילו הטנדר ששכר נמצא בידי גוי שחור שסביר להניח שלעולם לא יחזירנו לו...

הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א: שח לי יהודי: עיקר הסיפור אינו הסוף הטוב.

עיקר הסיפור הוא מה שאספר לך עכשיו: בשעת התפילה עוד לא ידעתי

אם יהיה לנו היכן לאכול או היכן ללון. עמדתי אז בחוסר אונים מוחלט. אין לי כלום

ואיני יכול להושיע את עצמי. וכשהגעתי למזמור שיר ליום השבת ואמרתי "טוב להודות לה"

ולזמר שמך עליון" הרגשתי אז קרבת אלוקים שאינו ניתן לתיאור...

שח לי אותו יהודי: עיקר הסיפור אינו הסוף הטוב. עיקר הסיפור הוא מה שאספר לך עכשיו: בשעת התפילה עוד לא ידעתי אם יהיה לנו היכן לאכול או היכן ללון. עמדתי אז בחוסר אונים מוחלט. אין לי כלום ואיני יכול להושיע את עצמי. וכשהגעתי למזמור שיר ליום השבת ואמרתי "טוב להודות לה" ולזמר שמך עליון" הרגשתי אז קרבת אלוקים שאינו ניתן לתיאור.

אמר לי היהודי: מאז כבר עברו שלוש שנים, ומאז ועד היום שיא התענוג שיש לי בשבת קודש, הוא כשאני עומד במזמור שיר ליום השבת ואני גוזר באותו תענוג... עוד אמר לי: מצב זה שינה אצלי את השבת לנצח, מצב זה שינה אצלי את המושג קרבת אלוקים לנצח... התענוג שהיה לי אינו יוצא לי מהלב...

סיפור זה מלמדנו מהי התכנית האמיתית של הקב"ה. אנו התרגלנו כל-כך לחיות בכוחי ועוצם ידי, עד שאין אנו מצליחים להתפשט ממנו. אנו מזכירים לעצמנו שיש לנו דירה, שיש לנו משפחה, שיש לנו מיטה, שחסכנו לעצמנו כסף, שיש לנו מכונת, שעשינו לעצמנו ביטוח כדי שאם חלילה יקרה לנו משהו נהיה מכוסים, ואז פוצחים בשירה "מזמור שיר ליום השבת"... קל לנו להודות מפני שאנו מלאי סיפוק בגלל כל הדברים החיצוניים שמקיפים אותנו.

הקב"ה מזמן לכל אחד מצבים כאלה של קרבת אלוקים, ואנשים מעידים על כך. אם זה אנשים שפיטרו אותם מעבודתם, ואם זה אנשים שמצאו את עצמם באופן פתאומי בכל מצוקה אחרת, והשכילו לנצל את הזמן כראוי במחשבות נכונות והרגישו קרבת אלוקים אמיתית.

(הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א - קונטרס הבינונו פר' משפטים תשפ"א)

בצאת השבת. כך הוא נשאר לעמוד עם משפחתו תחת כיפת השמים כשחפציו אינם עמו, ואילו הטנדר ששכר נמצא בידי גוי שחור שסביר להניח שלעולם לא יחזירנו לו.

שבת המלכה נכנסה. מה עושה יהודי בעת כזאת? הוא שואל את העוברים ושבים היכן יש סינאגאג (בית כנסת) של חב"ד. כשאמרו לו, יצא עם משפחתו לשם. את הנשים שלח לעזרת נשים והוא נכנס לעזרת הגברים...

סוף דבר היה שלאחר התפילה הודיעו לו שלוחי חב"ד נחרצות: מי שמתפלל כאן, אוכל אתנו. היה שם מוכן כיד המלך ולא נחסר להם מאומה. וכששמעו שאין להם היכן ללון, הלכו והכינו לו כבר באמצע הסעודה חדרים מפוארים באחד המלונות הקרובים. היה להם שבת מרוממת מאוד.

לאחר השבת התקשר לגוי והוא החזיר לו את הטנדר, שום דבר לא נחסר מהם.

ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסדתי מחלה מקרבך (כג, כה).

שמענו נא מעשה שסיפר לי יהודי אחד זה עתה בערב שבת קודש, מעשה שהיה עמו לפני שלוש שנים בערב שבת קודש: הוא גר בויליאמסבורג ונסע לשבת קודש לזקנתו הגרה ביוניון סיטי, מרחק נסיעה של שלושת רבעי השעה בה יש לחצות את העיר מנהטן לרחבה. הוא שכר טנדר למשפחתו הברוכה ויצא לדרך.

בהגיעם לרחובות מנהטן, מצאו את עצמם בפקק תנועה גדול. הם הביטו בשעונם ולחץ דמם עלה לשמים, עוד שעה אחת השבת נכנסת והם תקועים כשמלפניהם ומאחוריהם שורות של מכוניות. הזמן נקף. לקחו עוד מבט חטוף על השעון וראו שעוד חצי שעה השבת נכנסת. מה עושים?

סיפר לי היהודי שדבר ראשון הוא הרים טלפון למר"צ לשאול אותו כדת מה לעשות. אמר לו הרב: אם אתה רואה שהשקיעה מתקרבת, צא מהטנדר, עצור אחד הגויים ובקש ממנו שיתיישב על כסא הנגה ויסיע אותכם עד למקום שדדים בו יהודים כשרים ותוכלו להתארח אצלם.

הוא יצא מהטנדר ועצר את הגוי הראשון, היה זה גוי שחור. הוא שאל אותו איזה סכום הוא מבקש עבור הנסיעה. הגוי אמר לו: מאה דולר. בלי ויכוחים הושיט לו בעל המעשה מאה דולר ומסר לו את המפתחות. אולם הדבר היה ללא הועיל. התנועה לא נפתחה והיה נראה שהם נשארים שם תקועים.

בלית ברירה יצא בעל המעשה הוא ואשתו ובניו מהטנדר. אחר ביקש מהגוי שיסיע את הטנדר לחניה, לא לפני שהוא חוזר בעל פה על מספר הטלפון שלו כדי שיוכל להתקשר אליו

אוצרותיהם של מגידים

"אין ידוע עד היום על מקרה שהעביר על מידותיו, אולם עתה יש לו ויכוח עם חבריו על מקום בבית הכנסת, ומחר יבוא הדבר לכלל מעשה, הבה נמתין ונראה אם יעביר על מידותיו או לא" - ויקץ האיש והנה חלום. כולו רועד מפחד מחלומו שראה בלילה, רץ בבהלה כל עוד נשמתו בו לבית השמש, וזעק: "אני מוותר, אני מוותר..."

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: המוותר לחבירו ומעביר על מידותיו מאריכים לו ימיו ושנותיו - סיפור נורא ומרטיט שהיה בימי המקובל הרש"ש צ"ל.

ואמר לו: "הסדר דאגה מלבך, עד למחר בבוקר יבוא הכל על מקומו בשלום בלא שום מריבה". ויהי בחצי הלילה ואחד מבעלי הדין חולם שהוא עומד לפני ב"ד של מעלה, ושוקלים את עוונותיו וזכויותיו, והנה כף העוונות מכבידה ומכריעה את כף הזכויות, והכריזו הב"ד אם יש ביד אחד עוד זכות להביא, אך לא נמצא דבר, והוא עומד בפחד גדול וממתין לפסק דינו, והנה הוציאו כרוז "שמה יודע מי שהוא אם האיש הזה מעביר על מידותיו ויפטר, כי כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו" (ר"ה יז). וענו ואמרו "אין ידוע עד היום על מקרה שהעביר על מידותיו, אולם עתה יש לו ויכוח עם חבריו על מקום בבית הכנסת, ומחר יבוא הדבר לכלל מעשה, הבה נמתין ונראה אם יעביר על מידותיו או לא". ויקץ האיש והנה חלום. כולו רועד מפחד מחלומו שראה בלילה, רץ בבהלה כל עוד נשמתו בו לבית השמש, וזעק: "אני מוותר, אני מוותר". עד כאן המעשה.

ונראה לפרש בזה הפסוק 'דק שבתו יתן', דהיינו שעל ידי שיתן את מקום שבתו לחבירו ויעביר על מידותיו, כי אז 'ורפא ירפא', שירפא לו מעוונותיו ויוסיף לחיות לאורך ימים ושנים. (הגאון רבי מאיר צוויבל - נד המאיר)

ניגש השמש אל הרש"ש וסיפר לו את אשר אירע, באמרו לו: "דואג אני מאוד מה יהיה מחר, שני בעלי הדין ידועים כאנשים עקשנים אשר עומדים תמיד על שלהם, וחוששני שתתפרץ מחלוקת עצומה אשר אחריתה מי ישורנה". הרגיעו הרש"ש

רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא, יט). בבית מדרשו של המקובל הקדוש הרש"ש (=רבי שלום שרעבי) זצ"ל, היה נהוג למכור מקומות ישיבה לתפילות ימים הנוראים, כבכל קהילות ישראל, והנה שנה אחת אירע שהשמש טעה ומכר מקום אחד לשני בני אדם. כאשר בא האחד לעמוד על מקומו בליל ראש השנה, ראה למרבה פליאתו שמקומו תפוס על ידי מתפלל אחר, פנה אליו ואמר לו: "אולי תואיל במחילה לפנות את מקומי כדי שאוכל לעמוד כאן"? הביט עליו בתמהון ואמר לו: "מה טענתך, הלא קניתי מקום זה בכסף מלא"? השיבו הראשון בגערה: "איך אתה מעז לשקר בעיצומו של ראש השנה וכך", עד שבסופו של דבר קראו השמש ואכן נתברר ששניהם צודקים שהוא מכרו לשניהם בטעות, ועתה צריך להכריע מי יזכה במקום ההוא ומי יוותר, אך אף אחד מהם לא הסכים לוותר על מקומו, וכל אחד דרש שהאחר ילך, כמעט שלא פרצה אש המחלוקת, עד שהסכים האחד שחבירו יושב שם בתפילת ערבית, אבל הזהיר ואמר: "למחרת אני יושב כאן ואבוי יהיה למי שיפריע בעדי". לאחר התפילה כאשר רוב המתפללים כבר עזבו לביתם, ואך מתי מעט נשארו בבית המדרש,

יש ליישב פליאה נשגבה בבני דורינו, שלבחורי ישיבה מלמדים בגמרות ישנות של סבא, עם רש"י ותוספות של פעם, והרי רובא דרובא יודעים שביום מן הימים אם יזכה לפתוח גמרא זה יהיה רק עם שוטנשטיין, א"כ ילמדו גם את הנערים לכתחילה במה שילמדו במשך כל ימיהם, חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור משוטנשטיין?

הגאון רבי משה ישראל רייזמאן: יסוד נפלא בעבודת ה', לשאוף למדרגות הגדולות ביותר, אמנם כשמגיע למעשה להסתפק ולשמח במה שיש בידו כעת...

כשאדם הולך לישון, צריך להכין עצמו שמחר יהיה לו שחרית המעולה ביותר מכל ימי חייו, כי לנדר לא יצצה' להחליט שתפילתו תהא שרועה וקלוטה מלכתחילה, ח"ו, אבל למעשה כשהקין

עצמו לזכות למדרגות הגדולות ביותר, אבל כשבא הזמן למעשה, בבחינת 'הרי זו', תעשה אותו לנדבה איך שהוא, עם מום או בלי מום, אפילו שרוע וקלוט.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א). וברש"י אשר תשים לפניהם - כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם. כשאדם מתכנן את סדר עבודת ה', צריך להכין

אוצרותיהם של מגידים

ומתמיד בתורה, השפ"א שאל אותו אם הוא כותב חידושי תורה, וענה שאין לו זמן לזה. אמר לו השפ"א, 'אם אין זמן לכתוב באריכות, כותבים בקיצור, גם אני כותב בקיצור...'

והוא דבר נפלא ונורא, כי כל עובדי ה' יודעים שהשפת אמת זכה להאיר עיני ישראל בעבודת ה', אילו היה מחכה לשלימות, שיהיה לו זמן פנוי לכתוב באריכות, היו כלל ישראל מפסידים אור גדול ונפלא כזה, אבל כיון שהסכים להיכנע למציאות שעשה ה' שאין לו זמן, וכתב בקצרה מעט מעט, כמו שמצוי בדבריו הק', 'אכתוב בקצרה', 'היתר נשכח ממני', 'לא נכתב כראוי', אילו היה מתגאה להמתין לשלימות, לא היה נשאר לנו שפת אמת.

היה לו זמן קבוע רק שעה אחת במוצ"ש לכתוב חסידות. כמה וכמה נפשות ישראל מחיים את נפשותם בדבריו הקצרים אף שהיו בעיניו כשרוע וקלוט, שהרי הוא עצמו מעיד שכתב ערבובי דברים והיתר נשכח ממנו. ניסים ונפלאות עשה עמנו השי"ת שהסכים השפת אמת לתת נדבה גם כשאינה בשלימות.

(מתוך כתבי שיעוריו של הגרמ"י רייזמן שליט"א, יום ה' פרשת בא תשפ"ג)

ימיהם, תנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור משוטגשטיין?

אך ע"פ היסוד הנ"ל מיושב היטב, כי לבני ישיבה מלמדים כפי מה שאנו משתוקקים שאכן יזכו להשאר כך כל ימי חייהם, ללמוד גמרא רש"י תוס' מהרש"א מהר"ם כמו שסבא היה לומד, לא מביאים לכתחילה קרבן שרוע וקלוט, לכתחילה צריך להשתוקק לשלימות העבודה. אמנם לאחר שעברו כמה שנים אחר שהשיא את עצמו.

מסופר על הרה"ק השפת אמת מגור ז"ע, כי פעם אחת בא אליו אחד ממקורביו, גברא רבא

בבוקר על סטרא דלאו ימינא יאמר 'הרי זו, נדבה תעשה אותו. כי בשעת מעשה תביא מה שאתה יכול. כמה שבועות הסתובבת לחפש אתרוג הדר שבהדרים, יפה מאד, אבל כשמגיע סוכות בבוקר, למעשה תטול אתרוג שיש בביתך, יהיה איך שיהיה, נדבה תעשה אותו אע"פ שלגד לא יירצה.

וזהו יסוד גדול בעבודת ה', אדם צריך להיות יושב ומצפה לעבוד את ה' בתכלית השלימות בלי שום פניה וטורדה, אבל כשבא למעשה יעשה מה שהוא יכול כפי כוחו בשמחה וטוב לבב. וכמו שאמר הרה"ק מקאצק ז"ע למאן דהו' שמא לא תפנה, אולי הקב"ה שלח אותך לעולם כדי לעבוד אותו ית' באופן כזה שאין לך ישוב הדעת, 'אל תאמר לכשאפנה אשנה, אל תדחה את עבודתך רק לאחר שהכל יהיה מיושב במוחין דגדלות.

הן הכי נמי שצריך להתפלל לזכות לשלימות בתורה ועבודה, אבל כשהגיע השעה והלב שרוע והמח קלוט, תתפוס מה שאתה יכול.

ובזה יש ליישב פליאה נשגבה בבני דורינו, שלבחורי ישיבה מלמדים בגמרות ישנות של סבא, עם רש"י ותוספות של פעם, והרי רובא דרובא יודעים שביום מן הימים אם יזכה לפתוח גמרא זה יהיה רק עם שוטגשטיין, א"כ ילמדו גם את הנערים לכתחילה במה שילמדו במשך כל

נביאים וכתובים מאירים בברזל

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

לגרום שהספר של הספריה יתלכלך, כדי שיאלצו למכור לו | זְכָר ל'מחצית השקל' - כמה ולמי? | ההכרזה על תרומת השקלים | נתינת זְכָר ל'מחצית השקל' - לכפרה | מהו שיעור 'מחצית השקל' בימינו? | מהו גדר חובת התרומה זכר ל'מחצית השקל'? | מאיזה גיל צריך לתרום? | לאיזו מטרה תינתן התרומה? | הכפרה לישראל - על ידי התורה | חיתוך טבעות בצל | 'טחינת' מלח ופלפל בסעודת שבת | הוצאת ממון לתפילה במניין | המתנה למניין הבא | ישיבה בתפילת שמונה עשרה בשעת נסיעה | הניח הרבה כסף בקופה של תשלום קפה בכולל, ונגנב, האם חייב לשלם | טעות בהגרלה

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

ובשורת' בנין ציון (ח"א ס' סה ד"ה ואם) כתב לדון על פי זה אם מותר להלות ברבית מעות של שותפים, כיון שנאמר בריבית (ויקרא כה לו) 'את כספך לא תתן לו בנשך', ומשמע כספך ולא של שותפים.

ויעוין בשורת' בצל החכמה (ח"ג סימן מו) דן בשאלה כעין זו, וכתב שאולי כיון שכתוב 'לא תחמוד בית רעך לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך' (שמות כ יד), יש לדרוש של רעך למעט של שותפים, ובאשת רעהו בודאי אין מדובר בשל שותפים שהרי אין אשה אחת ראויה לשני אנשים, וממנה יש ללמוד שגם שאר המנויים בפסוק אינם של שותפים, ובשל שותפים אין איסור 'לא תחמוד'.

אך כתב שבאמת זה אינו, שכל מה שמיעטו שותפים אינו אלא לדעת רבי אלעאי, אבל לחכמים שסוברים שבהמת השותפים חייבת בראשית הגז, וכן נפסק להלכה (שו"ע יו"ד סימן שלג ס"י), אין ממעטים מפסוקים אלו אלא שותפות גוי ולא שותפות ישראל, ואפילו אם לא חזר הכתוב וכתב לשון רבים, שכל ישראל נקראים בלשון יחיד (ראה רש"י דף קלה ע"א), ד"ה למעוטא שותפות, ע"ב ד"ה ישראל. ואם כן פשוט שאף שכתוב 'לא תחמוד בית רעך' בלשון יחיד אין למעט בית של שותפים ישראלים. ורק כשיש בזה גם שותפות נכרי אפשר למעט, [ובשורת' מהר"ם שיק (יו"ד ס' קנח ד"ה ולאחר) מזכיר סברא זו למעט מכספך לא תתן לו בנשך רק לענין שותפות של נכרי בלבד].

לגרום שהספר של הספריה יתלכלך, כדי שיאלצו למכור לו

שאלה: שאלה בחור השאיל ספר מספריה, וכנהוג בקשו ממנו דמי פקדון, שאם הספר יתלכלך או ינזק, הכסף ישאר בספריה, והספר יעבור אליו.

הבחור קרא את הספר, והבחור מאד רצה את הספר שיהיה אצלו באופן קבוע, הוא הלך לחנויות לחפש ספר כזה, ואמרו לו שכבר אזל, ואין להשיגו.

מה עשה, הוא השאיר את הספר בבית בלא השגחה, ומכיון שכך, הספר מאד התלכלך, וכשרצה להחזירו אמרו לו שזה מלוכלך והכסף ישאר בספריה, ואתה יכול לקחת את הספר לעצמך.

השאלה היא, האם בחור זה עבר באיזה איסור, או שזה ערמה, אבל לא עבר על שום איסור?

תשובה: יש לחקור האם כשהתורה אמרה פרשת שומר חנם ופרשת שומר שכר, היינו שאם לא שמרו כראוי חייב לשלם, או שיש גם מצוה או חיוב על השומר לשמור על החפץ, אלא שאם עבר ולא שמר חייב לשלם.

השנה יש מצות ארבעה שומרים וכתבו מוני המצוות שהמצוה היא על ה"ד כמבואר בחינוך (מצוה נז) לדון בדין שומר חנם... ובית דין העובר עליה, ביטל עשה. ומשמע שאין מצוה על השומר לשמור, אלא שאם לא שמר צריך לשלם.

ויעוין בקובץ שיעורים (פסחים אות יז) שכתב לדון אם יש חיוב על שואל לשמור, או שיש עליו רק חיוב אחריות, שאם החפץ נאנס חייב לשלם, ויעו"ש שהביא בזה מחלוקת הראשונים. ומשמע מדבריו שבשומר חנם שחייב בפשיעה, הטעם משום שהיה עליו חיוב לשמור, ולא שמר, כלומר שמעל בחיובו, ואולי גם בענינו למרות החיוב לשלם, מכל מקום עשה גם עוולה, שלא שמר כראוי, וצ"ע.

עוד יש לחקור אם עבר על לא תחמוד, כי הספריה אינה שייכת לאדם פרטי, אלא לציבור, ואולי אין איסור לא תחמוד מציבור, רק מאדם פרטי.

צדדי הספק כיון שכתוב 'לא תחמוד בית רעך', ואולי הכוונה רק של יחיד, וכמו שאמרין בחולין דף קלו ע"א שכל מקום שכתוב לשון יחיד, בא למעט שותפים, וצריך פסוק מיוחד לרבות גם שותפים.

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל הילקוט יוסף

השקל, זולת המרדכי והאגודה, על פי האמור במסכת סופרים (פרק כ"א) שלפי שהיה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול עשרת אלפי ככר כסף, כמנין כל ישראל, לפיכך אמר הקב"ה למשה שיקדימו ישראל לשקול 'מחצית השקל' לפני שישקול המן, ולכן צריכים ישראל לתת שקליהם לפני שבת זכור. וכיוצא בזה אמרו במגילה (דף י"ג ע"ב).

ועל כל פנים אין בזה חיוב גמור, מצד הדין, וכמו שכתב הגאון רבי יהודה עייאש בספר מטה יהודה (ס' תרצ"ד), וכן כתב בספר מאורי אור. ולכן מי שאין ידו משגת לתת כשיעור זה, שהוא עשרים ש"ח לכל נפש, יתרום כנדבת לבו. ועל התרום להזהר שלא יאמר על הסכום הנתרם שהוא "מחצית השקל", אלא רק "זכר למחצית השקל". וכמבואר בתשובות הגאונים (שו"ת גאוני מזרח ומערב ס' מ).

מאיזה גיל צריך לתרום זכר למחצית השקל?

רבינו עובדיה מברטנורא (שקלים פ"א מ"ג) כתב שחיוב מצות 'מחצית השקל' הוא מבן עשרים שנה ומעלה, ככתוב בפרשת כי תשא (שמות ל יג): "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש, כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'". וכן פסק הרמ"א (או"ח ס' תרצ"ד).

אולם הרמב"ן בפירושו על התורה (ריש פרשת כי תשא) כתב שמבן שלש עשרה שנה ויום אחד שנעשה בר מצוה, חייב ליתן 'מחצית השקל', כפי שכתוב "לכפר על נפשותיהם", וכיון שהוא חייב במצוות, הוא זקוק לכפרה, ורק התרומה למלאכת המשכן היתה מבן עשרים שנה ומעלה. וכן מבואר בירושלמי (פ"א דשקלים), וכן פסק הרמב"ם. וכן הסכימו רוב הראשונים, וכמבואר בתוספות יום טוב (פ"א דשקלים מ"ד). ולכן טוב לתת התרומה שהיא זכר למחצית השקל על כל מי שהוא בגיל בר מצוה ומעלה.

לאיזו מטרה תינתן התרומה?

במסכת סופרים (פרק כ"א) מבואר שהתרומה היא לצורך עניים. וכן כתב באליה רבה (ס' תרפה ס"ק יא), וכן בשו"ת מנחת אלעזר (ס' ל). והגאון רבי חיים פלאג'י בספר רוח חיים (ס' תרצד אות ב) הביא מהאחרונים שכתבו שיש לתרום המעות לתלמידי חכמים עניים השוקדים על דלתות תורתנו הקדושה, כמו שאמרו חז"ל (מדרש קהלת רבה, פרשה יא א): אם בקשת לעשות

נתינת זכר למחצית השקל - לכפרה

מלבד קריאת פרשת שקלים, כבר נהגו ישראל ליתן מעות - זכר למחצית השקל, וכמובא במסכת סופרים (פכ"א ה"ד) שצריכים ישראל לתת שקליהן לפני שבת-זכור, ונזכר בדברי הרמ"א (ס' תרצד ס"א). ובבית דוד (דף ע"ד ע"ד, הובא בכף החיים ס' תרצד ס"כ) ביאר שהוא זכר למחצית השקל שהיו נותנים בכל שנה בזמן המקדש, והטעם כדי שיהא לנו לכפרת נפשינו במקום הקרבנות שהיו מכפרים עלינו, וכמבואר בגמרא (בבא בתרא ט ע"א) שבזמן שבת המקדש קיים - אדם מביא שקלו ומתכפר לו, עכשיו שאין בית המקדש קיים, אם נותנים צדקה מוטב. ומבואר מזה שהצדקה בזמן הזה היא מכפרת במקום הקרבנות. ואין המנהג של זכר למחצית השקל, בשביל לעשות זכר לזמן בית המקדש, אלא הוא משום שעדיין יש צורך בכפרה.

מהו שיעור 'מחצית השקל' בימינו?

הרמב"ם (פ"א מהל' שקלים ה"ו) כתב שמצות 'מחצית השקל' בזמן שהיה בית המקדש קיים, לתת שיעור שני דינרים כסף, שהם משקל שלשה דרהם כסף, דהיינו כעשרה גרם כסף טהור. ואנו עושים זכר למחצית השקל בתרומה זו, כמבואר בהגהות מרדכי (פ"א דמגילה) וכן פסק הרמ"א (או"ח ס' תרצ"ד), ראוי לשלם עשרים ש"ח לכל נפש, שזוהו הערך השווה כיום לעשרה גרם כסף טהור. וכן מבואר בשו"ת בית דוד (י"ד ס' ק"ח) ובשו"ת שיכיל עבדי (ח"א או"ח ס' י"ט, ח"ב או"ח ס' י"א).

מהו גדר חובת התרומה זכר למחצית השקל?

אולם מי שאין ידו משגת לתרום כשיעור זה, יתן כפי נדבת לבו וכמיטב יכולתו, כי הראשונים לא הזכירו שישנה חובה לעשות זכר למחצית

זכר למחצית השקל - כמה ולמי?

ההכרזה על תרומת השקלים | נתינת זכר למחצית השקל - לכפרה | מהו שיעור 'מחצית השקל' בימינו? | מהו גדר חובת התרומה זכר למחצית השקל? | מאיזה גיל צריך לתרום? | לאיזו מטרה תינתן התרומה? | הכפרה לישראל - על ידי התורה

שאלה: בדבר התרומה שנוהגים לתרום זכר למחצית השקל מידי שנה בשנה בימי הפורים, מה הוא ערך הסכום שיוצאים בו ידי חובת המצוה, ומאיזה גיל חייבים לתרום למצוה זו, ולאילו מטרה תינתן התרומה הנזכרת?

ההכרזה על תרומת השקלים

תשובה: בזמן שבית המקדש היה קיים, היו משמיעים על השקלים באחד באדר (שקלים פ"א מ"א), על ידי הכרזת בתי הדין בכל ערי ישראל (רש"י מגילה יג ע"ב, כט ע"א, ובפ"ה הר"ב ריש שקלים), שכל אחד מישראל חייב לשקול 'מחצית השקל' בשקל הקודש, ולהביאם לבית המקדש, כדי שיקריבו הקרבנות מתרומה חדשה, ממעות 'מחצית השקל' אלו, החל מיום ראש חודש ניסן והלאה.

לכן בשבת שלפני ראש חודש אדר הסמוך לניסן מוציאים שני ספרי-תורה, בראשון קוראים פרשת השבוע, ובשני קוראים פרשת שקלים - בראש פרשת 'כי תשא'.

ובירושלמי (פ"ק דמגילה ה"ה, ופ"ג ה"ד): אמר רשב"ל, צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל, אמר, מוטב שיקדים כספן של בני ישראל לכספו של אותו רשע, לפיכך מקדימין וקורין פרשת שקלים. ובחשק שלמה כתב ש"משמיעין על השקלים" היינו קריאת פרשת שקלים שתיקנו חז"ל לקרות, אלא שהצריכו הכרזה משום בני הכפרים או עיירות שאין להם עשרה לקרות בספר-תורה, ועל הכרזה לחוד לא רצו לסמוך, משום אותם שלא יהיו בעת ההכרזה, ועוד שעל ידי קריאת הפרשה ידעו את פרטי הדינים של מצות נתינת 'מחצית השקל', כמה שיעור הנתינה ומי חייב ליתן וכדו', ולכן הצריכו שניהם [וראה בילקוט יוסף (פורים, ס' תרפה) עשרה טעמים לקריאת פרשת שקלים].

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

צדקה, עשה עם עמלי תורה, ושכן המנהג.

הכפרה לישראל - על ידי התורה הקדושה

ובאמת שכן ראוי לתרום המעות למוסדות התורה, שהם הישיבות הקדושות שלנו, שהרי אמרו בגמרא (ברכות ח ע"א): מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד.

וכן אמרו שם: "מאי דכתיב (תהלים פז ב) 'אהב ה' שְׁעָרֵי צִיּוֹן מִכָּל מִשְׁכָּנֹת יַעֲקֹב - אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות". ובמדרש תנחומא (פרשת צו) נאמר שהתורה מכפרת עונותיהם של ישראל. נמצא שהתורה משמשת כתחליף לקרבתו הנתרמות

ממעוות של 'מחצית השקל', שנאמר בהן (שמות ל טו-טז): "לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם"

עוד דרשו בגמרא (ראש השנה יח ע"א) על הפסוק (שמואל-א ג ד): "וְלִכְן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי אִם יִתְכַפֵּר עָוֹן בֵּית עֲלִי בְּזָבַח וּבְמִנְחָה" - בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בתורה. וכן אמרו בגמרא (מגילה ג ע"א) גדולה מצות תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין.

ובילקוט (פרשת ויקרא סי תנה): בזמן שהיה בית המקדש קיים, המזבח היה משמש כפרה לכל ישראל, ובזמן הזה שאין בית המקדש קיים, חכמים ותלמידיהם מכפרים בתורתם על ישראל.

ובספר ישרש יעקב (דף קכ"א סע"ב) כתב בשם הגאון מהר"ש אלגאזי, שהעוסק בתורת

חטאת כאילו הקריב חטאת בלבד, ובתורת אשם כאילו הקריב אשם בלבד, אבל העוסק בתלמוד תורה בשאר ענינים הלכה למעשה הרי הוא כאילו הקריב כל הקרבנות כולם.

ובספר פני מבין - להגאון רבי יצחק נבארו (ח"ב דף כ"ג ע"א) כתב להוכיח שאפילו בזמן שהיה בית המקדש קיים, תורה עדיפא מקרבנות. לפיכך מצוה גדולה לתרום המעות שהם זכר למחצית השקל לטובת הישיבות הקדושות. וכבר אמרו חז"ל (פסחים נג ע"ב): כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים, זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (קהלת ז יב): "כִּי בָצַל הַחֲכָמָה בָּצַל הַכֶּסֶף". והשי"ת יזכנו לראות בבנין בית המקדש כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

אנחנו מצאנו שטעמו של מלך גם יותר מוצא חן בעינינו ומילאנו במלחיה השנייה מלך גם שגם אותו אנחנו 'טווחנים' בסיבוב כיפת המלחיה ומקבלים מלך דק.

בשבת הקרובה, החברים שהביאו לנו את המלחיות אמורים לבקר אותנו, חשבנו להגיש לשולחן את המתנה שלהם, ובקשתנו לברך האם ישנה בעיה בטחינה' זו.

תשובה: אסור לטחון בשבת בין מלך ובין פלפל בכלי המיועד לכך, ואפילו מלך שהיה דק והתבשל.

לכן, לא רק שאין להגיש את המלחיה והפלפליה לשולחן, אלא דינן ככלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלן בשבת שלא לצורך גופן או מקומן.

מקורות לעין והרחבה: שו"ע סימן שכא סעיף ח', משנה ברורה ס"ק כה וס"ק ל', ושעה"צ ס"ק לב. וראה שו"ת רעק"א מהדו"ק סימן כ. וראה שו"ע הרב סעיף י"ב שדינו כתבלין לפי שאינו נאכל אלא על ידי תערובת.

לרצועות רחבות, ומכל מקום יחתכו רצועות רחבות ועבות יותר ממה שרגילים לחתוך בימות החול.

מקורות לעין והרחבה: ראו שו"ע אורח חיים סימן שכא סעיף יב. בביאור הלכה שם ד"ה המחחק. חזו"א סימן נ"ז. ארחות שבת פרק ה' דין ג' וד'. ראו אגרות משה ח"ד סימן עד טוחן אות ג' ושו"ת מנחת שלמה חלק א' סימן צא אות י"ג שמתירים לחתוך רצועות דקות.

'טחינת' מלך ופלפל בסעודת שבת

שאלה: קיבלנו מחברים מתנה, זוג מלחיות-פלפלות שבקצה התחתון שלהם ישנו כעין להב, וכאשר מסובבים את כיפת המלחיה יורד מלך או פלפל אל הלהב המסתובב ומשם לצלחת.

הרעיון שימושי בעיקר בשביל פלפל גרוס גם שמכניסים בתוך המתקן ואז יכול כל סועד להוסיף לעצמו לפי טעמו ולקבל פלפל טרי שנשחק זה עתה.

חיתוך טבעות בצל

שאלה: בשבת הקרובה נערוך אם ירצה השם קידוש להולדת בתנו תח', רציתי לשאול: למדנו בשעתו בסמינר וכך נהגו גם בבית הורי שלא לחתוך את הירקות לסלט בשבת לחתיכות קטנות, אולי בגלל איסור מלאכת טוחן. אבל האם מותר לחתוך בצל כדי להגישו לצד הדגים המלוחים, לטבעות דקיקות ממש? עדיין נשארת חתיכה גדולה בהיקפה, האם כל חיתוך דק נאסר או רק קיצוץ (שתי וערב) דק?

תשובה: מותר לחתוך את הבצל לפרוסות דקות.

איסור טוחן בפירות וירקות נאמר רק בדרך טחינה ולכן נאסר רק כאשר חותכים את הפרי או הירק לחתיכות קטנות, שתי וערב. ולא כאשר פורסים לפרוסות דקות, שאין זו דרך טחינה.

לעומת זאת - חיתוך ירק כמו חסה או כרוב לרצועות דקות שנוי במחלוקת הפוסקים, ולכן אם רוצים לחתוך לרצועות עדיף לכתחילה לחתוך

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

ישיבה בתפילת שמונה עשרה

שאלה: נוסעת באוטובוס בדרך לעבודה, האם יכולה להתפלל בישיבה תפילת שמונה עשרה.

תשובה: מה שהתירו להולכי דרכים להתפלל בישיבה, לא נאמר על דרכים שלנו כשיש תחבורה ציבורית סדירה ואין כ"כ קושי בעיכוב הדרך, וכבר כתב השולחן ערוך (צד, ד) "הכל לפי הדרך והמקום ולפי יראתו וישוב דעתו". ואומנם יש לחלק כגון דא: באוטובוס עירוני שבקלות יכולה למצוא אוטובוס חלופי, יש לרדת ולהתפלל בצד, ובאוטובוס בין עירוני מותר להתפלל, וכיון שאם תעמוד תוטרד דעתה, רשאית לשבת.

אך זהו רק בדיעבד, ולכתחילה אין להביא את עצמה לידי כך, שהרי (אורח חיים פט, ח) בכדי להימנע מתפילת הולך דרכים בישיבה, הותר להתפלל כבר בעלות השחר, למרות שעדיין אינו זמן קריאת שמע ולא יסמך גאולה לתפילה. ועוד הרי לדעת השולחן ערוך (צד, ד) כשיוכל להתפלל בעמידה עליו לשוב ולהתפלל בעמידה, הרי שהעמידה היא מעיקרי התפילה.

ערך וסקרנות גרידא היה נוסע ברכב, ואף כאן חייב. אך אם לא היה נוסע במונית לדבר אחר, לא מחויב.

אך אם יוציא על כך ממנונו בוודאי שישלם לו הקב"ה הוצאותיו, וכמובא בגמרא (בבא קמא ט, ב) "במערכא אמרי עד שליש משלו, מכאן ואילך משל הקב"ה".

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

להוציא ממון.

טעות בהגרלה

שאלה: "אני מנהל תלמוד תורה. למצטיינים בתלמוד תורה, חילקה הנהלת התלמוד תורה כרטיסי הגרלה, המספר שיעלה בגורל יזכה בש"ס. אחד התלמידים איבד את כרטיס ההגרלה, וביקש כרטיס אחר, ההנהלה נתנה לו כרטיס אחר עם מספר אחר. אביו של הילד מצא את הכרטיס בבית ושכח למסור אותו לבנו, לאחר שעשו את ההגרלה, התברר שהכרטיס שנאבד עלה בגורל, האם הילד זוכה בהגרלה. אני מסתפק, האם אמרינן שכיון שהתיאש מהכרטיס כבר אינו שלו, או דלמא אין יאוש לקטן. ועוד אני מסתפק, האם כיון שאביו מצא אותו ושמר אותו בשבילו, הרי הוא של הילד".

תשובה: הילד לא זכה בהגרלה, וצריך לערוך הגרלה מחדש.

ממון רק באומדנא דמוכח, כמו שביארנו בהרבה מקומות.

העולה מזה: הניח הרבה כסף בקופה של תשלום קפה בכולל, ונגנב, פטור לשלם, שאע"פ שמסתבר שלא יתכוון בעל הבית שיניחו הרבה כסף בקופה בלא שמירה, אין די בסברא זו

המתנה למניין הבא

שאלה: היושב בביתו ויודע שזמן המניין הבא בעוד שעתיים, האם עליו להמתין למניין או שהוא בכלל מה שלא הטריחוהו (או"ח צ, ט) ללכת יותר ממיל לתפילה במניין.

תשובה: אין חובה להמתין עד המניין הבא יותר משיעור הילוך מיל. ואמנם אם אין לו צער וטרחה בהמתנה יש לו להמתין מאחר וחייבוהו חז"ל להשקיע בתפילה טרחה מסוימת כגון הילוך מיל לאחוריו וד' מיל לפניו, וכבר כתב האגרות משה (או"ח ב, כז) שיש לטרוח כעין טרחת הליכת מיל.

הוצאת ממון לתפילה במניין

שאלה: הדרך לתפילה מצריכה הוצאה ממונית, כגון נסיעה ברכב או במונית, האם חייב לשלם זאת בשביל תפילה בציבור.

תשובה: הוצאה הנמדדת כעין 'טרחה' של הליכת מיל מחויבת, והרי לשם דברים פעוטי

הניח הרבה כסף בקופה של תשלום קפה בכולל, ונגנב, האם חייב לשלם.

שאלה: "בכולל שלנו יש קופה ששמים שם שני שקל על כל כוס קפה שלוקחים, הקופה פתוחה, יש אברך ממונה על זה והוא לא חושש לגניבה, ואפשר גם לקחת בהקפה. לקחתי הרבה כוסות בהקפה, ושילמתי בבת אחת שבעים שקלים ונגנבו, הוא טוען, שכיון ששמתי הרבה כסף, פירצה קוראת לגנב, ואם הייתי מניח קצת שקלים, לא היו לוקחים, אבל כסף גדול הוא פירצה לגניבה, האם הוא צודק בטענתו".

תשובה: פטור לשלם. שכיון שיש רשות לקחת בהקפה, ולא כתוב הגבלה בכמה כסף לקחת בהקפה, אין לחייב את המשלם, שאף על פי שיש סברא בטענה שכסף גדול יש יותר חשש שיטלו, מכל מקום בסברא בעלמא אין להוציא

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

ביאור התשובה:

גורל אחד ולא שנים

משני טעמים הילד לא זכה בגורל, ואין צורך כלל להכנס לדין יאוש של הקטן, או לזכיה של אביו, כיון שגם אם הקטן לא התיימש מההגלה שאיבד, מכל מקום הרי דבר פשוט הוא שהילד לא קיבל זכויות לשני הגרלות אלא להגלה אחת, והרי הוא החליף את ההגלה הראשונה בשניה, וכיון שאם היה זוכה בשניה היה זוכה בפרס, מטעם זה הוא אינו יכול לזכות בהגלה הראשונה.

גורל שאינו כדין אינו גורל

מלבד טעם זה, יש עוד טעם שאינו זוכה בגורל, דכבר ביארנו בסימן שנו, שגורל שאינו עשוי כדין אין עליו השגחה עליונה, ומקורו מהחנות יאיר בסימן סא, אם כן בגידון דידן, כיון שהילד איבד את הכרטיס שלו, היו הנחלת התלמוד תורה חייבים לבטל את הכרטיס שאבד מההגלה, שהרי יש בזה חוסר הגינות להשאיר כרטיס מבוטל בתוך הכרטיסים, שהרי כבר נתבאר שהכרטיס הוא בטל, ולכן ההגלה נעשתה שלא כדין, וכל גורל שאינו כדין אין שורה עליו השגחה עליונה, לפיכך הגורל אינו אמת, ולכן אין הילד זוכה בגורל, אבל צריך לעשות הגרלה חדשה, כאשר לכל אחד יש רק כרטיס אחד, וגם הילד הזה יכנס לגורל שוב.

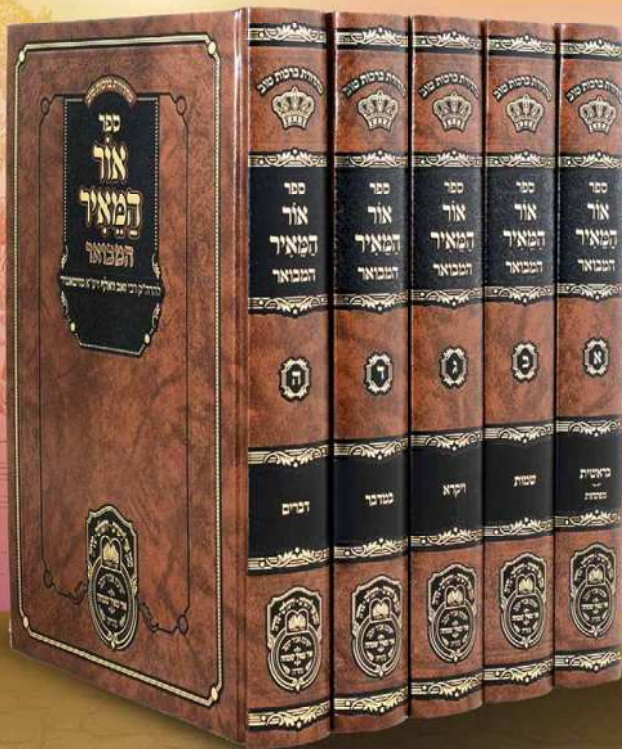
העולה מזה: ילד שאבד

כרטיס הגרלה, וקיבל כרטיס אחר, ואביו מצא את הכרטיס הישן לפני הגורל, ולבסוף זכה כרטיס זה בגורל, לא זכה הילד בגורל, כיון שביטלו ממנו את זכות הכרטיס הראשון. ועוד, שגורל שלא נעשה כדין אין בו השגחה עליונה, וצריך לעשות גורל חדש.

בס"ד

מהדורה חדשה מפוארת, מאידת עינים, שלא נראה נמוחה אור המאיר המבואר

ממוהר"ר זאב וואלף מזוטאמיר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אור בהירות הנ"ך
בהישג ידך!

מסכת נזיר דף כז-לג

בתשובתו (שו"ת בית יהודה י"ד סי' מט) כתב, כפי הנראה אין כאן בית מיוחד ממנה טעמים. א. אין זה לא נדר ולא שבועה, שהרי בנדר צריך לומר 'דבר זה אסור אם אעשה או לא אעשה' וכאן לא אסר שום דבר עליו.

ב. נדר אינו חל על דבר שאין בו ממש, וכן אינו חל על דבר שלא בא לעולם.

ג. תנינן האיש מדיר את בנו בנזיר, ולהלכה מבואר שרק מדיר את בנו בנזירות אבל לא בנדרים, וא"כ משמע שאין אדם יכול להדיר את בנו בשאר נדרים. וכיון שלא הזכיר לשון שבועה אלא לשון נדר קי"ל (י"ד סי' רו) שנדר שהוציא בלשון שבועה לא מהני, ועל כל פנים אפילו היה נשבע ממש אינו חייב בשבועתו אלא כל זמן שלא הגדיל אבל לאחר שהגדיל שייצא מדרשותיו אין עליו חיוב, שהרי אפילו בנזירות מה שהאב מדיר את בנו היינו עד שמביא ב' שערות.

והביא שם שדקדקו על מה שאמרה חנה ונתת לאמתך זרע אנשים ונתתיו לה' כל ימי חייו, ולכאורה קשה כיצד נדרה על בנה שיהיה נזיר, ועוד שלא היה בעולם ואין חל הנדר עליו ואפי' היה בעולם הרי אמרו האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר ואפילו באיש לא מצאו בו טעם אלא אמרו הלכה היא בנזיר וכו'.

ותירץ, שכיון שחנה היתה עקרה ובקשה מאת ה' שיתן לה זרע על תנאי שיהיה נזיר ואח"כ נפקדה הו"ל כאלו נתנו ה' על תנאי הנז', וכן י"ל ביעקב אבינו שנדר לתת מעשר מדבר שלא בא לעולם שאמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. ועוד שמבואר ברמב"ם (ערכין פ"ו ה"ג) שאע"פ שאין אדם מוכר דבר שלא בא לעולם, אם אמר מה שיוציא אילן זה אקדישנו חייב לקיים דבריו, ראינו לדבר יעקב אע"ה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך.

וסיים שם שאע"ג שמה שאמרה חנה כל ימי חייו אינו בידה לכשיגדיל, מ"מ הובטחה בבנה לכשיגדיל יקבל הנזירות בשביל עצמו כהך עובדא דפ"ד דנזיר דאמר אם קטן אני אהיה בשביל אבא ואם גדול אהיה בשביל עצמי, וכפי זה בנ"ד יש להחמיר כל זמן שלא הגדיל הילד וכשיגדיל בודקין אותו אם ירצה בשביל עצמו. ועיין בשו"ת שער שלמה (סי' סב) מה שכתב בנידון זה.

האם יש חובת חינוך לאחר הבר מצווה

בגמ': וכיון דנפיק מדרשותיה תולא מיחייב (נזיר כט, ב).
הראשונים בסוגיין ביארו את דברי הגמ' 'וכיון'

שלכן הורגלו ליתן צדקה ביום הכיפורים עבור המתים. והרמ"א (שם) הוסיף שלפיכך גם מזכירין נשמותיהם ביוה"כ כיון שזה כפרה למתים.

ובמשנה ברורה (שם ס"ק י"ח) הוסיף שלפיכך נקרא יום הכיפורים בלשון רבים שהוא כפרה לחיים ולמתים, וכתב הרוקח (סי' ריז ד"ה ומה, הו"ד בב"י שם) מה שפוסקין צדקה עבור המתים ביום הכיפורים יש להם אסמכתא שכתוב בסוף פרשת תצוה (שמות ל י) הכפורים אחת בשנה יכפר וסמוך ליה ונתנו איש כופר נפשו לה' ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו אלא יי' בוחן לבות החיים והמתים אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה, ואם היה עני אותו המת אך לבו בטוב והיה נותן אם היה לו, אז תועיל לו קצת, כי החי יכול לבקש להקל דין המת, כדוד על אבשלום (סוטה י:). וכרבי יוחנן על אחר אבל אם נתן בעבור רשע אין מועיל, ונותנים לכבוד המתים שהצדיקים מליצים על צאצאיהם ע"כ.

במשנה ברורה (שם ס"ק יט) הוסיף ואם התורה קודם מותו ייש לו כפרה וכצדיק חשוב, ומסתברא דאם הבן נותן בעד אביו בכל גונו מועיל להקל דינו, דברא מזכה אבא.

אדם שנדר שאם יוולד לו בן 'היה קדש לה'

במשנה: האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר (נזיר כז, ב).

הגאון רבי יהודה עייאש, נשאל מת"ח אחד שבעודו פנוי בלא אשה, מרוב חשקו, נדר ואמר בלשון זה, נדר עלי שהבן הראשון יהיה קדש ונתתיו לה' כל ימי חייו. אח"כ נשא אשה והוליד בן ראשון זכר, ואחר היותו בן י"ג שנה רוצה האב להוציא את בנו מבית הספר, יען כי לא ראה סימן יפה בתלמודו, ובא לשאול אם יש לו פתח כשאר נדרים.

האם יש כפרה למתים

גמ': 'קרבנ' - בקרבנו הוא יוצא, ואינו יוצא בקרבן אביו (נזיר כז, ב).

הגמרא בסוגיין הביאה ברייתא שדורשת מהפסוק 'קרבנ', בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו. ובתוס' הקשו מדוע צריך לימוד מיוחד לזה, והלא דבר פשוט הוא שכיון שמתו הבעלים של החטאת הולכת הבמה למיתה, כדין כל חטאת שמתו בעליה.

ליישוב קושיא זו כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (כריתות פ"ו מ"ז) שהייתי אומר שכיון שהבן של בעל הקרבן חי, ובן יוצא בקרבן אביו, על כן הרי זה כמו שעדיין הבעלים חיים, והייתי אומר שרק כשאין לבעלים בן, יש לקרבנותיו דין חטאת שמתו בעליה, לזאת הוצרכה הברייתא ללמוד זאת ממה שאמרה תורה 'קרבנ'.

והנה האב שהיה חייב חטאת, אי אפשר להקריב אחרי מותו את החטאת ולכפר עליו, אלא למיתה אזלא, ודבר זה הוא הלכה למשה מסיני (תמורה כא:). והראשונים נתנו בזה טעם משום שאין כפרה למתים (רש"י מעילה י: ד"ה ולד, תוס' תמורה טו: והא) שמיתתם כיפרה עליהם, שאילו היתה כפרה למתים היה על בניהם להביא קרבן לכפר עליהם, וכל שכן שאם הפרישו הבעלים חטאת ומתו, היה על הבנים להקריבה, אבל מפני שאין כפרה למתים, אפילו הפריש חטאתו ומת, לא יביאנה בנו אחריו.

הטעם שאין כפרה למתים, הוא לפי שכבר נתכפרו במיתתם, וכך מצינו בתוספתא (ב"ק פ"י) בענין גזל הגר שאמרו 'את שצריך כפרה, יצא זה שכיפרה לו נפשו', וכן מצינו בראשונים שכתבו 'שכבר כיפרה מיתתם עליהם' (רש"י מעילה י: ס' חסידים ס' קע, תתשעא) ויש מסמיכים לזה מה שאמרו, שאין צורך באשם תלוי אלא להגן עליו מן היסורים, אבל אם מת אינו צריך לכפרת האשם, מפני שהמיתה ממרקת (גמ' שבועות ח:). הרי שהמיתה מכפרת את כפרת הקרבן (בית האוצר א פו), ויש שכתבו טעם אחר, שלא נאמרה כפרת קרבן אלא להגן עליו מן היסורים בחיים בעולם הזה, אבל לא בעולם הבא (ספר חסידים שם טעם א).

אמנם אע"פ שאין כפרה למתים ע"י קרבנות אבל מצינו שיש להם כפרה באופנים אחרים וכן כתב המרדכי (יומא סי' תשכו) מה שהורגלו לידור צדקה ביום הכיפורים עבור המתים יש להביא ראייה מספרי (שופטים פסקא רי) דתניא בפרשת עגלה ערופה (דברים כא ח) כפר לעמך ישראל אלו החיים אשר פדית אלו המתים מלמד שהמתים צריכים כפרה, והיינו שיש כפרה למתים ע"י הצדקה שנודבים לעילוי נשמתם וכ"כ הבית יוסף (או"ח סי' תרכא), וכן פסק בשו"ע (שם)

והרי זה כהקדש בטעות, נמצא שהספר תורה עדיין שלו ויכול הוא להעבירו למקום אחר. ועיין בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"א ס' מח).

כיצא בזה נשאל האגרות משה (או"ח ח"א ס' נב) בעניין אדם שתרם ספר תורה לביהכ"ס ולא פירש אם כוונתו להקנותו לחלוטין לביהכ"ס או רק להשאיל להם שיוכלו לקרא בו ואם ירצה יוכל לקחתו, וכעת הוא רוצה לקחתו בחזרה מביהכ"ס. ולאחר שהביא את דברי השו"ע (או"ח ס' קנ"ג ס"ב) שאין הציבור יכולים לעכב ולהחזיק בו, ואת דברי הט"ז בשם מהרש"ל שהציבור יכולים להחזיק בו ולעכב עליו שלא יקחנו, הכריע האגרות משה שהוא רשאי לקחת הס"ת ואין הציבור רשאים לעכב, מפני שאם נותן את הס"ת לבית הכנסת לחלוטין מבטל בזה מצות עשה של כתיבת ס"ת, כמבואר בחדושי הגרעק"א (י"ד ס' ע"ד) בשם התורת חיים, וא"כ לא יתכן לומר שנותן הספר, הוא שוטה כזה ש"כ טרח והוציא ממון רב לקיים מצוות עשה של כתיבת ספר תורה, ולבסוף יאבד המצוה בידים במה שיתן את הספר תורה לחלוטין לבית הכנסת, שנתניה לביהכ"ס הרי אינה מצוה גדולה כ"כ אף כשאין להם ס"ת אחרת, שהרי יכולים לקרוא אף בספר תורה של אדם יחיד, וכ"ש כשיש להם הרבה ס"ת בלא זו, וא"כ ודאי אנו סהדי שלא נתן את הספר תורה לביהכ"ס אלא לקריאה בעלמא בס"ת שלו.

ואף אם הוא עם הארץ ולא ידע שיאבד מצותו בזה שיתן לביהכ"ס ואולי עוד היה סבור שיותר יש מצוה כשיקדישה לביהכ"ס, וא"כ אפשר היתה כוונתו להקדישה לביהכ"ס לחלוטין, ודאי שאין זה אלאהקדש בטעות, שברור שאם היה יודע שיאבד מצותו בזה לא היה מקדישה, ואף שאין לסמוך ע"ז כשהקדיש בפירוש לגמרי לבית הכנסת, משום שאפשר שיודע שיאבד מצותו ומ"מ הקדישה, אבל ע"כ כשלא פירש, ממה נפשך אינו הקדיש, שאם יודע הדין אנו סהדי שלא הקדישה, ואם אינו יודע הוא הקדיש טעות.

נדר נרות אם יכול לתת נרות עלקטריק

בגמ': אוכמא למשכ' חיורא לרדיא (נזיר לא, ב).

בשו"ת משיב דבר (ח"ב ס' מו) נשאל על דבר מי שהתנדב נרות לבית הכנסת, וכעת נתפשט המאור בנפט אם אפשר לצאת ידי חובת נדרו אם יתן מעות להאיר בנפט שהוא עוד מאיר יותר מנר.

והשיב, נראה שאם אמר בפירוש נרות אינו יכול להחליף על נפט, אפילו אם נאמר שנפט מאיר יותר, שהרי הוא דומה למי שאמר 'הרי עלי איל והביא שור שאינו יוצא, ואפילו במין אחד אמרו בסוף מסכת מנחות שאם אמר 'הרי עלי

בדרך מוסר ויראת שמים בכל דרכיו והנהגותיו בעוד ידו תקיפה על בנו דהיינו עד שיהא בן כ"ד שנה שנאמר חנוך לנער על פי דרכו דרך שכל ימיו יהא מתנהג בו חנוך לו בנערותו דהיינו מבן ט"ז שנה עד בן כ"ד שנה שקודם ט"ז שנה אין בו דעת לקבל תוכחות כל כך ואל תכבד יסורין ותוכחות ויותר מבן כ"ד יש לחוש שמא יבעט.

ועיין עוד בכף החיים (ס' רכ"ה ס"ק טו) שכתב שהיות שהדרך בזמן הזה שהבנות נזונות מבית אביהם עד הנישואין, וא"כ היא עדיין תחת ידו ועל כן לא נפטר מלחנכה עד הנישואין.

יש לצין את דברי הגרש"א אויערבאך (הליכות שלמה ח"א עמוד רצ"ג) שאמר שכל שאין האב יודע בעצמו שעשה את כל ההשתדלות הראויה לחנך את בנו כראוי ולשלחו לבית חינוך מעולה וכו', אין ראוי לו לברך [ברכת ברוך שפרני], שהרי באופן כזה גם מעשי הבן בגדלותו שאינם כשורה יזקפו לחובת האב, כיון שלא חנכו כראוי. ועיי"ש שדן אם יש חיוב חינוך בגדול.

המקדיש ספר תורה אם יכול להעבירו לבית כנסת אחר

במשנה: בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש. ובית הלל אומרים אין הקדש. (נזיר ל, ב). בשו"ת דבר אליהו (ס' צו) פסק שאם הקדיש אדם ספר תורה, יכול הוא לחזור בו כיון שאין זה אלא הקדש בטעות, וזאת על פי דברי התורת חיים (ה"ד בפ"ת ס' ע"ד סק"ג) שכתב שהכותב ס"ת ונותנו להקהל לאו שפיר עבד, שכיון שהקדישו לאו שלו הוא ואבד מצותו.

ובשו"ת בכורי שלמה (ח"ב ס' כח) כתב שהנותן ספר תורה לבית הכנסת, רשאי לקחתו משם כדי להעבירו לבית הכנסת אחר, ואפילו אם נתנו לבית הכנסת הראשון במתנה גמורה מכל מקום כיון שלכמה פוסקים לא קיים את המצווה אם נתנו מתנה מוחלטת, על כן אומדנא דמוכח שלא היתה כונתו ליתנו באופן שלא יוצא ידי חובת המצווה,

דנפיק מרשותיה תולא מיחייב, שאין האב חייב לחנך את בנו במצוה שהבן מחויב בה, ולכן כשבנו בן שנים עשרה שאז הוא 'עונת נדרים' אין האב מצווה לחנכו בנדרים, ואינו יכול להדיר בנזיר, וכמו כן לגבי שאר מצוות כשהבן מתחייב בהם בהיותו בן י"ג שנים, האב נפטר מחיובו בחינוך.

כיצא בזה מבואר במדרש רבה (תולדות פרשה סג ס' י) א"ר אלעזר צריך אדם לטפל בבנו עד י"ג שנה, מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה. וברמ"א (או"ח ס' רכה ס"ב) הביא כן לדינא שכשהבן נהיה בן י"ג שנה, יברך אביו ברכה זו, אולם כיון שברכה זו לא נזכרה בגמ' יברך בלא שם ומלכות. אולם בביאור הגר"א (ס' רכה) כתב שהעיקר לאומרה בשם ומלכות, וכן פסק החי אדם (כלל סה ס' ג) והקיצור שלחן ערוך (ס' סא סעיף ז).

בביאור ברכה זו כתב המשנה ברורה (סק"ז) 'שפטרני מענשו', פירוש שעד עכשיו נענש האב כשחטא הבן בשביל שלא חנכו למצות התורה, ועכשיו שנעשה איש מחוייב הוא להתחזק בעצמו למצות הש"י. ודע דאע"פ ששוב אין עליו ענין חינוך מ"מ יש על האב מצות הוכחה כשרואה שאינו מתנהג כשורה וכשאינו מוחה בידו נענש עליו דלא גרע משאר ישראל, וכידוע מה שאחז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו. וכל מי שיש לו למחות באנשי עירו ואינו מוחה וכו'.

מבואר מדברי המשנה ברורה שאף שאין חובת חינוך לאחר י"ג שנה, וכן מבואר בביאור הלכה (ס' לו ד"ה קטן) שאין לאב חובת חינוך לבנו לאחר בר מצווה, ויתירה מזו כתב (ד"ה ו"א) שסומכים בזה על חזקה דרבא ואף אם אין ידוע שהביא ב' שערות פטור האב מחיובו, ודלא כדעת הפמ"ג (שם) שכתב שאין סומכים בזה על חזקה דרבא, ואם לא הביא שערות מחוייב לחנכו עד שיעברו רוב שנותיו.

ומכל מקום וודאי שיש לאב חיוב הוכחה אף לאחר י"ג שנה כמבואר במשנה ברורה (הובא לעיל) וכמבואר במסכת קדושין (ל) שנחלקו האמוראים בפירוש הפסוק 'חנוך לנער עפ"י דרכו' אם הכוונה שיש לחנך את הילד משנת שש עשרה, שעד אז אין בו דעת לקבל תוכחות, ועד גיל עשרים ושנים, או שמא יש לחנך מגיל שמונה עשרה ועד עשרים וארבע, עיי"ש. ובשולחן ערוך (י"ד ס' רמ ס"ב) כתב המחבר: המכה לבנו גדול, היו מנדין אותו, שהרי עובר על לפני עור לא תתן מכשול, והוסיף על כך הרמ"א שאין נקרא גדול לעניין זה אלא רק אחר כ"ב שנה או כ"ד שנה. ולכאורה נראה שלכו"ע האב חייב בחינוך בנו אף לאחר גיל י"ג.

יתירה מזו כתב השולחן ערוך (תלמוד תורה פ"א סעיף ו) כל שהבן אפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק ויש יכולת ביד האב לכופו מוטל עליו מדברי קבלה לכופו לעסוק בתורה וכן להדריכו

פניי הדף היומי
פניי הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניי הדף היומי

לזה הביא בשם הקדוש מאניפאליע שפירש את המשנה 'מאימת' קורין את שמע בערבין, 'מאימת' מלשון אימה ויראה, כלומר מתוך אימה ויראה קורין את שמע בערבין. וודאי שאין זה הפשט הפשוט מרבינו הקדוש במשנה.

וכמו כן רוב דברי רבה בר בר חנה בגזמאות מתפרשים רק באופן דרוש, והמפרשים בעין יעקב כולם מלאים בפירושים ע"פ דרוש ואגדה במאמרי חז"ל שלא ע"פ המפורש במשנה כל זמן שאינו נוגע להלכה. והכלל המפורסם אין צריך ראייה שתפסו כל הדרשנים דברי חז"ל ודרשו בדרך אגדה שלא ע"פ הפשט המקובל, ובלבד שלא יגעו חז"ל בהלכה.

ועיין עוד בשדי חמד (מערכת כללי הפוסקים סי' טז אות כה) כתב בשם התו"ט (פלפולא חריפתא על הרא"ש עמ"ס ב"ק) שאין לפוסקים לפרש טעמא דקרא מלבם ולהוציא דין מכח אותו טעם דלא כמסקנת הגמ'.

אולם השדי חמד (שם סי' יא אות י) הביא בשם היפה ללב שכתב בשם חכם אחד שהרמב"ן והרד"ק ושאר גדולי מפרשי התורה דרכם לפרש המקראות לפי פשוטן אף אם הוא נגד הש"ס והמדרש וק"ו נגד התוס', והיפה ללב כתב שאין דעתו נוחה בזה והביא בשם החיד"א (שם הגדולים מערכת גדולים ערך הראב"ע) שכל לשון שימצאו בפירוש האבן עזרא נגד דברי חז"ל אינו מהאבן עזרא, אלא תלמידיו אחרי מותו שלחו יד מבלי ידיעתו.

אסור באורן של כוכבים, וא"כ בגידון זה כשאדם נודר נרות, ידוע לשון בני אדם שאין עקלטריק בכלל, והעיקר משמעות הלשון, ולא דמי לשור שחור ולבן שאי לא דיש חילוק ביניהם שניהם נקראים שור. ואפשר שאין יוצא אף בשמן, אע"ג שודאי אין שום חילוק לענין שבת חנוכה וביה"כ ויאהרצייט, בין נר לשמן, מ"מ כיון שבלשון בני אדם שמן אינו בכלל נר, לא יצא.

פירוש דברי המשנה בדרך דרוש ומוסר

במשנה: מי שנדר בנזיר והלך להביא את בהמתו ומצאה שנגנבה, אם עד שלא נגנבה בהמתו נזר, הרי זה נזיר וכו' (נזיר לב, א).

הרמב"ם בפירוש משנתנו (פ"ה מ"ה) כתב לפרש את המשנה באופן אחר מהמבואר בגמרא. ובתוספות יום טוב כתב: הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי, הרשות נתונה לפרש. שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הראות חבורי הפירושים שמימות הגמ'. אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמ'.

בענין זה האריך בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' קע) וכתב שעינינו רואות אשר גם בדברי חז"ל משתמשים בעלי אגדה ודרוש לפרשם על פי דרכם מה שצריכים לדרוש לאגדה ומוסר, ודוגמא

שור שחור' והביא לבן, לבן והביא שחור לא יצא, ואף ע"ג שהתוס' כתבו שם דחלוקים מקצת כדאי בנזיר (בסוגיין) אוכמא למשכ' חזירא לרדיא, משמע שבלי חילוק כלל יצא, ה"נ יש מקום באיזה פרט דנר טוב יותר מנפט, אבל אם נדר סתם להאיר לבה"כ יצא בנפט ג"כ.

ובשו"ת חלקת יעקב (יר"ד סי' קמא) נשאל בענין דומה, על אחד שנדר נרות לבית הכנסת ועכשיו שנתפשט מאור העקלטריק אם אפשר לצאת יד"ח להאיר בעקלטריק שמאיר עוד יותר מנר.

וכתב השואל לפשוט ספקו ממנחות (קז: כנ"ל, והשיב לו החלקת יעקב שכפי המנהג שהנודרים נרות לבית הכנסת כוונתם עבור נשמת המתים, ודאי יש חילוק בין נר לעקלטריק, שבמקומות החרדים מדקדקים עבור נשמת המתים להדליק רק נרות ולא בעקלטריק, על שם הפסוק 'נר ד' נשמת אדם', ובדברים נעלמים ונסתרים כאלו העיקר קבלת אבותינו בזה מדור דור, מיוסד על ספרי המקובלים, ובבית יצחק ועוד אחרונים פלפלו לענין עקלטריק לנר חנוכה ולנר שבת אם יוצאים בזה, וידוע גם מה שנבוכו בזה הפוסקים לענין איסור שבת אם יש בזה איסור סקילה, וממלא הדמיון לשור שחור ולבן עולה יפה.

אכן אין צריך לכל זה, מפני שבגדרים הולכים אחר לשון בני אדם אפילו כשלשון בני אדם אינו כלשון המקרא כמבואר להדיא בתוספות (פסחים ב. ד"ה הנודר), לענין הנודר מן האור

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים" הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחול'
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל מייסד תנועת המוסר - בעל 'אור ישראל' כ"ה בשבט תרמ"ג

צער ויגונו גברו עליו יותר ויותר, ולא מצא מנוח
לנפשו, האחד הזה היה הסנדלר האחרת, חבירו
לשעבר של העשיר ראש האחד הקהל הנכבד,
אשר לא היה מסוגל לכבוש צעדו וקנאתו בחברו
שהיה יחד עמו במלאכתו שנים רבות, ולפתע
דרך כוכבו ועלה מעלה עד שנהפך לראש הקהל,
ולא זו בלבד אלא אף גם עוד עתיד להכניס בתו
לחופה עם החתן המופלג בנו של רב העיר, זה כבר
היה למעלה מכוחותיו של הסנדלר השני שלא
הצליח להתגבר על רגשות הקנאה, וצערו וקנאתו
גברו מיום ליום.

החליט הסנדלר לנקום את נקמתו בהגיע
החתונה בחבירו הסנדלר לשעבר, ולבייש אותו
בפני כל קהל ועדה, ובפני המחנות והרבנים
החשובים שישתתפו בחתונה הגדולה, וכך קיווה
הסנדלר להשקוט ולהרגיע את רוחו הסוערת
מקנאה ושנאה.

באמצע עריכת החופה, כאשר כל הקהל
עומדים הכן לשמוע ברכות השבע ברכות,
והרבנים והמכובדים מפארים ומעטרים את
המעמד הגדול, וההתרגשות והשמחה גוברת מרגע
לרגע, נדחף הסנדלר הזה וגשש סמוך ונראה אל
במת החופה, ובידו נעל קרוע ישן נושן, ובקול
רעש גדול מכריז ושואל למעלת כבוד המחנות
לתדהמת כל הקהל: "סנדלר נכבד, אולי תואיל
להגיד לי אם תוכל לתקן לי את הנעל, וכמה צריך
לשלם על זה".

ראש הקהל, שכבר שנים רבות מנסה לשכוח
את עברו ולא לזכור את דבר היותו סנדלר לשעבר,
כשהוא מקוה שכבר הספיקו הקהל לשכוח מזה,
נבהל ונשתומם ונעצר בתדהמה באמצע החופה
לשמע שאלתו המוזרת של הסנדלר, כאשר הלה
מנסה לביישו ולהזכיר לו את עברו בפני כל הקהל
והמחנות, ובפרט בפני אנשים מעיירות שונות,
שכלל לא ידוע להם שראש הקהל היה בעצם
סנדלר לשעבר.

הבושות והבזיונות הנוראות היו למעלה מנשוא
ראש הקהל, הרגיש שהוא מתבזה ומושפל בצורה
נוראה כל כך בפני רבים, פניו התאדמו והתלבנו
חליפות מרוב כעס ובזיון, ולא היה מסוגל להרים
פניו מגודל הבושה ולא ארך הזמן עד שנפל
מתעלף על הבמה המכובדת של החופה, וכמה
שניסו לעוררו מעלפנו לא הצליחו, וראש הקהל
שבק חיים לכל חי, לרוב הבזיון והצעד שתקפו
אותו בפתאומיות כאשר הוא נמצא בשיא כבודו
והדרו וגדולתו...

כמובן שזמן רב רעש העולם על דבר הסיפור
נורא זה עד היכן כמובן יכול להגיע שפלות הנהגתו

האיר לו פנים עד שהפך לעשיר ובעל נכסים
מרובים.

לא ארכו השנים, והסנדלר לשעבר התחיל
לשפוף כספים עבור צרכי העיירה וענייני הקהילה,
ובזבז מממונו סכומים גדולים עבור העיר, עד
שנהפך לאחד ממנהיגי ופרנסי העיר, ובמשך הזמן
אף נמנו וגמרו למנותו כראש הקהל לנהל ולהנהיג
ענייני העיירה.

כעבור זמן הגיעה בתו הבוגרת לפרקה, ועקב
היותו ראש הקהל ועשיר ומנכבד העיר, הגיעו
אליו שדכני העיר, והציעו לו להשתדך עם רב
העיר! ראש הקהל שהיה נרגש מאוד למשמע
ההצעה המכובדת, נתן כמובן את הסכמתו תיכף
ומיד, כאשר הוא מתחייב לשלם כל הוצאות
החתונה והדירה וצרכי החתן והכלה, ומכאן הדרך
היתה קצרה לסגור את השידוך, כאשר כל העיר
צהלה ושמחה לשמוע הבשורה המרנינה על
השידוך והזיווג הנפלא של תורה וגדולה לשולחן
אחד.

ההתרגשות לקראת החתונה הגדולה היו
בעיצומם, כל בני העיר התכוננו בשמחה להשתתף
בשמחת החתונה, רבנים ואנשים חשובים
ומכובדים מעיירות הסמוכות הגיעו ובאו אף הם
להשתתף בשמחת החתונה הגדולה.

בני העיר אכן שמחו והתרגשו לנוכח החתונה
המתקרבת כל והולכת, 'כולם' מלבד 'אחד' מבני
העיר, אשר כל יום שעבר ונתקרב מועד החתונה,

הגה"צ רבי ישראל ליפקין בעל אור ישראל
מווילנא הנקרא ר' ישראל סאלאנטער ז"ע נולד
ב' מרחשון בשנת תק"ע בעיר זאגער לאביו הגה"צ
רבי זאב וואלף ליפקין אב"ד גאלדינגן בעיר טלז.
בהיותו בן שלושים מונה לכהן כראש ישיבה
בווילנא. לאחר תקופה קצרה יסד בית מדרש,
בו למדו קבוצות קבוצות בספרי מוסר שונים,
"מסילת ישרים", "חובת הלבבות", "תיקון מדת
הנפש" ועוד. רבי ישראל השמיע שיעוריו
המוסריים מדי יום ביומו, ונהרו אליו מאות
בחורים, גדולי תורה ויראה.

ביתו נעשה מרכז ללימוד יראת שמים ואהבת
הבריות, טוהר המידות וכבוד הזולת. הזהיר ושקד
על גיהול משא ומתן באמונה, על לימוד מקצוע
ועל מדות ומשקלות של צדק. בגלל מעשה שהיה
עזב את ווילנא ויצא לגור לקובנה אף שם הרביץ
תורה ברבים במשך תשע שנים רצופות.

עקב מחלה נסע לגרמניה לדרוש ברופאים
וישב שם כמה שנים. כשהוטב לו נסע לממל
על הים הבאלטי, ושם הוציא לאור שתיים עשרה
חוברות בשם "תבונה" אוסף הלכות ומאמרי מוסר
מכמה גדולי התורה.

בימיו האחרונים התגורר בפאריז ופעל שם
רבות לחיזוקה של היהדות. בדרכו מפאריז לקובנה
התעכב בקניגסברג. ויגוע ונאסף אל עמיו והוא בן
שבעים ושלוש שנה. תלמידיו הוציאו לאור דברי
תורתו ומאמריו בשם "אור ישראל".

בין תנועת המוסר לתנועת החסידות

הגה"צ רבי נטע ציינווירטה ז"ל היה מספר
לפעמים את הסיפור הנורא אשר מקובל כי
גלל סיפור זה החליט הגאון הקדוש רבי ישראל
סלנטער צוק"ל לפתוח את תנועת המוסר.

היה היה עיירה אחת שם גרו שני חברים
שגדלו יחדיו באותם תנאי מחיה שווים, שניהם היו
אנשים פשוטים, ולצורך פרנסתם עסקו במלאכת
הסנדלרות, ממנה התפרנסו בצמצום ובקושי,
ועמלו קשות למחייתם.

שנים רבות הרגישו שני סנדלרים אלו כאחים
לצרה וכחברים קרובים מאוד, כאשר אחד מחזק
את רעהו, ושניהם יחד מתייעצים ונדברים בינם
לבין עצמם אודות מלאכתם ועוזרים זה לזה
באהבה ובמסירות.

כעבור זמן רב שפר עליו גורלו של א' מן
החברים הסנדלרים, אשר החל לייצר בעצמו
נעליים ופתח מפעל ובית חרושת לנעליים, ומזלו

על גודל החדש שעשה עמו אשר מאשפות ירים
אביון להושיבי עם נדיבים.
ובמקום לשמוח ולהודות לד', הוא 'נפגע' על
שהלה 'מיעט' קצת מכבודו, וניסה לביישו, בשביל
כך צריך ללמוד ולעסוק ב'חסידות'...
(נטיעה של שמחה, גליון יא)

שע"י שלא עבד על מדותיו הגיע לשפל הנהגה
כזאת, אולם את תנועת החסידות הקימו בשביל
הסנדלר השני, בשביל הראש הקהל, כי אילו היה
לומד חסידות ועוסק בעבודתה, לא היה נבהל,
אדרבה היה לוקח את הנעל הקרועה בידו ומתחיל
לרקוד עם הנעל ולהודות להלל לשבח להשי"ת

של בן אדם שאינו יכול להתגבר על מדותיו הרעות
והמגונות, והגה"ק ר' ישראל סלנטר החליט אז
שצריך לייסד את תנועת המוסר!

***

היה ר' נטע מוסיף ואומר, כי אף אם את תנועת
המוסר הקימו אכן בשביל הסנדלר הראשון,

הגה"ק רבי דוד הלוי מאוסטראה זצ"ל הט"ז - בעל 'טורי זהב' כ"ו בשבט תכ"ז

מתוקה שנת העובד

מעלת השינה של עובדי ה' כבר למדנו ממה
שכתב הט"ז (אבן העזר ס' כה סק"א): 'שוא לכם
משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים
כן יתן לידידו שינה' (תהלים כז ב). דהיינו, יש
תלמידי חכמים מנדיין שינה מעיניהם ועוסקים
בתורה הרבה, ויש תלמידי חכמים שישנים הרבה,
כדי שיהיה להם כח החזק וזריזות לב לעסוק
בתורה, ובאמת יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה
מצטער ועוסק בשני שעות, ובודאי שניהם יש
להם שכר בשוה. על כן אמר 'שוא לכם', דהיינו
בחנם לכם שאתם מצטערים ומשכימים בבוקר
ומאחרי שבת בלילה וממעטים שנתם, זה בחנם
כי 'כן יתן ה' לידידו שינה' דהיינו מי שישן הרבה
כדי שיחזק מוחו בתורה, נותן לו הקדוש ברוך הוא
חלקו בתורה כמו אותו שממעט בשינה ומצטער
עצמו כי הכל הולך אחר המחשבה וכו' כן נראה
לעניות דעתי נכון.

וכתב הרה"ק ר' בנימין מזאלזין זיע"א: על זה
אמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת ה יא) 'מתוקה
שנת העובד אם מעט ואם הרבה', היינו העובד
את ה' באמונה, כשהוא מתייגע בעבודת ה' יתברך
וחש בעצמו חולשה ומוכרח לישון כדי להחליף
כח, שנתו זו מתוקה היא לפניו יתברך, 'אם מעט
ואם הרבה', בין אם ישן מעט ובין אם צריך לישון
הרבה, כי שכרו בעולם הבא על שנתו נחשב לו
כאילו למד, כי שנתו בעצמה היא עבודתו ברוך
היא כדי להחזיק המוחין.

(ספיר ויהלום פר' ויצא ע"ח - להגה"ח ר' מנחם
מנדל פומרנץ שליט"א)

לענין חתן שקורא ק"ש, עכשיו כיון שגם שאר
בני אדם אינם מכוונים היינו משום שנמשך מזה
דבר טוב שיקרא ק"ש, מה שאין כן כאן שימשך
מזה דבר מוגנה שהשומע סבר מזהותה עכשיו
לומר 'רפואה' הותרה הרצועה ושיח גם כן שיחה
בטלה, וכבר אנו מזהירים בזה בעונש גחלי רתמים
ח"ו, על כן אין להשגיח בזה להקל, ואדרבה יהיה
הרב מזהיר ע"ז, וילמדו ק"ו לאיסור שיחה בטילה,
והמרבה בכבוד התורה ה"ז מכובד ומשובח.
(ט"ז, יו"ד ס' רמ"ו סק"ו)

הגה"ק רבי דוד הלוי נולד בשנת שמ"ו בעיר
וואלדמיר שבגליל וואהלין, לאביו הגאון רבי
שמואל הלוי ממנו שאב את רוב חכמתו. וכן
למד אצל אחיו הבכור הגה"ק רבי יצחק אב"ד
חעלמא.

בגיל צעיר כבר יצא שמו כגאון וצדיק. ורבינו
הב"ח ששמע את שמעו לקחו אחר כבוד לחתן
לביתו. לימים בשנת שע"ח עבר לכהן כאב"ד
בעיר פאטליטשא הסמוכה לראווא.

כעבור זמן העתיק את מושבו לעיר הגדולה
פראג שם כיהן כרב ואב"ד כעשרים שנה, לאחר
מכן קבע את מושבו בק"ק אוסטראה, אולם
לדאבון לבו לא ארכו ימי השלווה בה ומחמת
גזירות שנת ת"ח ות"ט הוכרח לברוח מעיר לעיר,
עד שבשנת ת"ד כיהן כאב"ד לבוב שימש כאחד
מראשי ועד ארבע ארצות, עד להסתלקותו לגנוי
מרומים ביום כ"ו בשבט שנת תכ"ו. ומנ"כ בעיר
לבוב.

לומר 'רפואה' בביהמ"ד בזמננו

שו"ע (יו"ד סימן רמו סעיף יז): אין משיחין
בבית המדרש אלא בדברי תורה. אפילו מי
שנתעטש, אין אומרים לו: רפואה, בבית המדרש.
כתוב בפרישה ואפשר שזהו דוקא בימיהם
שלא ראו מספריהם לחוץ כ"ש שלא היו משיחים
אבל עכשיו דבלאו הכי אין נזהרין אומרים רפואה
עכ"ל.

ולא היה לו לכתוב דבר זה לבדות קולא
מלבו, דאף דמצינו בא"ח סימן (ע') סברא כזו

הרה"ק רבי מנחם נחום טווערסקי זי"ע

מרחמסטרייווקא

כ"ח שבט תרצ"ו

טייטש, וכך יוכלו לערוך 'סדר'. בליל הסדר קראה האשה מן ההגדה והוא אחריה, כך ערכו את כל הסדר.

כשהגיעו ללשנה הבאה בירושלים, התחילה לבכות. שאל אותה בעלה לפשר בכייתה, והיא השיבה, גזירה קשה נגזרה עלינו, שבשנה הבאה נלך לירושלים ונצטרך לעזוב את הפרה ואת התרנגולים וכל המשק.

הרגיע אותה בעלה, אל תדאגי, יש לנו ב"ה 'גוטע אידען', הם יבטלו כל הגזירות הרעות, ולא נצטרך לילך לירושלים.

כה אמר רבינו לנכד אחותו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין זי"ע א"ה ד', שהגיע לבקרו בהיותו בארץ הקודש בשנת תרפ"ח, וסיים, אבל היום גם הגוטע יודן מסכימים כבר שהמשיח יבוא, הוא כבר צריך לבוא, מותר לו כבר לבוא, הוא כבר מוכרח לבוא מיד.

(ילקוט מאורי אור)

הדרכה לחתן

הרה"ח ר' וועלוויל אייזנבאך ז"ל סיפר שלפני חתונתו קיבל הדרכה מהרה"ק ר' נחומטשע מרחמסטרייווקא זי"ע א: א. קדש עצמך במותר לך. ב. שיויתי ה' לנגדי תמיד. ג. לקנות הספר חק לישראל וללמוד בו כל יום.

(ספיר ויהלום פר' וירא תש"פ - להגה"ח ר'

מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

היה זה ביום שישי ערב שבת קודש, פניו להטו ונראה היה כהולך לקבל פני שבת המלכה, צורתו הקדושה לא נשתנתה כלל.

נסתלק לבית עולמו כ"ח שבט תרצ"ו, מנוחתו כבוד באוהל רחמסטרייווקא אשר במרומי הר הזיתים.

(מילין קדישין)

היום גם הגוטע יודן' מסכימים כבר שהמשיח יבוא

כפרי שלא ידע איך עורכים את הסדר בליל פסח, יעצה לו אשתו שיקנה הגדה עם עברי

רבינו נולד בשנת ת"ר בבית אביו הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטרייווקא זי"ע א, ויקרא שמו על שם סב אביו הקדוש, הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנוביל זי"ע א.

עוד בחיי אביו הקדוש ועל פי פקודתו, קיבל סמיכה מדודו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע א, מאז התחיל בהנהגת עדת ישורון. עם פטירת אביו בשנת תרנ"ה, מילא מקומו בעיר רחמסטרייווקא ביחד עם אחיו הקדושים.

בקין תרע"ט, ברח לעיר סמילא מחמת המציק, אחרי כמה חדשים עבר לעיר ניקאלייב, שם גר כששה שנים. בשנת תרפ"ו עלה לארץ הקודש יחד עם בניו הקדושים, והתיישב בעיה"ק ירושלים.

סיפר נכדו האדמו"ר מרחמסטרייווקא ירושלים שליט"א, זקיני האריך ימים עד גיל תשעים ושש שנים, ולא נס ליחו עד יומו האחרון, אז הודיע כי הוא עומד להסתלק מהעולם, ושלח לקרוא אנשים להיפרד מהם. ביום זה היה נורא מאוד בכמה ענינים, התפלל מנחה גדולה, ומיד אחרי כן ביקש שכאשר יהיה לילה יודיעוהו מיד כדי להתפלל מעריב, ובתחילת הלילה עלה ונתעלה לחיי עד.

אף לאחר פטירתו לא נשתנית צורתו, ודבר זה ידוע ומפורסם באשר כל אנשי החברה קדישא ראו זה עין בעין. סיפר החסיד רבי אלעזר בריזל ז"ל, שעסק באותם ימים בחברא קדישא וזכה להיות נוכח בעת טבילת גופו הקדוש קודם הלילה,

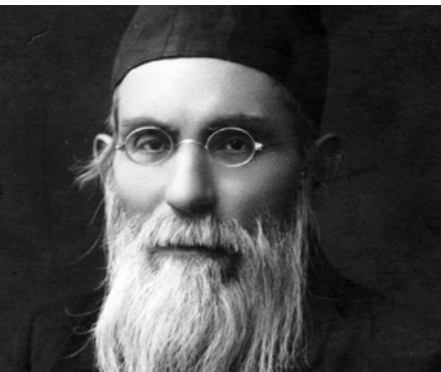
הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

הסבא מסלבודקא בעל 'אור הצפון'

כ"ט בשבט תרפ"ז

בשנת תרל"ז יסד בסלובודקה כולל לעשרה אברכים בתמיכת הנדיב מר עובדיה לחמן איש ברלין. כן יסד עוד כמה מסגרות גם לבחורים עד לשנת תרמ"ד שאז יסד את הישיבה דסלובודקה, אשר מבין כתליה הפיץ תורה ויראה לעולם, קרוה לחמישים שנה, ואשר בה הגשים בפועל את דרכו בחיים ובחינוך המוסרי.

בקין שנת תרפ"ה, אחרי שנסתבבו הסיבות להעלות חלק גדול מיישובו לארץ ישראל, הצטרף רבי נתן צבי לעולים, והשתקע בחברו. בליל כ"ט בשבט במעמד תלמידיו הנאמנים

נולד בשנת תרי"ט, בעיירה הליטאית ראסיין, לאביו רבי משה פינקל מנכבדי המקום. בגיל רך מתו עליו הוריו ואחד מקרובי המשפחה בעיר וילנא, אספו לביתו וגידל אותו בתורה.

בגיל חמש עשרה כבר יצא לו שם של למדן ובעל מחשבה. כשהגיע ללפרקו לקחו כחתן הרב מאיר באשיס חתנו של הרב דקלם רבי אליעזר גוטמן, והסמיכו על שולחנו שנים אחדות, בכדי שיוכל לשקוד על תורתו באין מפריע. לאחר מכן נתקרב מאוד לרבו המובהק חכם המוסר רבי שמחה זיסל זיו מקלם.

פרחה נשמתו של איש האמת, לגן עדן, ז"ע.

כי נהנים מתוצר מדינתו

מסופר על הסבא מסלבודקא, הגר"צ פינקל זצ"ל (אורחות מוסר מאמר כז): פעם הגיע לסלבודקא אדם מסין, עם הלבוש של הסינים, והיה זה מראה מוזר לילדים שמעולם לא ראו איש סיני. הילדים צחקו ממנו ורדפו אחריו ברחובות העיר. לפתע עבר שם הסבא מסלבודקא זצ"ל, הרים את מקלו וגער בילדים: "תסתלקו מכאן, אינכם מתביישים לצחוק ממנו, והרי אנחנו שותים

את התה שלהם. [-התה בזמנו היה מובא מסין]. אמנם אין לצחוק וללעוג משום אדם, אולם הסבא זצ"ל תבע להכיר טובה לבן האומה שמשם בא התה שממנו אנחנו נהנים.

(ספיר ויהלום פר' צו ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אם לא היו קמים - זה היה דוקר יותר...

אל הסבא מסלבודקא הגה"צ רבי נתן צבי

פינקל זצ"ל הגיע פעם אחת ראש ישיבה חשוב ומפורסם לבקרו, הסבא ליווה את האורח הדגול ונכנס אתו יחד להיכל הישיבה שהיה מלא במאות תלמידים שישבו ולמדו בהתמדה רבה.

לפני שנפרד הסבא מהאורח הדגול הביע האורח בפני הסבא כאב וצער על שהטריח את התלמידים לקום בפניו והתבטא שזה כאב לו כדקירת מחטים בלב.

הפטיר הסבא מסלבודקא ואמר: יע... יע... אבל אם לא היו קמים - זה היה דוקר יותר... (לב ישראל, קדושים)

הגאון רבי ירוחם פישל פערלא זצ"ל מחבר ביאור על ספר המצות לרס"ג זצ"ל ל' בשבט תרצ"ז

זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים, והכיר בגדלותו של המחבר פתח מיד בהתכתבות עמו, ובין שניהם נתקשרה ידידות אמיצה. ולמקורביו אמר: "ליהיו ידוע לכם שבלי יגיעה של ארבעים שנה רצופות ושקידה בלתי פוסקת אין בכח אנוש לחבר יצירה כזאת".

ואמנם ארבעים שנה עמל הגאון רבי ירוחם פישל על יצירתו הגדולה, וארבע עשרה שנה מתוכן ישב סגור בביתו יומם ולילה, את אור השמש לא ראה ואת מזונו הכניסו לו דרך אשנב, חלון ביתו פתוח היה לבית הכנסת ודרכו היה שומע קדיש וקדושה.

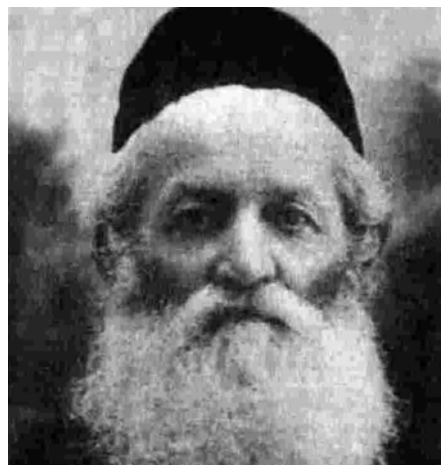
לאחר זמן עלה הגאון רבי ירוחם פישל לארץ וקבע את דירתו בבתי מחסה שבעיר העתיקה. (האיש על החומה)

איך היה מותר למרדכי להשתמש בבית המן והרי נכסי עמלק אסורים בהנאה

ותשם אסתר את מַדְכֵּי על בית המן (אסתר ח, ב). כתב הג"ר ירוחם פישל פערלא ז"ל בביאורו לספר המצוות לרס"ג (עשה נט-ס ח"א דף רס"ב. מדה"ס):

"דעת הרא"ם ז"ל ביראים ס' רצ"ט דמצות תמחה את זכר עמלק אינה מוטלת אלא על המלך, וכן כתב הרמב"ן ז"ל סוף פרשת בשלח, וכן כתבו הרב בעל הטורים בפירושו הארוך שם וברבינו בחיי שם...

והנה עיקר סברתם נראית מוכרחת לכאורה, מדכתיב "ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן צורך היהודים", וכתיב שם

חמישי, יום ראשון של ראש חודש אדר. במהלך לווייתו הספידוהו, גדולי רבני ירושלים, ומנו"כ בהר הזיתים.

ארבעים שנה של עמל על פירשו לספר הרס"ג

כשיצאו לאור ג' הכרכים של "ספר המצוות להרס"ג" עם ביאוריו וחידושי המופלאים של הג"ר ירוחם פישל פערלא ז"ל, עשה הספר רושם עז באהלה של תורה. כי עד להופעת ספריו היה גאון זה נחבא אל הכלים, סגור בחדרו ועוסק בתורה.

כשקיבל הסבא קדישא הג"ר שלמה אליעזר אלפדרי ז"ל מירושלים לידו את הספר, עלעל בו אחת הנה ואחת הנה, הרים את הספר ואמר בהתפעלות: "זהו ספר! זהו ספר!"... כשהגיע הספר לידי הגה"צ רבי יוסף חיים

נולד בשנת תר"ו בוורשה לאביו רבי אריה צבי. בהיותו כבן 15 הלך ללמוד תורה מפי הגה"צ רבי יהושע לייב דיסקין בלומזה והיה צעיר התלמידים. לאחר מכן למד בישיבת וולוז'ין והיה תלמיד מובהק של הנצי"ב, לאחר מכן עבר לבריסק ולמד תורה מפי הגה"ח הלוי סלובייצ'יק.

היה איש עשיר בעל נכסים רבים מושכרים, ובעל חנות אותה ניהלה נוות ביתו. סירב לתפקדי רבנות שהציעו לו, כמו רבנות העיר לובלין והעיר קראקא, משום שרצה לעסוק רק בתורה בלא טרדות אחרות. בביתו הייתה לו ספרייה ענקית - אחת הגדולות בפולניה באותה תקופה, ולא היה חוסך שום טרחה כדי להשיג ספר חדש שיצא לאור.

בשנים תרע"ד-תרע"ז הוציא לאור את חיבורו על ספר המצוות לרב סעדיה גאון.

התאלמן מאשתו בסביבות שנת תרפ"ג, ומכיוון שבניו היו גרים רחוק מוורשה היה גלמוד לבדו בביתו. תלמידו רבי מנחם מנדל כשר שייכנעו שהמקום הראוי לו הוא ארץ ישראל, ובשנת תרפ"ז החליט לעלות לארץ ישראל, בחודש כסלו תרפ"ז עלה לארץ ישראל והתיישב בירושלים, שם התקבל בכבוד גדול.

עם בואו לירושלים דאג הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד רבה של ירושלים, עבורו למקום מגורים בבתי מחסה, ואף הושיבו על מקומו שלו במזרח בית הכנסת סמוך לארון הקודש. בהיותו בירושלים המשיך להתבודד ולא היה מעורב בעסקי הציבור, אך עם זאת לעיתים חתם על כרוזים כמו למשל על כרוז למניעת מכשול באכילת נבלות וטרפות. בימיו האחרונים חש חולשה, אף שלא היה חולה, והמשיך במתכונת לימודיו. נפטר בליל

כן הכא נמי כיון דקיימא לן בסוף פרק נגמר הדין (סנהדרין מה, ב) דהרוגי מלכות נכסיהם למלך, אם כן מיד כשנהרג המן – זכה אחשורוש מדינא בכל נכסיו, ובזה כבר טהרו נכסיו והותרו למרדכי ואסתר לזכות בהם.

"ובזה מתפרש יפה המשך הכתובים, דכתיב "ויתלו את המן – ביום ההוא נתן המלך את בית המן", וכן להלן (פסוק ז') כתיב "הנה בית המן נתתי לאסתר – ואותו תלו על העץ".

זכר עמלק" לא הטיל הכתוב אלא על המלך, וכיון שהיו אז בגולה ואין מלך לישראל, לכן לא היתה אז נוהגת מצוה זו.

"איברא דלכאורה יש לדחות, על פי מאי דאמרינן בפרק השולח (גיטין לה, א) דעמון ומואב טהרו בסיחון (=עמון ומואב שנאסר על ישראל להלחם בהם, "טהרו" את איסורם בכך שנפלו לידי סיחון, ושוב הותר להם לישראל לכבוש את ארצם, שהרי יד סיחון עליה), ואם

"ותשם אסתר את מרדכי על בית המן". והדבר קשה טובא אצלי, דמאחר דהמן מזרע עמלק היה, אם כן כל אשר לו משור עד חמור בכלל המצוה למחות זכרו, וכמבואר בקרא (ש"א טו, ג), ובמכילתא סוף פרשת בשלח... דהכל אסור בהנאה, וצריך איבוד כדי שלא יאמרו שור זה, או גמל זה, של עמלק. ואם כן האיך לקחו להם את בית המן שחייבין מן התורה לנתצו ולאבדו ואסור בהנאה? אבל נראה דמזה מוכח כדעת הרא"ם והרמב"ן ז"ל וסייעתם, דעשה ד"תמחה את

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל א' אדר תרס"ו

אחרי ההוראה האכזרית ולשלה את ההלך חסר האונים והקפוא בחזרה אל הלילה האפל ואל הכפור הנורא, קמו כל הסוחרים באחת על רגליהם ואיימו לעזוב את המקום תיכף ומיד מבלי לשלם לפונדקאי את חובם המגיע לו. בצר לו עמד כבר הפונדקאי לבצע את בקשתם, אלא שאז נתיישבו לפתע הללו בדעתם, והסכימו לבוא עם ההלך החסיד לכלל פשרה, וכך אמרו לו: אם תיאות לשחק עמנו בקלפים, ולוא רק משחק אחד בלבד, נסכים כי תישאר בפונדק עד הבוקר.

הברירה שעמדה לפני החסיד היתה קשה ביותר. הרעב הצמא העייפות והקור חברו יחדו כדי להכריעו בנסיין הקשה שנקרה לפניו. האפשרות כי יאלץ לצאת החוצה ולהמשיך לכתת את רגליו בחשיכה ובכפור, נראתה בעיניו כפיקוח נפש לכל דבר, והוא החליט אפוא כי אין לו מנוס מלהסכים לדרישתם.

ההסכמה ניצבה כבר על דל שפתיו, כאשר לפתע פתאום הופיעה לנגד עיניו דמות דיוקנו של רבו הקדוש מגורליץ, והוא ראה בעליל כיצד מחווה לו הרבי באצבעו לאות שלילה, לבל יסכים לתנאי המוצב בפניו. דחה החסיד את המחזה מנגד עיניו, כשהוא מעודד את עצמו כי אין זה אלא דמיון בעלמא ואזר עוז לפתוח ולהביע את הסכמתו לשחק, אלא שאז הופיעה שוב דמותו של הרבי מגורליץ לנגד עיניו וידו הקדושה מסמנת ללא. עתה כבר ברור היה לו כי אין זה דמיון שווא. הוא נטל מיד את תרמילו לידיו, נגש בצעדים נמרצים אל הדלת ויצא החוצה כלעומת שבא. כל הלילה המשיך לעבוד כשפניו מועדות בנחישות גורליצה. כאשר הגיע לגורליץ כתב 'קוויטל' ונכנס אל הקדוש פנימה, והיה אך הושיט את ידו אל עבר הרבי לשלום, נענה הצדיק ואמר כאל עצמו: אכן רבי המונע מחסיד הנמצא במרחק של חמישים מיל מלשחק בקלפים רשאי וראוי לקרוא קוויטל.

(ספיר ויהלום פר' ויקהל ע"ט – להגדה ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קורת גג בליל בלהות שכזה, התקרב אל הפונדק והקיש על שערי. הבריה חרק והפתח הנכסף נפתח בפני החסיד התשוש והמצונן. הוא עט פנימה הישר אל עבר האח המוסקת והטיל עצמו על כסא סמון. הוא כבר פצה את פיו כדי להזמין לעצמו כוס חמין ומטעמת, כאשר הגיע לאחוזני קול הוללים אשר החלו למחות נמרצות באזני הפונדקאי, על אשר איפשר לאורח ה'חסידיאק' – כינוי נגאי של יושבי קרנות לחסידים ועובדי ה', להיכנס ולהסתופף עימם תחת קורת גג אחת.

היתה זו חבורה של סוחרים קלי עולם, 'בני טובים' מזרע ישראל אשר ישבו ליד אחד השולחנות ושיחקו במשחק הקלפים הטמא. מסתבר כי מזג האוויר הקשה גרם להם לעצור באמצע נסיעה אל יריד מרוחק, והפונדק הנוכחי היה הברירה היחידה לקורת גג שעמדה בפניהם. לאחר שעות ארוכות ששהו במקום אשר במהלכן הרשו לעצמם ליהנות מכל הטוב האצור במזווה של הפונדק בסכום הגון ונכבד, חשו עתה הסוחרים את עצמם כבעלי המקום, ודרשו איפוא מן הפונדקאי לסלק את החסיד הבלתי קרוא ממחיצתם.

כאשר היסס הפונדקאי בעל הלב היהודי למלא

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל נולד בשנת תק"צ בערך, כבנו החמישי של מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע. ונקרא על שם זקינו הגאון בעל ה'ברוך טעם' זצ"ל. אביו הקדוש העיד גדולות על נשמתו, שמזה שלש מאות שני לא ירדה נשמה גבוה כזו לעוה"ז. היה חתן הגה"ק בעל הייטב לב' זצ"ל מסיגוט.

בתחילה כיהן כאב"ד רודניק, בה כיהן אביו הק' ברבנות טרם שנתקבל לאב"ד צאנז, אח"כ נתקבל לאבד"ק גארליץ. רבינו היה קנאי נלהב ולא נשא פני לשום איש. עבודתו הק' היתה באופן מוצנע טמיר ונעלם. לפי עדות גדולי דורו היה גם גדול בתורה בחריפות ובבקיאות.

נפטר ב' דר"ח אדר שנת תרס"ו ומנו"כ בעיר גארליץ.

במרחק חמישים מיל

אחד מנכדי הרה"ק רבי ברוך מגורליץ זי"ע, בנו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, עשה פעם את דרכו ברכבת אי שם באירופה. תוך כדי מהלך הנסיעה נגש אליו יהודי חסיד מן הנוסעים והעלה את השערותיו לאמר: הכרת פניכם עונה בכם כי מנכדי הצדיק מגורליץ אתם. לאחר שקיבל אישור להשערותיו, המשיך הלה ואמר: זכיתי להימנות על חסידי זקנכם הקדוש, ונסיעות רבות ערכתי גורליצה, על אחת מאלו אספר לכם. וזה הסיפור אשר סיפר:

היה הדבר בעיצומו של חורף, במהלך אחת הנסיעות שערך אותו חסיד לגורליץ. לילה אחד, לאחר יום שלם של טלטולי דרך קשים בכפור ובשלג, הגיע רטוב עד לשד עצמותיו וקפוא כולו לפונדק על אם הדרך. מסביב השתרע ישימון אפל לכל מלוא העין, מצופה כולו במעטה מושלג, ומלבד אלומות האור הדקות שבקעו מחלונות הפונדק לא נראה שום נצנוץ של אור באופק. עצם המפגש עם בית מיושב בלב הישימון מילא את לבו של החסיד בשמחה, ובעוד שפתותיו ממלמלות תודה לאל עליון אשר זימן לראשו

ואלה המשפטים

לאחר פטירתו של ר' יעקב המוכסן הגיע לעולם האמת, ושם התחילו לעיין בדינו. באו מקטרגים וטענו: איש זה גירש יהודי, אותו ואת בני ביתו, מביתם, וקיפח את פרנסתם. טען המוכסן: מה חטאי, האם מעט עשיתי עבור היהודי הזה? כמה פעמים מחלתי לו, הארכת את זמני פרעונו, הפחתתי לו מדמי השכירות, ומה עוד היה עלי לעשות? האם יכולתי לוותר לגמרי על כספי? ועוד אמר: בית הדין של מעלה אינם יודעים מהו כסף, מהו היוקר והערך שלו, עד כמה חשוב הוא בעולם הזה? על כן מבקש אני שימסרו דיני לנשמות שהיו בעולם הזה ויודעים כסף מהו, רצוני שהם ידונו את דיני!

עשו למעלה כבקשתו ומסרו את דינו לבעל בית יוסף, רבינו יוסף קארו, ולבעל 'בית חדש' רבינו יואל סירקש, ויעיניו המה בדינו ויחייבוהו בדין. טען שוב ר' יעקב המוכסן ואמר: הואיל והבית יוסף והב"ח עזבו כבר מזמן את העולם הזה, ושכחו מהו כסף, על כן מבקש אני שימסרו את דיני לנשמות הנמצאות עכשיו בעולם הזה, שידינוני הם! עד כאן סיפר אדמו"ר הצמח צדק נ"ע. וכשסיים, שאל את כל החסידים העומדים באותו מעמד: מה אומרים אתם? שתקו כולם ולא השיבו.

המשיך הצמח צדק נ"ע בדבריו ואמר בזה הלשון: 'איך זאג אז ר' יעקב איז גירעכט, וואס זאגט איר? הא? [-אני אומר שר' יעקב צודק, מה אתם אומרים. הא? חזר הצמח צדק יחד עם כולם שלש פעמים: 'גירעכט, גירעכט גירעכט' [צודק, צודק, צודק]. אז הבינו כולם שאדמו"ר הצמח צדק פוסק עכשיו את דינו של ר' יעקב איש תם ומזכהו (שמועות וסיפורים ח"א עמוד 59).

***

כתב בשו"ת רבי שאול משה (דרוש לשבת הגדול תרנ"ט): ותיכף אחר עשרת הדברות נאמר (שמות כא א) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניך', ופירש רש"י 'ואלה מוסף על

הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלה מסיני'. היינו כי כמו עשרת הדברות שנאמרו בסני נאמר שחרם ועונשם, כמו כן מי שאין רוצה לשמוע לעשות כדבר המשפט ענוש יענש. ושמעתי מפה קדוש של מרן שליט"א מגור [הרה"ק השפת אמת זיע"א] שאמר, דלכך נכתב 'המשפטים' בה"א הידיעה, להורות כי המשפטים שלמטה המה מכוונים עם משפטים שלמעלה, עד כאן. ועל דרך הפשט נראה לי לפרש דבריו הקדושים על פי מה שכתב הרב האלשיך הקדוש, כפי המשפט ששופטין אצל הדיינים לומר שזה צריך לשלם לזה כן נעשה המשפט למעלה בשמים, וזה גם כן הענין הגל', ולכן עד כמה מחויבים להיות נזהר בזה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כשהייתה 'הנחת אבן הפינה' אצל הרה"ק הצמח צדק זיע"א ערכו את ההתוועדות בחצר, העמידו שולחנות ארוכים בחצר, וכל החסידים הגיעו. לבסוף בא הצמח צדק, ישב ושאל את חסידי: מה רצונכם שאומר לפניכם: דברי חסידות או שאספר לכם סיפור? ענהו החסידים: רצוננו לשמוע סיפור!

ויתחיל אדמו"ר הצמח צדק לספר: היה יהודי אחד ששמו ר' יעקב. הוא היה חסיד של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א [זו היתה לשונו הקדושה של הצמח צדק: 'פון דעם הייליגן רויזנער']. ר' יעקב שכר בית מרוזן ממוכסן יהודי אשר גם שמו היה ר' יעקב, והיה איש תם וישר. מוכסן זה שכר מהפריץ, שהיה בעל הרכוש, קרקעות ובתי מרוזן, והשכירים לאנשים פרטיים. החוכר היה איש עני וזמן רב לא שילם למוכסן דמי שכירות. תבע ממנו ר' יעקב פעמים רבות את

המגיע לו, אולם לחוכר לא היה במה לשלם. רצה המוכסן לגרשו מביתו. החוכר בשמעו זאת נסע מיד לרבו, אל הרה"ק מרוזין, וסיפר לו שר' יעקב המוכסן עומד לגרשו.

שלח הרה"ק מרוזין לקרוא למוכסן, דיבר איתו וביקשו למחול לחוכר. והואיל ור' יעקב היה איש תם וישר, שמע לדבריו של הרבי, מחל לו את כל החוב שהגיע לו מדמי השכירות, ולא זו בלבד אלא שגם הפחית את דמי השכירות החל מחודש זה, אולם ביקשו שהחל מעכשיו ישלם בזמן.

אך החוכר היה עני ואביון ולא יכול היה בשום אופן לקיים את הבטחתו, ואת דמי שכירותו לא שילם. גם עכשיו ר' יעקב המוכסן המשיך לתבוע את חובו, ובראותו שאיננו משלם רצה מיד לגרשו. נסע החוכר שוב לרוזין וסיפר לרבו את צעריו הגדול, שעומד הוא להיות מגורש. הזמין שוב הצדיק את המוכסן, הירבה לשוחח עמו, עד אשר השפיע עליו שימחל שוב. ור' יעקב המוכסן שהיה איש תם וישר קיבל את דברי הצדיק הקדוש ומחל לחוכר שנית, והפחית עוד את

דמי השכירות והאריך לו את זמני הפרעון לתקופה ארוכה יותר כדי להקל עליו ולאפשר לו לשלם בזמן.

אבל גם הפעם, לאחר כל ההקלות לא קיבל מהחוכר דמי שכירות, ויעמוד לגרשו מביתו. תיכף ומיד נסע ר' יעקב החוכר אל הרה"ק מרוזין בפעם השלישית. וזמן הצדיק את המוכסן בשלישית וידבר עמו, אולם הפעם לא אבה המוכסן לשמוע לקול הרבי. הוא טען: עשיתי רבות כדי להקל עליו, מחלתי לו על חובותיו פעם אחת, פעם שניה, יותר מזה לא אוותר! התחיל הרה"ק מרוזין לבקש ממנו שימחול לו על אף הכל, אך המוכסן ענה לו בתקיפות: הרבי איננו בעל הבית על כספי! ואמנם לא שמע לדבריו ויגרש את החוכר מביתו.

חדש בממלכת התורה

חדש

חיים במתנה - מאירים 19

סיפור מחיי הבית ישראל מגור

ומאירים את העולם סיפורי צדיקים לילדים.
סדרת הספרים הפופולארית 'מאירים' קנתה שם דבר בעולמם של ספרי התוכן החינוכי לילדים, והפכה למוצר חובה בכל בית יהודי.

ספרי קריאה בכריכה קשה בעיצוב מושך עין מלאים במידע עשיר וערכי על השושלות החסידיות וגדולי התורה מדורות עברו המעוררים את לב הילד למען ילך בדרך טובים.

חדש

מדרש רבה המבואר שמות ג

פרשיות תרומה - פקודי

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

מדרש רבה עם מדור ביאור משולב, שבתחתית הערות וציורים 'עין המדרש', ועם מאסף ליקוטים 'אוצרות המדרש' שנלקטו משאר המדרשים שבכל חלקי התורה. בסופו גם מדור 'לקוט אמרים' אמרות קודש ופנינים יקרים על דברי המדרש, מתורתם של צדיקי הדורות זצ"ל.

חדש

ספר הישר

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

זה ספר הישר, אורח חיים ותוכחות מוסר, מדרך עקש לסוד, וללכת בנתיב הישר, בעיני אלהים ואדם, ונוסף עליו קיצור הדברים למעשה בסוף כל שער ובו סיכום הדברים העולים למעשה מאותו שער ערוך בשפה ברורה ובהירה השווה לכל נפש.

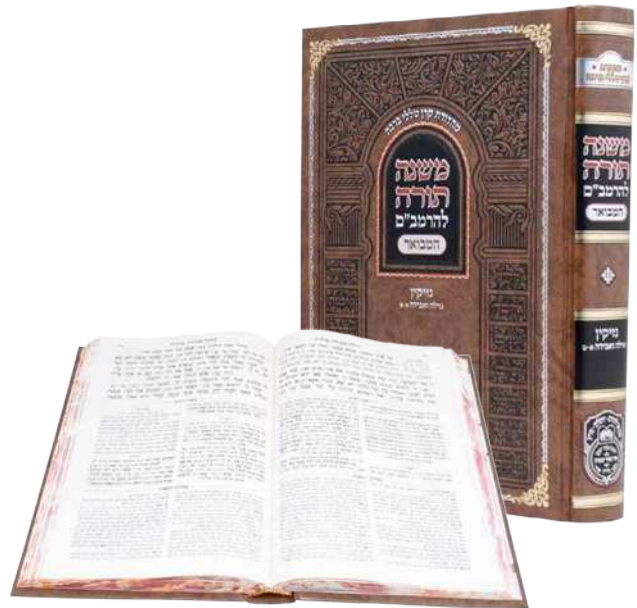
חדש בממלכת התורה

חדש

רמב"ם המבואר נזיקין - גזלה ואבידה א מהדורת 'קן טללי ברכה' מכון 'אור לישרים' - נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

כרך נוסף וחדש בסדרת הרמב"ם המבואר. נושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. ביאור משולב ומקיף לכל דברי הרמב"ם, ערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מיוסד על מפרשי הרמב"ם לדורותיהם, ובתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, וכן מקורות וצינונים להרחבת הדברים והשיטות. בספר גם פסקי שולחן ערוך, וילקוט ביאורים ועיונים נרחב על דברי הרמב"ם, בסגנון 'מתיבתא' על הש"ס.

דבר בעתו

ספרי המהר"ל - אור חדש מגילת אסתר

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

פירושו של רבינו המהר"ל מפראג זצ"ל על מגילת אסתר, מוגה ומדויק ע"פ דפו"י עם הערות וצינונים, בעימוד נאה ומאיר עיניים.

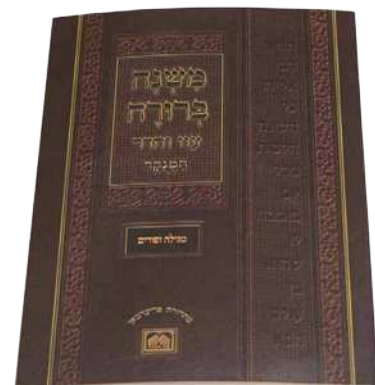

דבר בעתו

חוברת משנה ברורה מגילה ופורים

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

'משנה ברורה' מנוקד, מהדורת 'עוז והדר', בפורמט נוח לכל כיס, ללימוד בדרכים, על הלכות תענית אסתר ימי הפורים ומגילת אסתר.

ספו ליה כתורא'

ילדי תלמוד תורה 'גירסת ישראל' גור ירושלים, עומדים בכור המבחן
אצל מורינו הגרמ"מ פומרנץ שליט"א, השבוע בבית מדרשו "באר ישראל"

אלופים ומסובלים בתורה

אברכי כולל מצוינים דחסידי גור בני ברק בראשות הגה"ח רבי שמעון רוטשטיין שליט"א בסעודת חמשה עשר בשבט ומבחן מזמונים בבית מדרשו "באר ישראל"

בעז"ה מדי ערב מתקיים
שיעור דף היומי
 מפי הרה"ג
משה דאובן ארליך
 שליט"א

לאחר תפילת ערבית בשעה 8:30 בערב
 בבית מדרשו
 ברחוב פנחס בן יאיר 20 בית שמש

שמעו ותחי נפשכם

מולין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חזקתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה

ממקומם, כמו שפירש רש"י: **הנה אנכי שולח מלאך**, כאן נתבשרו שעתידין לחטוא ושכינה אומרת להם 'כי לא אעלה בקרבך' (להלן לג ג). ולכן יפה דקדק רש"י בלשונו הקדוש לומר 'בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה', שהודיע להם ה' יתברך שאף אם יחטאו ויגלו מארץ ישראל, אף על פי כן יעתיק בית המקדש של מעלה שיהיה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, דהיינו בכל מקום שיתפללו ויעסקו בתורה הקדושה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

משה ואהרן ע"ה ידעו לכוון עשיית הכלים במשכן שיהיו כנגד כלים של מעלה

על פי דבריו ניתן להבין מה שגילו לנו חז"ל שהראה הקב"ה למשה רבינו ע"ה מנורה של אש ומטבע של אש וכל תבנית המשכן ובית המקדש, כי למעלה בשמים כולם מוכנים במקומם, ומשה רבינו הוצרך לכוון את כל הכלים כנגד הכלים של מעלה. ובזה גם יבואר מה שנשתבח אהרן הכהן ע"ה שלא שינה בהדלקת המנורה, וקושיית המפרשים מפורסמת מה החידוש שלא שינה, וכי זהו שבחו של אהרן, הכהן הגדול מאחיו, שלא שינה מצוייו מפורש של הקב"ה. אך על פי דברינו יבואר היטב, שהתורה הקדושה מעידה שזכה אהרן הכהן ע"ה לכוון בהטיבו ובהדלקתו את המנורה שתהיה כנגד המנורה של מעלה, וזהו שבחו שלא שינה.

מעלתו של בצלאל שידע לכוון את כל הכלים כנגד הכלים של מעלה

על דרך זה ניתן גם לבאר גדולתו ומעלתו של בצלאל שידע לצרף האותיות שנבראו בהן שמים וארץ כדאיתא בגמרא (ברכות נה.), ואף משה רבינו ע"ה אמר עליו 'בצל אל היית', כשגילה בצלאל את סדר עשיית הכלים של המשכן על פי הסדר שנאמר מפי הקב"ה על אף שמה רבינו אמר לו בסדר הפוך, כי הואיל שנצטווה בעשיית המשכן והיה צריך לכוון את המשכן של מטה כנגד בית המקדש של מעלה, מן השמים אכן זיכוהו בידעת כוונת הכלים בכדי לכוונם כנגד הכלים של מעלה.

כנגד בית המקדש של מעלה. וכענין זה מיירי רש"י בפרשת בשלה, שיביאם הקב"ה אל הר נחלתו והיו ישראל שרויין על אדמתן, ואז יבנו בית המקדש למטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

בזמן הגלות מכוון בית המקדש של מעלה כנגד בתי כנסיות ומדרשות שבעולם הזה

אולם כאשר חטאו ישראל ויצאו לגלות, והם גולים ממקום למקום וממדינה למדינה, אשר אז אין להם קדושת בית המקדש במקומה הקבוע בהר המוריה, ונשאר רק מעין קדושת בית המקדש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וכמו שדרשו בגמרא (מגילה כט.) על הפסוק (יחזקאל יא טז) 'וְאֶהְיֶה לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעֻט', אזי ברוב רחמיו וחסדיו של הקב"ה הוא מטלטל את בית המקדש של מעלה ממקומו בכדי שיהיה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, דהיינו בתי הכנסיות ובתי המדרשות שעם ישראל עוסקים בהם בתורה ובתפילה. והנה בפרשת משפטים מדובר בזמן שיגלו

הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרה בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי (כג כ.). פירש רש"י: בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה.

דקדק הרה"ק ר' יהושע מבעלזא ע"ה שבפסוק לעיל (שם טו יז) בשירת הים 'תִּבְאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בָהֶר נַחֲלֹתָהּ מִכֹּון לְשִׁבְתָּהּ פְּעֻלָּתָהּ ה' מְקַדֵּשׁ אֶדְנִי כֹונָנוּ יְדִידִי, שינה רש"י בלשונו וכתב לפרש שהמקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה, וצריך ביאור האם בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, או ההיפך, שבית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

בזמן שישאל על אדמתם בית המקדש של מטה נבנה מול בית המקדש של מעלה

וביאר בדברי קדשו ביאור נפלא, שבאמת בית המקדש של מעלה נבנה למעלה בשמים במקומו הקבוע עוד לפני שנבנה בית המקדש של מטה, וכאשר בנו בני ישראל את בית המקדש של מטה בהר המוריה זכו לכוונו ממש

מילתא דפליאה

בכח עסק התורה יכול האדם לזכות לנשמה גבוהה וקדושה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א).

עיקר ההתעלות מדרגה לדרגה בקנין נשמה גבוהה וקדושה, היא בכח עסק התורה, ועל דרך דאיתא בזוהר (משפטים צד:) שהאדם בעת לידתו מקבל נפש טהורה [ששורשה מעולם העשיה], ואם זכה במעשיו נותנים לו רוח ממדרגת חיות הקודש [ששורשה מעולם היצירה], ואם הוסיף עוד לקדש עצמו נותנים לו נשמה מצד עולם הכסא [-הבריאה], ואם קידש עצמו עוד יותר נותנים לו לפי מדרגתו נפש רוח ונשמה מעולם האצילות, עד שיזכה למדרגת אדם השלם שממשלתו בתחתונים ובעליונים ובצבא השמים.

וידוע על כמה צדיקי עליון שנולדו עם נשמות נמוכות, וזכו במעשיהם הקדושים והגבירו את נשמתם על נפשם והגביהו למדרגות עליונות, וכמו שאמר הבעל שם טוב הקדוש על הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש ע"ה [אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה], שמן השמים נתנו לו בשעת לידתו נשמה שפלה שכמעט ואין בכל הדור נמוכה ממנה, והוא ברוב עבודת הקודש שלו הגביה עצמו למעלת הרשב"י זיע"א.

העוסק בתורה זוכה להשפעה מיוחדת של אור ה' ומעין מציאותו יתברך

בתורה, והצדיקים הלומדים תורה לשמה בקדושה ובטהרה מתגלה להם האור הגנוז שעל ידה הם רואים מסוף העולם ועד סופו.

ההבדל העצום בין האור שיורד על ידי קיום מצוה לאור שיורד על ידי לימוד התורה

והביאור בדבריו על פי דברינו הנ"ל, שאכן הכניס הקב"ה אור עצמותו ומעין מציאותו בתורה הקדושה, ועל כן אין האור שמתגלה על ידי העסק בתורה כשאר האורות שיורדים בזמן קיום מצוות התורה, שהרי בזמן שאיש ישראל מקיים מצוה כלשהי מקיף אותו אור פנימי, וכשהוא מהדר ומזדרז בה מקיף אותו אור מקיף, אמנם כשעוסק בתורה הקדושה יורד עליו אור מעין מציאות האמיתית של הקב"ה שבו אפשר לצפות מסוף העולם ועד סופו. וזה ביאור הפסוק (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', שבקיום אחת ממצוות ה' יתברך יש נר מצומצם, נר מצוה, ואילו 'תורה אור', שעל ידי לימוד התורה יורד אור מעצמותו יתברך שמו.

כשבא רבי עקיבא ממתיבתא דרקיעא דרש לרבות יראת ת"ח

בדרך זו אפשר לבאר את דברי הגמרא (פסחים כב): שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' (דברים ו יג) פירש, עד שבא רבי עקיבא ודרש 'את ה' אלהיך תירא' לרבות תלמידי חכמים. מה הכוונה 'עד שבא רבי עקיבא', מהיכן בא, האם לא היה קודם בבית המדרש.

שמעתי ממורי דודי רבי מכלוף ע"ה פירושם של דברים, 'עד שבא רבי עקיבא' הכוונה שבא ממתיבתא דרקיעא. שהנה הגמרא אומרת (חגיגה יד): ארבעה נכנסו לפרדס, בן עזאי, בן זומא, ואחר - זה אלישע בן אבוה, ורבי

המשך בעמ' הבא

יט יד) 'זאת התורה אדם' וגו', ומכיון שכח הפועל בנפעל (מו"נ ח"ב פ"ד), נמצא שבכל דבר יש חיות מהחלק האלוהי ממעל שהושם בתוכה, ועל ידי כך ניתן אפשרות לכל הברואים ולכל המקומות להתעלות מחשכת החומר וממדרגות התחתונות למעלות עליונות ולהשיג יתרון האור מן החושך.

כל איש ישראל מלא שמות הקדושים שהרי נברא על ידי התורה

ועל דרך זה יתבאר היטב מאמרם ז"ל (זוהר אחרי עג). קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד אינון, כלומר שהקדוש ברוך הוא צמצם אלהותו בתורה ובתורה נבראו ישראל, נמצא ששלשתם מחוברים ומקושרים יחד. וכן נראה לרמז ענין זה בפסוק (שמות א א) 'ואלה שמות בני ישראל', אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות', רוצה לומר שכל אחד מישראל מלא שמות הקדושים, על פי דברינו הנ"ל שאיש ישראל נברא על פי התורה שהיא כולה אור מעין מציאותו יתברך, והרי ידועים דברי הזוהר הקדוש (האזינו רחצ): 'אורייתא שמא דקודשא בריך הוא', וכביאור הרמב"ן ע"ה (הקדמה על התורה) שהרחיב בעניין זה שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה יתעלה שמו לעד, נמצא שאיש ישראל הנברא על ידי התורה גם הוא מלא שמות הקדושים.

אור שנברא בששת ימי בראשית נגנז בתורה

ובזה יומתק לן מאד דברי קודש הקדשים הבעל שם טוב ע"ה בביאור מאמרם ז"ל (חגיגה יב). שהיה אדם הראשון צופה מסוף העולם ועד סופו על ידי האור שברא הקב"ה בששת ימי בראשית, וכיון שראה הקב"ה מעשיהן של הרשעים נגנז האור לצדיקים לעתיד לבוא, וביאר הבעש"ט ז"ל שנגנז האור

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א).

כשאיש ישראל יושב ועוסק בתורה הקדושה, מלבד עצם קיום מצות תלמוד תורה שהיא שקולה כנגד כל המצוות, וזולת ההשפעות הטובות היורדות עליו משמי מרום וברכות המיוחדות ללומדי תורה, הרי הוא זוכה גם להשפעה מיוחדת במינה שהיא האור שבתורה, שאינה ככל ההשפעות היורדות ממנו יתברך שמו לצורך בריותו, אלא הוא מעין מציאות האמיתית שלו יתברך שמו לעד, והוא מה שמחלק האדון יתברך שמו מכבודו ויקרו ליראיו, כמו שהאריך בזה רבינו משה חיים לוצאטו ע"ה בספרו דרך ה' (ח"ד פ"ב), והעוסק בתורה הקדושה בתנאים הראויים למעלתה הרי הוא מכניס אור גדול לתוככי נשמתו, אור ה' יתברך בכבודו ובעצמו, ובכך הוא משלים את כל חלקי נשמתו וימשיך תיקון והארה לכל הבריאה כולה.

רצון הקב"ה שיידבקו בו ולכן צמצם אלקתו בתורה ובכך ברא העולם ומלואה

בביאור הדברים יש להביא את דברים היסודיים שכתב המאור עינים (בחוקותי, וראה עוד בדבריו ריש פרשת בראשית) שהיות ורצה הקב"ה שיוכלו הברואים להתדבק בו יתברך בכל חלקי הבריאה, ומאידך הרי אי אפשר ליצור את הבריאה מעצמותו יתברך שהוא אור אין סוף בלי גבול ותכלית, שכן הנבראים הם בעלי גבול ותכלית ובאופן כזה לא יוכלו להתדבק בו, על כן צימצם הקב"ה את אלהותו בתורה, ואז ברא את הבריאה כולה על ידי התורה כדאיתא בזוהר (תרומה קסא. ובכ"מ) אסתכל באורייתא וברא עלמא.

כמו כן הוא באדם שהוא עולם קטן (תנחומא פקודי ג, תקו"ז) תיקון ע' קל:) שגם הוא נברא בצלם אלקים של התורה כנרמז בפסוק (במדבר

סימן מן השמים לדעת אם פעל נחת רוח לפניו

כרצונו יתברך, אך עיקר שאלתו מי יזכה לקום במקומו, להישאר ולהחזיק מעמד בקדושה תמידית ולא ליפול ממדרגתו הגבוהה. ועל זה נאמרה תשובתו בצידו 'ק' כפים ובר לבב', רק כשהעליה הינה לשמה מבלי שום כוונה זולת שיהא נחת רוח להבורא ברוך הוא, 'ובר לבב' שאיחד את שתי הלבבות כאחד לעבוד עבודתו השלימה ואז מלאך רע יענה אמן בעל כרחו, והוא יקום במקום קדשו.

בעת עבודת ה' יחשוב שיושב לבדו ואין איש עמו

וזה גם כוונת הציווי למשה רבינו ע"ה קודם מתן תורה 'ואיש לא יעלה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אֶל יָרֵא בְּכָל הָהָר' (שם לד ג), רמז לכל איש ישראל שיפשוט מעצמו כל הלוש הגשמי של התפארות והראות מעשיו לבני אדם ויכוון רק לקיום ציווי הבורא יתברך שמו, וכענין שכתוב אצל יוסף הצדיק (בראשית מה א) 'וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מִעֲלֵי גוֹ' וְלֹא עִמָּד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּנוּדַע יוֹסֵף אֶל אָחָיו, כלומר הוציא כל האנושיות מעליו והיה לו התפשטות הגשמיות וכך לא נזכר בכל מה שעשו לו אחיו. וזאת מוטל על כל איש ישראל לזכור בעבודתו התמידית בין בתורה ובתפילה, בין בשאר מצוות ומעשים טובים, שיחשוב כאילו הוא יושב לבדו ואין איש סביבו, או אז יהיה כוונתו רק לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו ולא בשביל שיכבדוהו בני אדם וכדומה, וכך יוכל להחזיק מעמד ולעבוד את ה' יתברך בהתחדשות תמידית בכל עת.

וזהו פירוש הכתוב (דברים לב יב) 'ה' בָּדַד יִנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֶל נֶכֶד, על פי הכתוב 'עין לא ראתה אלהים זולתך' (ישעיה סד ג) כי יש צדיקים הנזהרים מפניות ועושים כל מעשיהם בהתבודדות למען ינצלו מהרהורים שלא לשמה, ולפעמים שהם מוכרחים להיות בין הבריות בשעת תפילתם וכדומה ודואגים איך ינצלו מגאווה, וה' ברחמי רואה כשרון מחשבתם ויושיע להם גם כשהם ברבים שיהיה בעיניהם כאילו הם נמצאים לבדם באין רואה, וזהו עין לא ראתה זולת אלקים גם כשהוא ברבים, וזה מבואר 'ה' בַּדַּד יִנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֶל נֶכֶד, שה' בעוזרו להיות תמיד בהתבודדות או שיהיה אצלו כאילו 'עין לא ראתה' והוא לבדו, ואז 'אין עמו אל נכר' דהיינו פניות שלא לשמה (נועם מגדים האזינו ד"ה עוד נראה).

ומראה כבוד ה' פֶּאֶשׁ אֶכְלֵת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל (כד יז). הנה כל איש ישראל בעבודתו לה' יתברך בתורה ובתפילה ושאר מצוות הרי הוא מביא תענוג ונחת רוח גדול למעלה בשמים, ומפסוק זה לימד **הקדושת לוי** (ד"ה ומראה) סימן לאדם הרוצה לדעת האם יש לה' יתברך תענוג מעבודתו, יסתכל אם נתעורר תמיד בליבו התלהבות אש קודש רשפי אש שלהבת יה בעבודת ה' ובתפילה ובלימוד תורתו הקדושה, אזי בודאי מוכח שיש לה' יתברך נחת רוח מעבודתו, ולכן מסייעים לו מן השמים ומכניסים מחשבות קדושות לתוך לבו, ולזה אמר הפסוק **ומראה כבוד ה'**, כלומר, הסימן כשירצה האדם לדעת אם רואה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא נהנה ממנו, **כאש אוכלת**, אם לבו בוער כרשפי אש.

המתפלל בהתלהבות גם ביחידות סימן מובהק שהוא גורם נחת רוח בשמים

והוסיף הרה"ק בעל מעגלי צדק מדעע"ה (ד"ה ומראה) נופך מדיליה, שאם מתפלל בהתלהבות ברבים ובציבור אין כל כך ראייה שכן אולי יש בו פניות בשביל התפארות בני אדם, אבל אם כשמתפלל ביחידות בינו לבין קונו אז גם כן בוער כאש ובקרבו ישים אור בו, אז סימן מובהק ומופת חותך שלבו לשמים, וזה נרמז בהמשך הפסוק הנ"ל, **ומראה כבוד ה' כאש אוכלת** כפירוש הקדושת לוי שאם הוא **כאש אוכלת** אז הוא **מראה כבוד ה'** שכוונתו לשמים ומביא נחת רוח למעלה, אולם תנאי בדבר, שהוא מתלהב בין כשהוא **בראש ההר** - ביחידות, בין אם הוא **לעיני בני ישראל** - בציבור, שהכל שווה אצלו.

רק המכוון לשם שמים בלבד נשאר בהתחדשותו בעבודת ה'

כענין זה אפשר להבין שלאחר כל ההכנות המרובות והמעמד הנשגב והמרומם של מתן תורתנו הקדושה צויה ה' יתברך למשה רבינו ע"ה 'עלה אלי ההר והיה שם' (לעיל פסוק יב), וכפל לשונו לומר 'והיה שם' כוונתו שיהיה שם במחשבה גם כן, שיתרכז במסירתו ולא יהיה לו שום מחשבה אחרת זולת קבלת התורה הקדושה והורדתה לעם ישראל.

וכך אמר דוד המלך ע"ה (תהלים כד ג) 'מִי יַעֲלֶה בָּהָר ה' וְיִמִּי יָקוּם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ, שהרבה אנשים עולים במדרגות הסולם להר ה' ומתעוררים לעבדו

עקיבא וכו', רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום.

מה ראה שם רבי עקיבא, ראה את המלאך מטטרו"ן, שלא עמד בפני אלישע בן אבוה, והלקוהו שיתין פולסי דנורא, איך אתה לא עומד בפני תלמידי חכמים. ואכן מה דרש מטטרו"ן שלא עמד בפני החכמים, פירשו בו שהגמרא מביאה (ב"ב קיט:): האם תלמיד שנכנס לפני רבו, האם צריך רבו לעמוד בפניו או לא. והגמרא מחלקת אם פליג ליה רביה יקרא צריך לעמוד בפניו, ואם לא פליג ליה רביה יקרא לא צריך לעמוד בפני התלמיד. לכן מטטרו"ן לא עמד, שהרי כאן לא פליג ליה רביה יקרא לאחר, ולכן לא צריך לעמוד בפניו כאשר נמצא הוא לפני רבו - הקב"ה. אבל למרות זאת בשמיים הלקוהו שיתין פולסי דנורא, ולמה, כי כבוד תלמיד חכם גדול כל כך, ואפילו לפני הקב"ה צריך לעמוד.

משום כך, כל זמן שהיה רבי עקיבא בבית המדרש לא דרש דרשה זו, כי אכן הבין שלא שייך לדרוש 'את ה' אלוך תירא' לרבות עוד משהו שצריך להתירא מפניו כמו מפני הקב"ה. אבל כשעלה לשמים וראה מה כבודו של תלמיד חכם שאפילו בפני הקב"ה צריך לחלוק לו כבוד ולעמוד מפניו, אמר, עכשיו אני דורש מה בא לרבות 'את ה' אלקיך תירא', 'את' לרבות תלמידי חכמים. חזור שמעון העמסוני ודרוש כל את"ן שבתורה, כי אני ראיתי מה כבודו של תלמיד חכם בשמים, ונאה ויאה לרבות יראת תלמידי חכמים כמו יראת ה', וכמו שאמרו בפרקי אבות (פ"ד מ"ב) 'מורא רבך כמורא שמיים'.

ועולים הדברים עם האמור שתלמיד חכם העוסק בתורה נעשה חלק מעצמות אורו יתברך כביכול, עד שבמתיבתא דרקיעא ראה רבי עקיבא שניתן לדרוש 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים.

יצא לאור ע"י מכון אור לשרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לבטל ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לשרים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

אצרות ומגיד במדרשו

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

נתינת התורה נמשכה ממקורה שלמעלה מהמחשבה לבחינת מחשבה דיבור ומעשה

בדיבור עמוק זה מבאר רבינו שעצם התורה שניתנה למשה היא דרגה הגבוהה מאוד מהאותיות הקדושות שלפנינו בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, ואור התורה שניתן למשה רבינו הוא בחינת 'אין', למעלה מהשגה וממדות המחשבה, ומשם - מידי משה רבינו - נמסרה התורה לכל ישראל באופן זה של 'אין' דווקא.

ולכן כשניתן חלק התורה הזה לאדם, הוא נמסר לו בדרך התנוצצות השכל שלא ניתן להגדירו בשום גדר חוץ מ'אור', אלא שאור זה הוא מושך וכותב את המחשבות, והיינו שכשנחשבת האדם נתפסת באור זה, נחקקים במחשבתו מחשבות התורה, ומשם זוכה לחכמת התורה.

רבינו אף מדגיש במאמר זה כי אור התורה כפי שהוא בשורשו, (שממנו נמשכים ארבעה חלקי התורה - טעמים נקודות תגין ואותיות), הוא אור פשוט, והוא המושך את האור לתוך האותיות.

העבודה המעשית שנלמד מזה הוא שעל האדם לדעת תכלית לימוד התורה הק', היא שישירה עליה האור העליון שניתן לו במתנה מאוצרותיה של אור החכמה - ידיעת ה' שלמעלה מהשגה והבנה, ולא יחשוב שהתורה מוגבלת רק להבנתו ודיבורו שהם בבחינת 'ש', כי במחשבה זאת מגביל הוא את התורה רק אל חיצוניותה שהם אותיות לבד, אבל באמת האותיות הם 'כלים' להשראת אור השכל האלוני - החכמה, כפי זאת שניתנה למשה בהר סיני, על כל פרטיה ודקדוקיה שנכללו שם כ'כלים' להמשכת האור.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זי"ע א' לפרשת השבוע

אל הדיבור החיצון, שהאדם מדבר דברי שכל המתעוררים מכח עיון המחשבה, **נופל בו השכל והחכמה** היא הבחינה הפנימית והנעלה יותר מהמחשבה, והיא השורה על הדיבור הפנימי שהוא אותיות המחשבה, ואף על פי שהדיבור יוצא בפועל על ידי דרגת הבינה, אך כשהוא יוצא לעולם הוא נעשה קומה שלימה ואז שורה בו שורשו של הדיבור בספירות העליונות, שהוא החכמה, וכמו שפירשו בזוהר הקדוש (פנחס רמח). על הפסוק (משלי ג ט) 'ה' בחכמה יסד ארץ' - **אבא יסד ברתא** החכמה היא המייסדת ומשפיעה לבחינת בית שהוא הדיבור (המכונה 'מלכות' כיון שהוא השלב הסופי של גילוי החכמה), כלומר שאורה של הדיבור נבנית ומיוסדת גם מהחכמה, והיא הנותנת כוח לגמור את אותיות הדיבור מתוך עומק הנפש מבלי שיהרהר ויחשוב באותיות שמוצא מפיו בפרטות כל אות ואות.

והשכל הנופל על הדיבור שהוא בבחינת חכמה **אינו רק נקדה**, נקודה סתומה שלמעלה מהגדרת ותפיסת המחשבה, כי החכמה היא ניצוץ המבריק בפתע פתאום הארה סתומה שעדיין לא נפתחה בכוח ההבנה בחכמה, ומטעם זה אין בו ממשות הבנה באופן של אותיות ותיבות סדורות, אלא הוא רק פתח פותח להבנה, **שהרי אין בו אותיות, רק מושך ההארה** השכל מאיר לתוך הדיבור הפנימי שבו נמשכת הארתו את האור שמביא את הבהירות של החכמה לתוך אותו הדיבור, אבל הוא עצמו אינו מתגלה, אלא שמושך את האור אל שכל האדם ואל דיבורו, ופועלו הוא - **האיך להיות** המחשבה והדיבור וזהו "יסד ברתא" שמייסדת ומסדרת את האור ששורה על הדיבור, ו**חוקק האותיות במחשבה** אור השכל חוקק אותיות, אל ההבנה שנסדרת במחשבה באופן של אותיות המחשבה.

וזה מה שאיתא בספר יצירה (פרק א משנה א) בשלושים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק יה **בספר וסופר וספור, כי הספר הוא הדיבור** שמאיר בו אור החכמה (לשון ספיר ויהלום), **והסופר** הוא כח השכלי **הכותב האותיות** במחשבה, והספור לשון מפעיל, שגורם

בפסוק (שמות כד א) **'ואל משה אמר עלה אל ה' ואתנה לך התורה והמצוות אשר כתבתי להורתם. ואיתא בזוהר הקדוש** (ויקרא מ:) שתיבת להורות היא **כמו לחדר הורתם**, המורה על יסוד החכמה שמשם הרים ונולדים טעמי תורה, ומשם נובעים טעמי התורה, ואור זה הוא ידיעת אלקותו יתברך בבחינת "אנכי ה' אלקיך" שהוא האור שממנו ירדה התורה על כל תרי"ג מצוותיה.

כדאיתא בגמרא (יומא עו:) **חמרא יין וריחני** והרחת ריח פקחין מחכימים, **ואי אפשר לומר כפשוטה שביין יש בו חכמה, דהרי היין הוא לארמא קלא** להוציא הקול ממסתרי הלב באופן של גילוי כל כוחות הנפש היוצאים בקול רם, **וסגי לחכמה שתיתה** "כי כשהוא בשתיקה יכול הוא לדבק את עצמו בעולם המחשבה שהוא חכמה" **אם כן הם הפכים** שכשהדיבור יוצא מהפה בקול רם אין יכולה להתחדש בו באותה שעה הארת החכמה שהיא התחדשות כוח המחשבה, ושוב מוכח מכך שלא היין עצמו הוא החכמה.

רק שהפרוש הוא שהיין מעורר לאדם לבוא לו חכמה על ידי גילוי הכוחות הפנימיים וזיכור לבושי הנפש, **ואם כן** מן ההכרח **שהחכמה יותר גבוה** מהיין שרק מביא לידי פקחות.

והיין הוא לארמא קלא, וכיון שהוא מוציא ומעורר את הקול ממקורו, משמע **אם כן** שהוא **גבוה יותר מקול ודבור, דהיינו שהיין הוא** בחינת מחשבה, **אדם מחשב באותיות והוא הדיבור הפנימית**, כמו שבדברו של האדם הוא מוציא לגילוי את מחשבתו, כך הבינה - מוציאה לפועל את הבנת הנשמה על ידי הרחבת הדעת של האדם בבחינת יין המשמח, שתהיה במחשבתו השכלה אלוקית ברורה שמובנת לו ומתיישבת על לבו בבירור באותיות, **שממנו בא הדיבור החיצון**, שכאשר הדברים ברורים לו במחשבתו בהרחבה ובגודל הארת הבינה, מתפשטת המחשבה לכל החושים, ועל ידי זה מתעורר הקול להוציא את המחשבה לידי פועל בדבור הפה.

ולאחר שנשלמה יציאתו של הדיבור הפנימי

כתבתי להורתי' הן המצות שבמחשבה
שנמשכו במעמד הר סיני ממדרגת 'חכמה'
אף לדרגת 'מחשבה', ואחר כך נתגלו לחוץ
לדבור החיצון שהם בחינת מצוות מעשיות.

שלמעלה מהעולמות ועל ידה מתגלה שם
הוי"ה שממנו מתגלית החכמה, ולא אמר
מה שאמר, כי נתגלה כאן למשה רבינו עצם
חכמת התורה, והיינו לפי זה יובן המשך
הכתוב בהמשך הדברים (שם כד יד) 'אשר

לדיבור להיות מאיר, הוא החכמה המאיר
למחשבה, ונקרא בחינה זאת שהיא הבינה
מחשבה מבין דבר מתוך דבר, מבין מלשון
מפעיל, כיון שאותיות המחשבה שמשם נובעת

אותיות הדיבור, נובעים
מכח הארת החכמה שהיא
המפעילה ומאירה את
הארת השכל אשר בהם.

רק האותיות שבמחשבה שהם
הבחינה הפנימית לאותיות
התורה הנקראים בדיבור
נקראים סוד ה', כי
אי אפשר להבין מה שבמחשבה, אך
כשמוציאן לחוץ רק
אז אפשר להבין, וזה
פעולת המחשבה הפנימית
שמוליד הקול **נקרא יין,**
גימטריא סוד ומשם
מתגלית חכמת התורה,
בבחינת **שבעים אנפין**
לאורייתא - שבעים פנים
לתורה.

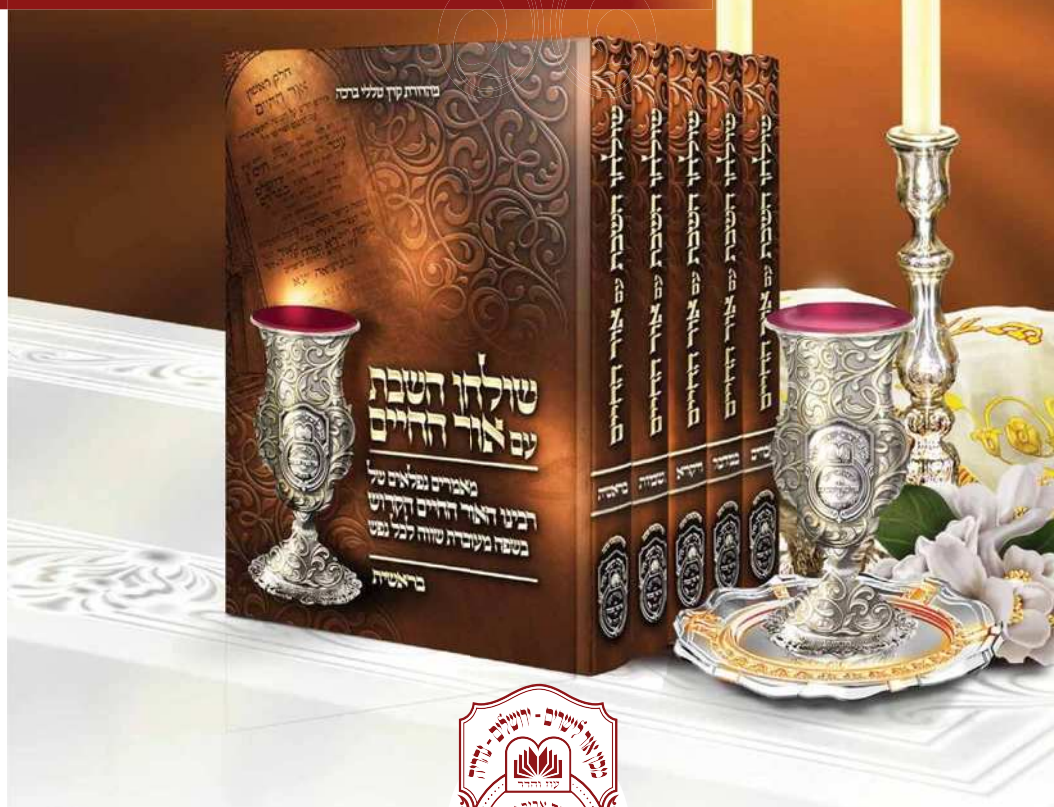
ונהנה במחשבה נחקקים כל המצות
במחשבה שהיא למעלה
מאותיות נחשבים כל
המצוות בבחינת חקיקה
שהם מציאות אחת עם
המחשבה ובה הם נחלקים
לפרטים כאמור, **רק**
הטעמים טעמי המצוות
המה בחכמה שהיא
למעלה מהאותיות, ושם
נכללים המצוות בכללות,
באור אחד יחיד שבו
מתאחדים כל המצוות,
וממנה הם נובעים,
שהיא המשכיל מלשון
'מפעיל' - הכח המביא
אל הכח השכלי את עצם
הארת השכל שמכוחו
הוא מהרהר וחושב, וכמו
שמשכיל כפי מהות ורצון
הכח המשכיל **כן חוקק**
במחשבה שבה הארת
המשכיל יוצא לפועל בכח
השכלי.

וזה (שמות כד א) אל
משה אמר ולא פרש
מי כי היא בחינת החכמה

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשו"ת מעבדת שו"ת לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור התאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

